MJESEČNA REVIJA HRVATSKE MATICE ISELJENIKA *MONTHLY MAGAZINE OF THE CROATIAN HERITAGE FOUNDATION*

Matica

broj *no.* **6**

lipanj *june* **2025.**

Hrvatski jezik – nit koja povezuje naraštaje

AUTORICA ILUSTRACIJE: MARINA JAGODIĆ

ISSN 1330-2140

Filmska radionica

- **voditelj filmske radionice:** Karlo Gagulić
- **mjesto održavanja:** kino dvorana Centra za kulturu Orašje
- **prijava:** javni poziv - prijavnica sa životopisom, motivacijskim pismom i kopijom osobne iskaznice na mail sara.mardetko@matis.hr
- **smještaj i hrana:** Motel Villa Aroma, Orašje
- prijaviti se mogu osobe od 18 godina
- broj polaznika je ograničen (10)
- sudionici programa sami organiziraju i snose troškove svog prijevoza do Orašja te nakon završetka programa iz Orašja
- **sadržaj:** proces stvaranja filma – osmišljavanja ideje i priprema rada na scenariju, pisanje i formatiranje scenarija, podjela uloga, glumačke probe, snimanje uvježbanih scena, finalizacija i montaža snimljenog materijala i njegovog prikazivanja

Prijavite se!

Uvodnik

FOTO: PIXSELL / SANDRA ŠIMUNOVIĆ

U ovom broju *Matice* s posebnim ponosom otvaramo novu rubriku – *Hrvatska nastava u inozemstvu* – posvećenu upravo važnosti očuvanja hrvatskoga jezika među mladim naraštajima izvan domovine. Ona će prikazivati primjere dobre obrazovne prakse i podsjećati koliko je učenje jezika snažna veza između djeteta rođenog u inozemstvu i njegovih korijena u Hrvatskoj. Za lipanjski broj odabrali smo Hrvatsku nastavu u Švicarskoj, a sukladno tome ilustrirali smo i naslovnicu u kojoj slika govori više od riječi.

Jezik je jedan od najsnažnijih dijelova identiteta – kada on nestane, polako blijedi i osjećaj pripadnosti. Djeca koja u iseljeništvu uče hrvatski jezik ne samo da stječu znanje, već i samopouzdanje da budu to što jesu: djeca dvaju svjetova, ali s jednim srcem koje zna gdje pripada. Upravo zato je sustavna, poticajna i profesionalna Hrvatska nastava u inozemstvu ključna – jer bez jezika teško je sačuvati bilo što drugo: kulturu, tradiciju ili vezu s domovinom.

Temi o jeziku posvećena je i sjajna reportaža iz Kanade gdje je Matičina voditeljica Odjela za znanost i obrazovanje Lada Kanajet Šimić bila dio tima koji je održao niz seminara i radionica iz hrvatskoga jezika, a što znači poučavati hrvatski jezik u intervjuu za *Maticu* govori Ana Grgić, voditeljica Croaticuma, središnje institucije za poučavanje hrvatskoga kao inoga i stranoga jezika.

Škole i radionice hrvatskoga jezika među iseljeništvom nisu samo satovi nastave, one su mjesta susreta, prijateljstva, otkrivanja kulture, pjesme, običaja i osjećaja pripadnosti koji se ne mogu izreći nijednim drugim jezikom osim materinskim.

Veselimo se suradnji sa svima vama koji uz učenje hrvatskoga brižno čuvate svoje korijene.

Srdačan pozdrav iz Zagreba,

Jelena

In this issue of *Matica*, we are proud to open a new section – *Croatian Teaching Abroad* – specially dedicated to the importance of preserving the Croatian language among young generations living outside of the homeland. It will showcase examples of good practice in education and remind of the strong link language learning represents between children born abroad and their roots in Croatia. For the June issue, we chose a Croatian Teaching Abroad program in Switzerland, and the cover was illustrated accordingly, where the image speaks louder than words.

Language is one of the strongest elements of identity – with its disappearance, the feeling of belonging gradually fades. Children learning Croatian abroad not only acquire knowledge, but also the confidence to be who they really are: children of two worlds, but with one heart that knows where it belongs. That is why systematic, stimulating and professional Croatian teaching abroad programs are crucial – because without language it is difficult to preserve anything else: culture, tradition or connections with the homeland.

The topic of language is also at the center of the fascinating feature report from Canada, where Matica's Head of the Department of Science and Education, Lada Kanajet Šimić, was part of a team that held a series of Croatian language seminars and workshops. And we learn what it means to teach Croatian in an interview for *Matica* with Ana Grgić, Head of Croaticum, the central institution for teaching Croatian as a second and foreign language.

Schools and workshops of the Croatian language among the diaspora are more than just classes – they are places of encounter, friendship, discovery of culture, songs, customs and feelings of belonging that cannot be expressed in any language other than the mother tongue.

We look forward to working with all of you who, in addition to learning Croatian, are carefully preserving your roots.

Best regards from Zagreb,

Jelena

Iz sadržaja

4 Stipe Miočić postao hrvatski državljanin

12 Dan državnosti proslavili brojni Hrvati u iseljeništvu

16 Guča Gora: "Vratimo nadu zavičaju"

18 Obilježena 80. obljetnica Bleiburške tragedije

24 Seminari i radionice hrvatskoga jezika u Kanadi

36 Intervju: Ana Grgić, voditeljica Croaticuma

44 Prvi seminar hrvatskoga folklora u Švicarskoj

58 Marijan Lipovac: Tragična sudbina moravskih Hrvata

Kolumne

11 Globalna Hrvatska
VESNA KUKAVICA

41 Jezični podsjetnik
SANJA VULIĆ

55 Brand Croatia
BOŽO SKOKO

66 (S)kretanja
ŠIMUN ŠITO ĆORIĆ

Matica

MJESEČNA REVIJA HRVATSKE MATICE ISELJENIKA/Monthly magazine of the Croatian Heritage Foundation | **Godište**/*Volume* **LXXV** | **Broj**/*No.* **6/2025.** | **Nakladnik**/*Publisher:* **Hrvatska matica iseljenika**/*Croatian Heritage Foundation* | **Za nakladnika**/*For Publisher* **Ravnatelj**/*Director* **MIJO MARIĆ** | **Rukovoditeljica Odjela nakladništva**/*Head of Publishing Department* **VESNA KUKAVICA** | **Glavna urednica**/*Editor in Chief* **JELENA BADOVINAC DIMITRIJEVIĆ** | **Novinar**/*Jurnalist* **ŽELJKA SABLIĆ ODRLJIN** | **Lektorica**/*Lector* **SANDRA ĆUDINA** | **Dizajn i priprema**/*Layout & Design* **KRUNOSLAV VILČEK** | **Tisak**/*Print* **SVEUČILIŠNA TISKARA D.O.O.**

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA
Trg Stjepana Radića 3, pp 241
10002 Zagreb, Hrvatska / Croatia
Telefon: +385 (0)1 6115-116
Telefax: +385 (0)1 6110-933
E-mail: matica@matis.hr

Stipe Miočić postao hrvatski državljanin i odlikovan za iznimne zasluge u promociji Hrvatske u svijetu

Legendarni UFC borac primio domovnicu iz ruku premijera Plenkovića i visoko državno odličje od predsjednika Milanovića — Hrvatska mu odala priznanje za 15 godina sportske veličine i promociju domovine u svijetu

Stipe Miočić s obitelji u Banskim dvorima

"U ime Vlade želim pozdraviti našega proslavljenog sportaša, američkoga Hrvata Stipu Miočića i njegovu obitelj. Drago mi je da su danas s nama. On je jedan od najvećih i najuspješnijih teškaša u UFC-u", rekao je predsjednik Vlade Andrej Plenković nakon susreta sa Stipom Miočićem. Uz predsjednika Vlade bili su i potpredsjednik Vlade i ministar hrvatskih branitelja Tomo Medved, ministar turizma i sporta Tonči Glavina i ministar demografije i useljeništva Ivan Šipić. Premijer je istaknuo da je cijela Hrvatska pratila Miočićevu karijeru.

"Pratili smo ovdje u Hrvatskoj njegovu cijelu karijeru, 15 fascinantnih godina, s puno radosti, s puno iščekivanja, ponekad i strepnje s obzirom na vrstu ovoga sporta koji zahtijeva jako puno vještine, puno snage i puno upornosti", rekao je premijer. Izrazio mu je veliko poštovanje jer je tijekom čitave karijere nastavio obavljati posao vatrogasca.

"Zaista smo zadovoljni što smo u prilici čestitati na svemu i još jednom hrvatskoj javnosti ponoviti njegove velike uspjehe", poručio je premijer Andrej Plenković. Predsjednik Vlade uručio je Stipi Miočiću, njegovoj supruzi i djeci hrvatske domovnice, čime su i službeno postali državljani Republike Hrvatske. Stipe Miočić zahvalio je na uručenim domovnicama rekavši da su on i njegova obitelj ponosni i sretni što su u Hrvatskoj. "Hrvatska je najbolja zemlja s najboljim sportašima!", rekao je Miočić. Dan kasnije uslijedilo je još jedno priznanje. Predsjednik RH Zoran Milanović odlikovao je Miočića Redom Danice hrvatske s likom Franje Bučara, za iznimne zasluge u promociji Hrvatske u svijetu.

"S osobitim zadovoljstvom i radošću imam čast odlikovati vas. Vaša aktivna karijera je završena, mi smo je u Hrvatskoj, kao svi ljubitelji sporta, pratili s pozornošću i s navijačkim duhom", rekao je predsjednik Milanović uručujući odlikovanje Red Danice hrvatske s

Uz Miočića na svečanosti u Uredu predsjednika RH bili su članovi njegove obitelji - supruga Ryan Marie Miočić, djeca Meelah Claire Miočić i Mateo Cruz Miočić, majka Katherine Miočić i punica Jean Marie Carney

Premijer Andrej Plenković uručio je Miočiću domovnicu

likom Franje Bučara Stipi Miočiću. Pritom se emotivno obratio i Miočićevoj majci, koja je u domovinu došla prvi put nakon 50 godina: "Vjerojatno je Vaš ponos golem ne zbog ovog odlikovanja, već zbog uspjeha Vašega sina. Taj uspjeh je i na početku i kraju osoban i obiteljski uspjeh jedne male zajednice od nekoliko ljudi. Koliko god mi bili ponosni na Vaše uspjehe, to je uspjeh Vas i Vaših najbližih ljudi", rekao je predsjednik Milanović.

"Nisam čovjek od velikih riječi i u ovom trenutku sam zaista preplavljen osjećajima. Ovo je jedno iznadnaravno iskustvo. Nalazim se u nevjerojatnoj zemlji i mogu vam samo reći - hvala Vam, predsjedniče, na ovome danas. Zahvalan sam Vama, zahvalan sam svim ljudima i mislim da bolje od ovoga ne može. Zaista ne znate koliko mi ovo znači", izjavio je Miočić nakon što je od predsjednika Milanovića primio odlikovanje. Uz Miočića na svečanosti u Uredu predsjednika Republike bili su članovi njegove obitelji - supruga Ryan Marie Miočić, djeca Meelah Claire Miočić i Mateo Cruz Miočić, majka Katherine Miočić i punica Jean Marie Carney te asistentica Hayley Cohen, kao i direktor Sunset Sports Festivala Damjan Rudež te direktor komunikacija i marketinga tvrtke Millenium promocija Filip Orlić. Hrvatsko-američki borac mješovitih borilačkih sportova u Hrvatsku je stigao zbog četvrtog izdanja Sunset Sports Media Festivala koji organizira naš proslavljeni bivši košarkaš i NBA igrač Damjan Rudež, a koji je ove godine održan od 5. do 7. lipnja u Zadru. *(Tekst: HMI; Foto: Vlada RH i Ured predsjednika RH / Filip Glas, Marko Beljan)*

Predsjednik Republike Hrvatske Zoran Milanović odlikovao ga je Redom Danice hrvatske s likom Franje Bučara

GRAZIA CAMMINA

Hrvatska kultura u Rimu

U organizaciji Udruge "Et Ješua" od 27. svibnja do 3. lipnja 2025. u renesansnoj dvorani Sala del Primaticcio predstavljena je bogata dubrovačka nematerijalna baština

Otvorenje izložbe "Grazia Cammina"

Tekst i foto: **SVJETLANA LIPANOVIĆ**

U organizaciji dubrovačke Udruge "Et Ješua" i uz suradnju Hrvatsko-talijanske udruge – Rim održan je projekt "Grazia Cammina" od 27. svibnja do 3. lipnja 2025. u Društvu "Dante Alighieri" koje je smješteno u Palači Firenze iz 16. st. u središtu Rima. Kulturni događaj započeo je u renesansnoj dvorani Sala del Primaticcio uvodnim govorom Svjetlane Lipanović, predsjednice HTU - Rim, a publici se obratila i Nina Karković, savjetnica za kulturu pri Veleposlanstvu RH.

Prof. dr. sc. Katja Bakija održala je predavanje o Marinu Držiću i njegovu stvaralaštvu kao i o burnome životu koji se događao između Dubrovnika i talijanskih gradova. M. Držić bio je, naime, pokopan u Veneciji. Otvorena je i izložba u dvorani Sala Bianca gdje su se mogli razgledati radovi triju dubrovačkih slikarica: Ivane Jovanović Trostmann, Mirande Rako Kuzmanić i Nevenke Curić. Umjetnice su izložile uglavnom cvjetne motive, dalmatinske pejzaže živog kolorita i sakralne teme, kojima se posvetila Ivana Jovanović Trostmann i u kojima prevladavaju portreti Isusa i slike anđela. Prije otvorenja izložbe Stijepo Gleđ Markos zapjevao je nekoliko pjesama koje je publika popratila burnim pljeskom.

U dvorani Sala Bianca predstavljena je zbirka pjesama "Mreža ljubavi" autora Mihe Katičića, dubrovačkoga pjesnika te je slijedio i koncert duhovnih pjesama "Nebo ljubavi" Stijepe Gleđa Markosa u hrvatskoj crkvi sv. Jeronima.

Više od 4,5 milijuna eura za projekte za Hrvate izvan Republike Hrvatske

Vlada Republike Hrvatske nastavlja podupirati projekte od strateškog značaja za Hrvate izvan Republike Hrvatske

Državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH, Zvonko Milas, zajedno s Draganom Čovićem, predsjednikom Hrvatskoga narodnog sabora, na gradilištu Hrvatskoga narodnog kazališta u Mostaru

FOTO: DENIS KAPETANOVIĆ / PIXSELL

Vlada RH objavila je 11 projekata od strateškog značaja za Hrvate izvan Republike Hrvatske koje će nastaviti podupirati. U Državnome proračunu Republike Hrvatske za 2025. godinu i projekcijama za 2026. i 2027. na stavkama Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske za realizaciju projekata u 2025. godini osigurana su sredstva u ukupnome iznosu od 4.505.000,00 eura. Vlada će tako izdvojiti novac za sljedeće projekte:

1. projekt "Dovršetak izgradnje Hrvatskoga narodnog kazališta u Mostaru", Hrvatskoga narodnog kazališta u Mostaru
2. projekt "Potpora radu Hrvatskoga narodnog kazališta u Mostaru", Hrvatskoga narodnog kazališta u Mostaru
3. projekt "Obnova Katoličkoga školskog centra 'Petar Barbarić' u Travniku", Katoličkoga školskog centra "Petar Barbarić" u Travniku
4. projekt "Obnova gimnazije fra Dominika Mandića Široki Brijeg", Grada Širokog Brijega
5. projekt "Temelj za ostanak Hrvata u Fojnici i Bosni i Hercegovini – izgradnja osnovne škole s predškolskom ustanovom i sportskom dvoranom u Fojnici", Osnovne škole "Ivan Goran Kovačić", Gojevići – Fojnica
6. projekt "Institucionalno osnaživanje hrvatske zajednice u Republici Srbiji", Hrvatskoga nacionalnog vijeća u Republici Srbiji
7. projekt "Potpora radu Hrvatskog kazališta u Pečuhu", Hrvatske državne samouprave u Mađarskoj
8. projekt "Potpora Radiju hrvatske nacionalne manjine – Radio Duxu", Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore
9. projekt "Potpora Hrvatskim novinama iz Željeznog", Hrvatskoga štamparskog društva iz Gradišća, Republika Austrija
10. projekt "Centar austrijskih narodnosti", Hrvatskoga kulturnog društva u Gradišću, Republika Austrija
11. projekt "Obnova i modernizacija školske zgrade dvojezične Rumunjsko-hrvatske gimnazije u Karaševu", Zajedništva Hrvata u Rumunjskoj.

"Programi za iseljenike poticaj su povratku i ostanku u Hrvatskoj"

Sudionike ljetne škole "Domovina" u Sinju je pozdravio ministar demografije i useljeništva Ivan Šipić

Ministar demografije i useljeništva Ivan Šipić susreo se 7. lipnja u Muzeju Sinjske alke u Sinju sa sudionicima ljetne škole "Domovina".Ministar Šipić, koji je i sam podrijetlom iz Sinja, u Muzeju je ispričao mladim iseljenicima hrvatskih korijena kratku povijest Sinja i Cetinske krajine te ih pozvao da se dosele u Hrvatsku predstavljajući im mogućnosti koje Hrvatska nudi – poput studiranja uz posebne upisne kvote, stipendija za učenje hrvatskoga jezika u RH, mjere Biram Hrvatsku - kako bi neki od njih možda poželjeli studirati u RH, a neki se odlučili i na stalni ostanak. Ljetnu školu "Domovina" organizira Središnji državni ured za Hrvate izvan Hrvatske, u partnerstvu s Udruženjem hrvatsko-američkih stručnjaka (ACAP), a provodi se od 2019. godine. Ove godine održana je četvrti put, u razdoblju od 1. do 13. lipnja.

Polaznici s ministrom Ivanom Šipićem

Zvonko Milas posjetio hrvatsku zajednicu u New Yorku i Chicagu

Državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske krajem svibnja bio je u posjetu Hrvatima u Sjedinjenim Američkim Državama

Fra Lovrom Šimićem i Zvonko Milas

Zvonko Milas u Hrvatskome centru u New Yorku

Državni tajnik Zvonko Milas održao je sastanak s predstavnicima hrvatske zajednice u Generalnome konzulatu Republike Hrvatske u New Yorku, a raspravljalo se o produbljivanju suradnje Hrvatske s iseljeništvom, uz natječaje i javne pozive Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, investicijama i povratku hrvatskog iseljeništva u Hrvatsku. Tijekom posjeta državni tajnik sastao se i s vikarom hrvatske katoličke župe sv. Ćirila i Metoda i sv. Rafaela fra Lovrom Šimićem, kao i s don Sašom Ilijićem, voditeljem hrvatske katoličke misije bl. Ivan Merza. U Hrvatskome centru zatim je čestitao novoprimljenim državljanima na svečanosti prisege u povodu njihova primanja u hrvatsko državljanstvo, koja je uveličana nastupom klape Balatura iz Opuzena. Tijekom posjete hrvatskoj zajednici u Chicagu, državni tajnik sastao se i s vodstvom Hrvatskog kulturnog centra u Chicagu i Udruženja hrvatsko-američkih profesionalaca, članovima Savjeta Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan RH te predstavnicima hrvatske zajednice u Wisconsinu.

Sudjelovao je i u svečanosti obilježavanja 50. obljetnice osnivanja Hrvatskog etničkog instituta, 80. obljetnice bleiburške tragedije i 1100. obljetnice krunidbe kralja Tomislava, kao i Dana državnosti Republike Hrvatske. Posjetio je i Hrvatsku franjevačku kustodiju Svete obitelji, a razgovarao je i s novoizabranim kustosom fra Pašalićem te fra Antoniom Musom. *(Izvor i foto: Središnji državni ured za Hrvate izvan RH)*

Državni tajnik Zvonko Milas održao je sastanak s predstavnicima hrvatske zajednice u Generalnome konzulatu Republike Hrvatske u New Yorku

Obilježavanje 50. obljetnice Hrvatskog etničkog instituta započelo je koncertom održanim u crkvi St. Jerome Parish u Chicagu nastupom dvije hrvatske klape iz Argentine koje su sudjelovale i na svečanoj misi

Predsjednik Milanović primio predstavnike Hrvatske bratovštine "Bokeljska mornarica 809" iz Zagreba

Predsjednik Republike Hrvatske Zoran Milanović krajem svibnja primio je izaslanstvo Hrvatske bratovštine "Bokeljska mornarica 809" Zagreb u povodu obilježavanja 100. obljetnice organiziranog djelovanja Bokelja i njihove pomorske bratovštine. Proslava 100 godina organiziranog djelovanja Hrvata podrijetlom iz Boke održana je u Zagrebu 10. svibnja

Predsjednik u društvu Timora Šatare

Na sastanku u Uredu predsjednika RH bila je članica Velikog vijeća i predsjednica Odbora za kulturu Ivana Mance Cipek te nositelj projekata u kulturi Željko Brguljan

Predsjednik Hrvatske bratovštine "Bokeljska mornarica 809" Zagreb Timor Šatara rekao je da se time slavi stoljeće očuvanja kulturne baštine, vjere i običaja koje su Hrvati podrijetlom iz Boke kotorske donijeli sa sobom i ugradili u kulturni mozaik Zagreba. Dodao je kako je glavni zadatak Bratovštine "Bokeljska mornarica 809" Zagreb očuvanje tradicije i kulture što se sve ove godine činilo na razne načine, a posebno proslavom svetkovine sv. Tripuna, zaštitnika grada Kotora i Bokeljske mornarice. Zagrebačka Bratovština ima oko 400 članova koji radom na različitim projektima ostvaruju suradnju s brojnim institucijama u Republici Hrvatskoj i Crnoj Gori, a kao posebno važnom navode suradnju s hrvatskom manjinom u Crnoj Gori.

Da bi i dalje mogli nastaviti čuvati tradiciju i kulturu bokeljskih Hrvata, istaknuto je na sastanku, od velike važnosti bi im bila institucionalna i materijalna podrška države i grada Zagreba. Jer, rad i programi zagrebačke Bratovštine financiraju se isključivo od članarina i donacija, rekli su, iako su nositelji statusa kulturne nematerijalne baštine Hrvatske. Bratovština "Bokeljska mornarica 809" Zagreb, zajedno s bratovštinama iz Splita, Rijeke i Pule, svrstana je 2022. na UNESCO-ov Reprezentativni popis nematerijalne baštine čovječanstva čijim upisom je odano priznanje vrijednostima ne samo kao nacionalne baštine, već i kao dijela svjetske baštine.

U Zagrebu Bokelji djeluju organizirano od 1921. godine, a od 1956. dokumentirano postoji zagrebačka podružnica Bokeljske mornarice. Osamostaljenjem Republike Hrvatske podružnica mijenja ime u Hrvatska bratovština "Bokeljska mornarica 809" Zagreb te je registrirana kao samostalna udruga u kulturi, zasnovana na istim statutarnim temeljima Bokeljske mornarice Kotor.

Uz predsjednika Milanovića bila je savjetnica predsjednika za ljudska prava i civilno društvo Melita Mulić i savjetnik predsjednika za vanjsku i europsku politiku Neven Pelicarić

Osim predsjednika Hrvatske bratovštine "Bokeljska mornarica 809" Zagreb Timora Šatara, na sastanku u Uredu predsjednika RH bila je članica Velikog vijeća i predsjednica Odbora za kulturu Ivana Mance Cipek te nositelj projekata u kulturi Željko Brguljan. Uz predsjednika Milanovića bila je savjetnica predsjednika za ljudska prava i civilno društvo Melita Mulić i savjetnik predsjednika za vanjsku i europsku politiku Neven Pelicarić. *(Izvor i foto: Ured predsjednika Republike Hrvatske / Tomislav Bušljeta)*

Proslava 1100. obljetnice Hrvatskog Kraljevstva u Kninu

U Kninu je od 6. do 8. lipnja održana manifestacija u povodu obilježavanja 1100. obljetnice krunidbe kralja Tomislava i 950. obljetnice krunidbe Dmitra Zvonimira, a u organizaciji Grada Knina i Turističke zajednice grada Knina

Povorka je krenula prema kninskoj Tvrđavi

Kraljica Jelena koju glumi Barbara Alilović ispred nove spomen-ploče na kninskoj Tvrđavi

Cijelu godinu diljem Republike Hrvatske organizirana su razna događanja u povodu 1100. obljetnice Hrvatskog Kraljevstva. Tako je od petka do nedjelje, odnosno od 6. do 8. lipnja, u Kninu održana manifestacija u povodu 1100. obljetnice krunidbe kralja Tomislava, ali i 950. obljetnice krunidbe Dmitra Zvonimira. Pokrovitelji svečanosti, uz Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, bili su Ministarstvo obrane Republike Hrvatske te Splitsko-dalmatinska županija.

Iznimno bogatom kulturno-umjetničkom programu u povodu proslave svehrvatskog kraljevstva prisustvovali su i predstavnici hrvatskih manjinskih zajednica iz Italije, Austrije, Mađarske, Rumunjske, Bugarske, Sjeverne Makedonije i Crne Gore, kao i predstavnici Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Ispred kninske crkve Gospe Velikog Hrvatskog Krsnog Zavjeta snimljena je i milenijska fotografija

Uz ostalo, na kninskoj Tvrđavi otkrivena je spomen-ploča, zatim je uslijedila misa u crkvi sv. Barbare te cjelovečernji program.

Osim toga, u Kninu je snimljeno i nekoliko milenijskih fotografija za koje je zaslužan naš proslavljeni fotograf Šime Strikoman. Naime, na stadionu NK Dinara, podno povijesne kninske Tvrđave, veličanstveni jubilej proslavilo je i 1100 djece. Mladost grada Knina, vrtićka djeca, osnovci i srednjoškolci opustili su se na travi NK Dinara. Oblikovali su krunu kralja Tomislava, ali i konjanika koji je kao spomenik kralju Tomislavu izradio Robert Frangeš Mihanović u Zagrebu. A druga milenijska fotografija snimljena je u povodu desete obljetnice izgradnje i posvete crkve Gospe Velikog Hrvatskog Krsnog Zavjeta. U realizaciji fotografije pomogla je i Javna vatrogasna postrojba Knin, čija je asistencija omogućila snimanje iz zraka. U sceni su sudjelovali kralj Zvonimir i kraljica Jelena u kraljevskoj kočiji s dva konja. Kraljevski par glume Barbara Alilović i Ante Nadomir Tadić Šutra. *(Tekst: HMI; Foto: FB SDUHIRH)*

Ministar Šipić i državni tajnik Milas na sastanku u Kiseljaku

U Kiseljaku je 9. svibnja održan 26. koordinacijski sastanak dužnosnika HDZ-a BiH u izvršnoj vlasti s lokalnih i županijskih razina

Ministar demografije i useljeništva Ivan Šipić i državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH Zvonko Milas obišli su i Dom zdravlja u Kiseljaku čiju gradnju podupire Vlada RH

Koordinacijskom sastanku nazočili su i hrvatski predstavnici vlasti iz Federacije i države, a sastankom je predsjedao predsjednik stranke Dragan Čović. Gosti su bili hrvatski ministar demografije i useljeništva Ivan Šipić i državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH Zvonko Milas. Tijekom radnog posjeta Kiseljaku, ministar i državni tajnik obišli su i Dom zdravlja, čiju gradnju podupire Vlada Republike Hrvatske te su nazočili svečanom obilježavanju Dana vojarne "Mato Lučić Maturica". I ova 26. koordinacija okupila je načelnike i gradonačelnike iz HDZ-a BiH od Hercegovine preko Središnje Bosne do Posavine. Prilika je to za dužnosnike s viših razina vlasti, kao i prijatelje iz RH, da se upoznaju s problemima i potrebama lokalnih zajednica. Na konferenciji je istaknuto kako Hrvatska podupire mnoge projekte u BiH posljednjih godina. Njihove dobrobiti ne koriste samo Hrvati, već i drugi narodi i građani. Primjer su bolnice, domovi zdravlja, različiti infrastrukturni projekti. Na koordinaciji načelnika i gradonačelnika iz HDZ-a BiH svaki put nazoči i neki od ministara iz Vlade RH kako bi razgovarali o nastavku suradnje. Ovaj put akcent je stavljen na demografiju, odnosno kako demografskim mjerama pridonijeti ostanku i opstanku Hrvata u BiH. *(Izvor: RTV HB; Foto: FB SDUHIRH)*

Predstavnice Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike na Europskome festivalu u Mameru

Dan Europe s Hrvatima u Luksemburgu

Na poziv Hrvatskog društva Luksemburg, predstavnice Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske posjetile su tamošnju hrvatsku zajednicu te sudjelovale u brojnim aktivnostima koje su se početkom svibnja održavale u nekoliko luksemburških gradova

U povodu proslave Dana Europe održan je 9. svibnja Europski festival u Mameru, a odlukom Općinskog poglavarstva hrvatska kultura bila je u fokusu festivala. Najmlađi su sudjelovali u radionicama izrade licitara i šestinskih kišobrana te su imali priliku upoznati Tesline izume. Odrasli su uživali u bogatoj gastronomskoj ponudi Slavonije i Baranje te nastupima Tamburaškog sastava "Hrvatski čuvari" iz Wuppertala. Ovaj događaj svojom prisutnošću podržali su veleposlanik Republike Hrvatske u Kraljevini Belgiji Josip Paro, načelnik Općine Mamer Luc Feller te ministar financija Luksemburga Gilles Roth. U subotu, 10. svibnja, organizirana je nacionalna proslava Dana Europe u Echternachu, na kojoj su sudjelovali veliki vojvoda od Luksemburga, predstavnici luksemburške vlade te predstavnici institucija Europske unije. Europske institucije na svojim su štandovima predstavile posjetiteljima svoji rad, dok su predstavnici država članica promovirali turističku i gastronomsku ponudu svojih zemalja. Istoga dana, u Reckange-sur-Mess-u održan je MultiKulti festival kulture i gastronomije, na kojemu Hrvatsko društvo Luksemburg sudjeluje već pet godina, a sudionici su mogli kušati baranjski kulen i slavonska vina. U nedjelju, 11. svibnja, brojni pripadnici hrvatske zajednice okupili su se na svetoj misi na hrvatskome jeziku u Hesperangeu, koju je predvodio dušobrižnik Hrvatske katoličke zajednice don David Ryan. *(Izvor i foto: FB SDUHIRH)*

FOTO: MATEA SMOLČIĆ SENČAR

Društveni i kulturni kapital iseljenika i povratnika

Zadarski *Sunset Sports Festival* postao je u samo četiri godine globalno prepoznatljivo mjesto susreta sporta, medija, tehnologije i biznisa, koji su iznjedrili naši iseljenici i povratnici s prestižnih medijskih i sportskih borilišta, uloživši u taj spektakl vlastite intelektualne i materijalne vrijednosti

Piše: **VESNA KUKAVICA**

Zanimljiv primjer učinka društveno-kulturnoga iseljeničkog kapitala je zadarski sportski festival *Sunset Sports Festival* koji inovativno obogaćuje hrvatski turistički proizvod, pridonoseći razvitku sportskoga turizma u Hrvata, koji se diče uspjesima svojih sportaša u domovini i dijaspori. Na valorizaciju te vrste ohrabrio nas je nedavno objavljeni znanstveni rad "Transnacionalizacija odozdo: povratnici i useljenici hrvatskoga podrijetla između performativnosti pripadanja i društvenoga djelovanja" objavljen u časopisu *Migracijske i etničke teme* (2024.) autorica Jasne Čapo i Marine Blagaić, a koji baca novo svjetlo na povratničke migracije koje su posljednjih 15 godina u nas postale plodno područje istraživanja, napose u kulturnoj antropologiji i sociologiji. Uočeno je da su se stečena iskustva i vještine tijekom života u iseljeništvu pokazale važnijima za ostvarenje ekonomskog i društvenog blagostanja pojedinca nakon povratka od stečenoga materijalnog kapitala. Na temelju provedenoga istraživanja s 40-ak povratnika i useljenika hrvatskoga podrijetla u Lijepu Našu o njihovu sveukupnome migracijskom trajektoriju, istraživačice ističu njihov golem prinos u nematerijalnim – društvenim i kulturnim vrednotama uz transfer znanja, vještina, ideja i društvenih mreža stečenih u iseljeništvu, zaključujući kako su povratnici i useljenici hrvatskoga podrijetla bitni potencijalni akteri društvenoga i kulturnoga napretka Hrvatske četvrte industrijske revolucije. Istraživačice naglašavaju kako povratnici i useljenici ne predstavljaju tek demografski potencijal za RH, već svojom emocijom za državu i društvo podrijetla koja ne blijedi ni u postmigrantskim generacijama - nose, uz populacijski i gospodarski, i primjetan društveno-kulturni kapital. Prethodno je Branko Salaj (Zagreb, 1932. – Stockholm, 2022.), ekonomist, iseljenik i povratnik, nekoć obnašatelj visokih državnih funkcija u Tuđmanovoj administraciji, izvrsno opisao posljednji od navedenih potencijala iseljeništva: to su ljudi sa znanjima i ambicijom, spremnošću na prihvaćanje rizika, radnom disciplinom i inventivnom radoznalošću. Njihova iskustva, znanja i radnu disciplinu smatrao je "značajnim razvojnim resursom" koji obogaćuje "našu etiku života i rada i kulturu političkoga dijaloga" i dovodi nas do "mentalne obnove" Hrvatske.

Taj razvojni resurs u najvitalnijem gospodarskom sektoru u RH – turizmu, donosi spomenuti zadarski *Sunset Sports Festival.* Sažeto, njegovo četvrto izdanje održava se od 5. do 7. VI. 2025. Inicijator Festivala je najpoznatiji živući Dalmatinac s američkom adresom, ovjenčan s 45 Emmyja, Peter *Pete* Radovich, kreativni direktor produkcije *CBS Sports* te producent globalno praćenoga formata *Beckham & Friends Live*. Na ovogodišnjem Festivalu nastupaju zvijezde kao što su Kate Scott, istaknuta *CBS*-ova novinarka te Peter Schmeichel, slavni vratar i aktualni komentator. Uz Evu Murati, njima se pridružuje i niz velikana iz svijeta sporta, tehnologije i biznisa kao što su Stipe Miočić, Robbie Douek, Nikola Stolnik, Luka Perković Perkz, Princ Faisal bin Bandar, Blanka Vlašić, Aleksandar Đurić, Oliver Lušić, Mirela Kardašević, Marko Matušinskij, Paul Biondich...

Podsjetimo, Peter Radovich sa suprugom i trojicom sinova redovito provodi ljeta u Neviđanima, odnosno na rodnim zadarskim otocima svojih roditelja, koji su se odselili u New York, gdje su *Pete* i njegova sestra odrasli – ostvarivši uz obrazovanje i malo sreće pravi američki san. "Za mene je uvijek posebno vratiti se u Hrvatsku, ali dolazak na *Sunset Sports Festival* ima dodatnu težinu jer ovdje se ne spajaju samo sport i mediji, već i kultura, identitet i globalna perspektiva. Ponosan sam što kao dio *CBS*-a mogu pomoći da ova priča iz Zadra dopre do međunarodne publike i što RH ovakvim događajem pokazuje da igra važnu ulogu na globalnoj karti. Posebno me veseli što na Festival stižem nakon finala Lige prvaka i produkcije emisije *Beckham & Friends Live* jer dio te energije donosimo i u Zadar, no sada s fokusom na hrvatsku priču." Tim je riječima američki Dalmatinac Radovich dao još ozbiljniju notu inovacijama u našem sportskom turizmu, otvorivši Festival proglašenjem dobitnika nagrada *Sofascore Player of the Season*, natjecanja koje je temeljeno na domaćim inovacijama koje prate statistiku iz 48 svjetskih liga. Kako je sportska ekonomija danas pozicionirana na 15. mjestu prema prihodima, ovaj Festival otvara Lijepoj Našoj dragocjenu nišu u razvojnoj perspektivi. Za zadarsku priču Radovich je angažirao direktora festivalskoga programa Zagrepčanina Damjana Rudeža, proslavljenoga NBA košarkaša i povratnika iz SAD-a. Rudež je Festivalu dodao domovinski žar mlađeg naraštaja, koji simbolizira naša planetarna zvijezda esporta Luka Perković Perkz.

ENG ***A number of stars from the world of sports, technology, science and business took part in the Sunset Sports Festival (Zadar, June 5 to 7, 2025): Stipe Miočić, Eva Murati, Peter Schmeichel, Robbie Douek, Nikola Stolnik, Luka Perković Perkz, Prince Faisal bin Bandar, Blanka Vlašić, Aleksandar Đurić, Oliver Lušić, Mirela Kardašević, Marko Matušinskij, Paul Biondich and many other experts.***

Hrvatska je proslavila 35. Dan državnosti

Dan državnosti slavio se mnogobrojnim događajima, a jedan od glavnih bila je i svečana proslava u Hrvatskome narodnom kazalištu u Zagrebu

Prizor iz opere "Ero s onoga svijeta" Jakova Gotovca

Željko Reiner, Gordan Jandroković, Andrej Plenković, Marko Primorac, Tomo Medved

Izvor: **HRT** | Foto: **HINA / LANA SLIVAR DOMINIĆ**

Svečanoj proslavi 35. Dana državnosti u velebnom zdanju zagrebačkoga HNK nazočili su premijer Andrej Plenković, predsjednik Hrvatskoga sabora Gordan Jandroković, ministrica kulture i medija Nina Obuljen Koržinek te ministri i uglednici iz hrvatskoga političko-društvenog života. Premijer Andrej Plenković i predsjednik Hrvatskoga sabora Gordan Jandroković na samome početku održali su prigodan govor te čestitali Dan državnosti. Premijer Plenković istaknuo je kako je Hrvatska prošla iznimno zahtjevan, ali ponosan put. "Od zemlje razorene ratom izrasli smo u modernu europsku demokraciju, članicu NATO-a, Europske unije, Schengena i europodručja. Od razrušenoga Vukovara do velebnoga Pelješkog mosta, od stotina tisuća prognanika do više od 20 milijuna turista godišnje, Hrvatska je u proteklih 35 godina prošla put kojim se rijetko tko može ponositi", naglasio je uz ostalo premijer na svečanoj proslavi. Na proslavi uz visoke uzvanike bili su i bivši zastupnici Hrvatskoga sabora. Naime, od njih 351 koliko ih je bilo na prvome sazivu Sabora 1990. godine, danas ih je živo 188, a kako je istaknuo predsjednik Sabora Gordan Jandroković, na svečanost ih je stiglo više od 80. Među njima i Andro Krstulović Opara, jedini zastupnik aktualnog saziva koji je bio zastupnik i u Saboru konstituiranom te 1990. godine. Ugledni gosti, među kojima je bio i ravnatelj HMI-ja Mijo Marić, uživali su u izvedbi trećeg čina opere *Ero s onoga svijeta* Jakova Gotovca u režiji Krešimira Dolenčića, a pod ravnanjem maestra Ivana Repušića. Dijelove ove slavne opere izveli su članovi Baleta, Orkestra i Zbora Opere HNK te solisti Ivica Čikeš, Dubravka Šeparović Mušović, Valentina Fijačko Kobić, Tomislav Mužek i Ljubomir Puškarić. Solist Opere Filip Filipović na samome početku svečanosti izveo je himnu Republike Hrvatske. Voditeljica programa bila je članica Drame zagrebačkog HNK Iva Jerković Oreški.

Na proslavi su bili i bivši predsjednici Republike Hrvatske Ivo Josipović i Stjepan Mesić. Na slici s Marinom Piletićem, Tihomirom Kundidom, Irenom Hrstić i Nikolom Milinom

Hrvati su slavili i u dalekoj Kolumbiji i Boliviji

Hrvati u Kolumbiji proslavili su Dan državnosti Republike Hrvatske na dosad najmasovnijem okupljanju u toj južnoameričkoj zemlji

Izvor i foto: **HINA / MIHO DOBRAŠIN, FB IVICA VRBIĆ**

Veselo i svečano bilo je u Kolumbiji

U Bogoti je oko 90 osoba, u srdačnom i emotivnom raspoloženju, obilježilo 35 godina od kada je u Zagrebu konstituiran prvi demokratski, višestranački Sabor. Bio je to povijesni trenutak kojim je simbolično započeo proces stvaranja neovisne i demokratske Hrvatske. "Ovaj događaj nije samo odavanje počasti našoj domovini Hrvatskoj, nego i vrijedna prilika za osnaživanje veza između naših zemalja, a također i prigoda za učvršćivanje nas kao zajednice", izjavila je tijekom uvodnoga govora Angela Sankovich, predsjednica Kolumbijsko-hrvatske gospodarske komore. U Kolumbiji je 2018. otvoren hrvatski počasni konzulat koji je registrirao između 2000 i 2500 potomaka Hrvata. Neki procjenjuju da bi se u toj južnoameričkoj zemlji moglo nalaziti oko 5800 ljudi hrvatskih korijena.

Kolumbijsko-hrvatska gospodarska komora, osnovana 2022., organizirala je obilježavanje Dana državnosti uz potporu konzulata u Bogoti i udruge Somos Colombo Croatas, te financijsku potporu Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Hrvatske.

Obilježavanje Dana državnosti, kojem su nazočile razne generacije Hrvata i njihovih potomaka, dao je dodatni zamah učvršćivanju hrvatske zajednice u Kolumbiji. A Dan državnosti slavio se i u Boliviji, točnije u Santa Cruzu.

"Slavili smo svetu misu za Domovinu, a na poseban način molili smo za sve pokojne, ranjene i druge branitelje koji su bili zaslužni za stvaranje samostalnosti Hrvatske. Nakon misnog slavlja proslava se nastavila svečanim ručkom na kojem je bilo oko 260 potomaka hrvatskih iseljenika. Zahvaljujući našem počasnom konzulu, gospodinu Robertu Jakubeku, cijela proslava bila je jako lijepo osmišljena i vođena, a dijelom delicija s ručka počastila su se i djeca i mladi iz naše misije", otkrio je fra Ivica Vrbić, hrvatski svećenik Nadbiskupije Santa Cruz de la Sierra u Boliviji.

Slavilo se u Boliviji gdje je fra Ivica Vrbić predvodio misu na kojoj je bio i počasni konzul RH Robert Jakubek

Fotografija za uspomenu nakon misnog slavlja u Santa Cruzu

Dvostruka proslava Dana državnosti i Dana hrvatske baštine u Mississaugi

Generalni konzulat Republike Hrvatske u Mississaugi organizirao je niz događaja kojima su svečano obilježeni Dan državnosti i Dan hrvatske baštine u kanadskoj pokrajini Ontario. Od 28. do 29. svibnja održan je svečani prijam, zatim svečanost podizanja hrvatske zastave, turistička radionica te tradicionalno osvjetljavanje slapova Niagare u bojama hrvatske trobojnice, čime je još jednom potvrđena prisutnost, ugled i snaga hrvatske zajednice u Kanadi

Tekst i foto: **GENERALNI KONZULAT RH U MISSISSAUGI I WALTER SUDETIC**

Proslava je započela u srijedu, 28. svibnja, turističkom radionicom i poslovnim sastancima između hrvatskih i kanadskih tvrtki iz područja turizma, organiziranima u suradnji s Hrvatskom turističkom zajednicom. Na događaju je sudjelovalo tridesetak partnera iz Hrvatske i Kanade, uključujući i jednu od najvećih hrvatskih hotelskih grupacija te kanadskog avioprijevoznika s izravnim letovima Toronto – Zagreb. Te večeri održan je i svečani prijam organiziran u suradnji s Kanadsko-hrvatskom gospodarskom komorom i Hrvatskom turističkom zajednicom, u dvorani zgrade gradske vijećnice Mississauge, s koje se pruža panoramski pogled na grad. Više od 250 uzvanika – među njima istaknuti članovi hrvatske zajednice, predstavnici ontarijske vlasti, diplomatski zbor te prijatelji Hrvatske – okupili su se u ozračju zajedništva i ponosa. Prisutnima su se uz generalnog konzula Ante Jovića, predstavnika Kanadsko-hrvatske gospodarske komore i Hrvatske turističke zajednice, obratili visoki uzvanici: novoizabrana predsjednica parlamenta Ontarija Donna Skelly te zamjenik gradonačelnice Mississauge John Kovac. Večer su obogatili kulturni nastupi klape Kartolina iz Windsora, sastava Zvuci Hrvatske iz Oakvillea te prikaz tradicijskih nošnji folklornog ansambla Zrinski Frankopan iz Toronta. Sljedećeg dana, 29. svibnja, ispred zgrade ontarijskog parlamenta održana je svečanost podizanja hrvatske zastave, a tom prilikom okupljenima su se obratili predsjednica parlamenta Donna Skelly i generalni konzul Jović. Himne Hrvatske i Kanade izvele su pripadnice hrvatske zajednice, a prisutni su u narodnim nošnjama dali svečanosti dodatnu simboličku težinu.

Generalni konzul Ante Jović bio je domaćin večeri

Ispred zgrade ontarijskog parlamenta održana je svečanost podizanja hrvatske zastave

ENG ***Numerous events were organized to celebrate Statehood Day, including the gala event held at the Croatian National Theater in Zagreb, attended by Prime Minister Andrej Plenković, Speaker of the Croatian Parliament Gordan Jandroković, Minister of Culture and Media Nina Obuljen Koržinek, as well as ministers and dignitaries from Croatian political and social life. It was festive all over the world. Statehood Day was celebrated by Croats in Colombia, Bolivia, as well as Canada, where even Niagara Falls was illuminated with Croatian colors.***

Svevremenski A. B. Šimić kao vječna inspiracija

Tijekom čitavog svibnja kulturne institucije organizirale su izložbe, akademije i simpozije u čast ovoga velikoga hrvatskog pjesnika, a 9. svibnja održana je svečana akademija u sklopu 62. Šimićevih susreta kojoj su nazočili i predstavnici splitske podružnice Hrvatske matice iseljenika

Petar Majić, potpredsjednik MH - Ogranak Grude, akademik Ratko Cvetnić, Jozo Balić, Velimir Strinić, Snježana Šetka, predsjednica MH - Ogranak Split, Mario Bušić, predsjednik MH - Ogranak Grude i Ante Ćaleta, voditelj splitske podružnice HMI-ja

Pjesnici su se predstavili publici svojim djelima u prigodnome programu "Pjesnici su čuđenje u svijetu"

Tekst: **ANTE ĆALETA**
Foto: **OMH GRUDE**

Ove, jubilarne 2025. godine, u povodu 100. obljetnice smrti hrvatskoga pjesnika, esejista i književnoga kritičara Antuna Branka Šimića, odano je priznaje ovome plodonosnom sinu Hercegovine u Mostaru, Grudama i Drinovcima. Tijekom čitavog svibnja kulturne institucije Županije Zapadnohercegovačke i Hercegovačko-neretvanske u suradnji s ograncima Matice hrvatske u Grudama i Mostaru i Društva književnika Herceg-Bosne organizirale su niz događaja kako bi obilježili književni doprinos ovoga velikoga hrvatskog pjesnika.

Program svečane akademije u sklopu 62. Šimićevih susreta započeo je u jutarnjim satima susretima književnika s učenicima osnovnih i srednjih škola općine Grude, čime se nastavila tradicija promicanja književnosti među mladima. Pokraj spomenika braći Šimić ispred Osnovne škole u Drinovcima odana je počast Antunu Branku i Stanislavu Šimiću polaganjem cvijeća i prigodnom molitvom.

Tom prilikom dodijeljena je godišnja Nagrada "Antun Branko Šimić" u organizaciji Društva hrvatskih književnika Herceg-Bosne. Ovogodišnji dobitnik je književnik Tomislav Domović

Središnji događaj dana bila je svečana akademija održana u Peć Mlinima, ispred Ravlića pećine, u čijem su programu sudjelovali brojni pjesnici, učenici i umjetnici. Akademiju je otvorio akademik Ratko Cvetnić govorom o Antunu Branku Šimiću.

Prigodno su nagrađeni najbolji mladi pjesnici i likovni umjetnici, a nastupili su učenici Glazbene škole Grude.

Svečanu akademiju zatvorila je Daniela Perić, ministrica obrazovanja, znanosti, kulture i športa Županije Zapadnohercegovačke. U ime Hrvatske matice iseljenika i Matice hrvatske - Ogranka Split, programu su nazočili voditelj splitske podružnice Ante Ćaleta i predsjednica splitskoga ogranka Snježana Šetka sa suradnicima.

ENG ***This year once again, on the 100th anniversary of the death of the Croatian poet, essayist and literary critic Antun Branko Šimić, this great poet was honored in Mostar, Grude and Drinovci. Throughout May, the cultural institutions of the West Herzegovina and Herzegovina Neretva Cantons, in cooperation with the branches of Matrix Croatica in Grude and Mostar and the Croatian Writers' Association of Herzeg-Bosnia, organized a series of events, and the 62nd Šimić Days Academy was held, with numerous poets, students and artists participating in the program.***

Snažna poruka zajedništva i nade za budućnost

Sedma po redu Kulturno-vjerska baština Hrvata Bosne i Hercegovine, pod geslom “Vratimo nadu zavičaju”, održana je 17. svibnja u Franjevačkome samostanu Guča Gora u Bosni i Hercegovini

Okupljene je pozdravio ravnatelj HMI-ja Mijo Marić

Nada u bolju budućnost

Tekst: **IVANA RORA** | Foto: **FRANJEVAČKI SAMOSTAN GUČA GORA**

Toga se dana samostansko dvorište zabijelilo od bogatih narodnih nošnji koje su se okupile na ovaj kulturno-vjerski događaj koji su organizirali Franjevački samostan Guča Gora i Hrvatska matica iseljenika iz Zagreba.

Program je započeo svetom misom koju je predvodio gvardijan fra Davor Petrović, a nakon koje je uslijedio defile sudionika i zatim nastupi u samostanskoj crkvi. Pred prepunom crkvom mještana i uzvanika izmjenjivali su se ugodni glasovi Lašvanskih diva, članova IFG Sloga iz Guče Gore, IFD Paklarevo, PS Krčevljani i KD Hrvatska žena iz Viteza. Sve što se toga dana vidjelo i čulo rijetko koga je ostavilo ravnodušnim, a posebice kolo u klaustru samostana gdje su najveći pljesak osvojili najmlađi članovi IFD Paklarevo.

“Ova manifestacija priređuje se s ciljem međusobnog povezivanja Hrvata u BiH i Republici Hrvatskoj i šire. Upoznavanje zajedničke tradicije, kulture i nošnje, unaprjeđenje kulturnih, obrazovnih, gospodarsko-socijalnih i drugih životnih zanimanja raseljenih bosansko-hercegovačkih Hrvata, kao i

Misu je predvodio gvardijan Davor Petrović

Lašvanske dive

IFG Sloga Guča Gora

IFD Paklarevo

KD "Hrvatska žena" iz Viteza

PS Krčevljani

Suradnja Hrvatske matice iseljenika i Hrvata u BiH u sklopu manifestacije Kulturno- vjerska baština "Vratimo nadu zavičaju" pokrenuta je upravo na poticaj pokojnoga fra Stipe Karajice te se i dalje uspješno provodi. Ovogodišnji domaćin, samostan u Gučoj Gori, duhovno je sjedište Hrvata Lašvanske doline, koji je u proteklom ratu zajedno sa svojim župljanima doživio tešku sudbinu, no ponosno slavi 600. obljetnicu postojanja.

Kako je istaknuto, gdje god dolazili ili vraćali se na svoju rodnu grudu, Hrvati toga kraja nose svoj identitet, kulturu i vjeru, a ono po čemu su prepoznatljivi je sposobnost opažanja, mudrost i strpljenje.

"Ovaj kraj je pretrpio velika ratna stradanja i narodu je iznimno važno imati ovakve događaje jer se na taj način vraća nada u bolji život i opstanak Hrvata na ovome području", naglasio je gvardijan Davor Petrović. Posebno emotivan trenutak bio je prvi veći nastup domaćega folklornog društva IFG Sloge nakon nekoliko godina, upravo u prostoru samostanske crkve, simboličan i snažan povratak koji najavljuje novi uzlet ovoga kulturnog društva. Događaj "Vratimo nadu zavičaju" bio je ne samo susret tradicije i vjere, nego i snažna poruka zajedništva i nade za budućnost.

ENG *The seventh Cultural and Religious Heritage of BiH Croats event under the motto Vratimo nadu zavičaju (Let's Restore Hope to the Homeland) was held on May 17 in the Guča Gora Franciscan Monastery in Bosnia and Herzegovina. The program began with a holy mass led by the abbot Davor Petrović, followed by a parade of the participants and then performances in the monastery church. Alternating in front of a crowded church of locals and guests were the pleasant voices of the group Lašvanske dive, members of IFG Sloga from Guča Gora, IFD Paklarevo, PS Krčevljani and KD Hrvatska žena from Vitez.*

Obilježavanje 80. godišnjice Bleiburške tragedije

Komemoracija za žrtve Bleiburške tragedije i Križnog puta hrvatskog naroda održana je pokraj središnjeg križa na groblju Mirogoju u Zagrebu

Državne delegacije Republike Hrvatske predvođene predsjednikom Hrvatskog sabora Gordanom Jandrokovićem i predsjednikom Vlade Republike Hrvatske Andrejom Plenkovićem položile su vijence i zapalile svijeće pokraj središnjeg križa

U ime PBV-a vijenac su položili i svijeće zapalili počasni predsjednik PBV-a Vice Vukojević, zamjenik predsjednika PBV-a Milan Kovač, voditelj Predstavništva PBV-a u RH Bože Vukušić i član vodstva PBV-a Vladimir Šeks

Tekst: **HMI/PBV** | Foto: **HINA / TOMISLAV PAVLEK, DARIO ZÜRCHAUER**

U subotu 17. svibnja, s početkom u 9.30, održana je komemoracija za žrtve Bleiburške tragedije i Križnog puta hrvatskog naroda pokraj središnjeg križa na groblju Mirogoju u Zagrebu. Organizator komemoracije bio je Počasni bleiburški vod (PBV), a Hrvatska biskupska konferencija (HBK) suorganizator u liturgijskom dijelu. Pokrovitelj komemoracije bio je Hrvatski sabor, a supokrovitelj Hrvatski narodni sabor Bosne i Hercegovine (HNS BiH). Državne delegacije Republike Hrvatske predvođene predsjednikom Hrvatskog sabora Gordanom Jandrokovićem i predsjednikom Vlade Republike Hrvatske Andrejom Plenkovićem položile su vijence i zapalile svijeće pokraj središnjeg križa. U pratnji predsjednika Hrvatskog sabora bio je potpredsjednik Hrvatskog sabora akademik Željko Reiner, a u pratnji predsjednika Vlade RH bili su potpredsjednici Vlade RH Tomo Medved, inače i ministar hrvatskih branitelja, te Ante Šušnjar, inače i ministar gospodarstva, kao i ministar vanjskih i europskih poslova Gordan Grlić Radman. U ime Hrvatskoga narodnog sabora Bosne i Hercegovine i njegova predsjednika Dragana Čovića vijenac je položila i svijeću zapalila delegacija na čelu sa Zdenkom Ćosićem, nekadašnjim predsjednikom Vlade Županije Zapadnohercegovačke i trenutno poslanikom u Domu naroda Parlamentarne skupštine BiH. U ime PBV-a vijenac su položili i svijeće zapalili počasni predsjednik PBV-a Vice Vukojević, zamjenik predsjednika PBV-a Milan Kovač, voditelj Predstavništva PBV-a u RH Bože Vukušić i član vodstva PBV-a Vladimir Šeks, u pratnji predsjednika Časnog suda PBV-a Ante Sarića i grofa Nikola ja Tolstoja, posebnoga gosta PBV-a na obilježavanju 80. godišnjice Bleiburške tragedije i Križnog puta hrvatskog naroda. Zatim je splitsko-makarski nadbiskup mons. Zdenko Križić, kao predstavnik Hrvatske biskupske konferencije (HBK), izmolio molitvu za žrtve katoličke vjere u Bleiburškoj tragediji i Križnom putu hrvatskog naroda. Prethodno je

Predstavljen je zbornik radova s međunarodnoga stručnog i znanstvenog simpozija *Kultura sjećanja na ratne i poratne žrtve Bleiburške tragedije i Križnog puta hrvatskog naroda*

dovu za žrtve islamske vjere u toj tragediji, kao izaslanik predsjednika Mešihata Islamske zajednice u Republici Hrvatskoj muftije Aziza Asanovića, izmolio zamjenik glavnog imama Mešihata Islamske zajednice u Zagrebu Mersad efendija Kreštić.

Hrvatska radiotelevizija (HRT) i Radio-televizija Herceg-Bosne (RTV HB), kao i Hrvatski katolički radio (HKR), izravno su prenosili komemorativni skup s groblja Mirogoja u Zagrebu. Tradicionalno, nakon komemoracije pokraj središnjeg križa na Mirogoju, izaslanstvo Počasnoga bleiburškog voda položilo je vijenac pokraj spomenika žrtvama Bleiburške tragedije na Mirogoju, koji je Ministarstvo obrane Republike Hrvatske tu postavilo1996. godine u ime hrvatskih iseljenika iz Kanade koji su donirali sredstva za taj spomenik. Predstavnici PBV-a koji su položili vijenac bili su predsjednik Časnog suda PBV-a Ante Sarić i potporni član PBV-a Ivo Butković, inače nekadašnji članovi vodstva emigrantskih organizacija Hrvatsko revolucionarno bratstvo (HRB) i Hrvatska uzdanica. HRB je osnovao i prvi ogranak HDZ-a u iseljeništvu, a njihova gesla preuzeo je Franjo Tuđman parafrazirajući umjesto ŽIVOT ZA HRVATSKU u SVE ZA HRVATSKU. Istog dana u 19 sati posebni gost Počasnoga bleiburškog voda na obilježavanju 80. godišnjice Bleiburške tragedije i križnog puta hrvatskog naroda, britanski povjesničar grof Nikolaj Tolstoj održao je predavanje u Centru za obnovu kulture (COK) u Zagrebu, kojemu je odnedavno na čelu također britanski povjesničar dr. sc. Robin Harris.

Dr.sc. Ivan Tepeš jedan je od urednika zbornika

Misu su predvodili fra Josip Peranić i fra Jordan Ostojić

FOTO: IFB ASOCIACION JADRAN

TRAGEDIJA STRADAVANJA OBILJEŽENA I U ARGENTINI

U nedjelju, 18. svibnja, u katedrali u Buenos Airesu obilježena 80. godišnjica Bleiburške tragedije. Misu su predslavili fra Josip Peranić i fra Jordan Ostojić, koji su vodili emotivni obred molitve i sjećanja na žrtve i preživjele ove tragedije. Okupljeni su imali priliku uživati u nastupu dviju hrvatskih klapa iz Argentine - ženske klape Valovi kao i klape BA, koji su liturgiju popratili vjerskim pjesmama. Na misi su bili mnogobrojni vjernici, a sudjelovali su i predstavnici hrvatske mladeži.

Vjerske pjesme otpjevale su klape Valovi i BA

FOTO: IFB ASOCIACION JADRAN

KOMEMORATIVNA AKADEMIJA

U organizaciji Počasnoga bleiburškog voda, 15. svibnja u dvorani "Vijenac" Nadbiskupijskoga pastoralnog instituta u Zagrebu, održana je komemorativna akademija u povodu 80. obljetnice Bleiburške tragedije i Križnog puta hrvatskog naroda, u sklopu koje je predstavljen zbornik radova s međunarodnoga stručnog i znanstvenog simpozija *Kultura sjećanja na ratne i poratne žrtve Bleiburške tragedije i Križnog puta hrvatskog naroda*. Akademik Stjepan Ćosić naglasio je važnost zbornika, ističući kako on nudi historiografski vjerodostojan uvid u tragične događaje i njihovu ulogu u kolektivnom pamćenju te kako kultura sjećanja ima posebnu važnost danas, u vremenu globalne nesigurnosti i pokušaja brisanja identiteta. "Bolje je biti opterećen poviješću, nego ostati bez nje", zaključio je. Zbornik su predstavili njegovi urednici, dr. sc. Ivan Tepeš, zamjenik ravnatelja Hrvatske matice iseljenika i izv. prof. dr. sc. Wollfy

Na Radimlji kraj Stoca održana je središnja komemoracija za žrtve Bleiburške tragedije i Križnog puta hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini

Krašić s Odsjeka za demografiju i hrvatsko iseljeništvo Fakulteta hrvatskih studija. Dr. sc. Ivan Tepeš zahvalio je svima koji su pridonijeli izradi zbornika te objasnio njegov sadržaj. Zbornik donosi 14 radova – osam znanstvenih, četiri stručna i dva eseja – koji obuhvaćaju razdoblje od 1944. do danas. Autori dolaze iz Hrvatske, Srbije, Slovenije i Velike Britanije, a istraživanja se temelje na dokumentima iz arhiva u Zagrebu, Beogradu, Ljubljani i Londonu. Poseban naglasak stavljen je na kulturu sjećanja i komemoraciju, a ne samo na događaje iz svibnja 1945. godine. Izv. prof. dr. sc. Wollfy Krašić govorio je o ulozi Bleiburške tragedije u identitetu hrvatske političke emigracije, istaknuvši da su komemoracije s vremenom postale simbolom nacionalnog jedinstva, a ne političke podjele. Naveo je i doprinos HSS-a u emigraciji, koji je s vremenom aktivno sudjelovao u komemoracijama diljem svijeta.

Program su glazbeno i umjetnički obogatili Zagrebački solisti, baritoni Ljubomir Puškarić i Jan Vukelić, mezzosopranistica Martina Gojčeta Silić te glumci Luca Anić i Joško Ševo. Program je vodila izv. prof. dr. sc. Vlatka Vukelić.

KOMEMORACIJA NA RADIMLJI KRAJ STOCA

U nedjelju 18. svibnja održana je na Radimlji kraj Stoca središnja komemoracija za žrtve Bleiburške tragedije i Križnog puta hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini.

Komemoracija je započela procesijom ministranata i svećenika prema oltaru, uz pozdravne govore i polaganje vijenaca izaslanstva Hrvatskoga narodnog sabora BiH, predvođenog predsjednikom Draganom Čovićem i veleposlanikom Republike Hrvatske u BiH Ivanom Sabolićem kao izaslanikom predsjednika Vlade RH Andreja Plenkovića. U ime Počasnoga bleiburškog voda vijenac su položili predsjednik Nadzornog odbora PBV-a Marinko Sosa i član Časnog suda PBV-a Ivan Beljan (inače obojica umirovljeni brigadiri Hrvatske vojske, ali i branitelji i invalidi Domovinskog rata), dok je član vodstva PBV-a vlč. Ante Kutleša koncelebrirao u misnom slavlju. Misnim slavljem predslavio je mostarsko-duvanjski biskup i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski, mons. Petar Palić, a program je završio zahvalom mjesnog župnika don Gordana Božića i intoniranjem hrvatske nacionalne himne.

Posebni gost Počasnoga bleiburškog voda, britanski povjesničar grof Nikolaj Tolstoj održao je predavanje u Centru za obnovu kulture

ENG *On Saturday, May 17, commemorations were held for the victims of the Bleiburg tragedy and the Way of the Cross of the Croatian people at the Central Cross at Mirogoj Cemetery in Zagreb. In addition, a commemorative academy, organized by the Honorary Bleiburg Guard, was held on May 15 in the Vijenac hall of the Archdiocesan Pastoral Institute in Zagreb. Taking place as part of the academy was the presentation of the collection of papers from the international professional and scientific symposium entitled Culture of Remembrance of the War and Post-War Victims of the Bleiburg Tragedy and the Way of the Cross of the Croatian People. A commemoration was also held at Radimlja near Stolac for the victims of the Bleiburg tragedy and the Way of the Cross of the Croatian people in Bosnia and Herzegovina, while in Argentina, the 80th anniversary of the tragedy was marked by a mass in the cathedral in Buenos Aires.*

Plodonosan književni opus Anite Martinac

U dominikanskome samostanu u Splitu spisateljica Anita Martinac prezentirala je mnogobrojnoj splitskoj publici dio svoga bogatoga književnog opusa, a ovaj put u fokusu su bili romani "Iličke priče" i "Grad bez ptica"

Promocija knjiga u Splitu

Tekst: **ANTE ĆALETA**
Foto: **ILIJA PROTUĐER**

Želeći pisanim tragom sadržanim u romanu "Iličke priče" ovjekovječiti vrijeme, obljetnice, događaje, mitologiju, ali i likove antologijski vezane uz povijest mostarskog naselja Ilića kojim protječe živopisna Radobolja - pritok Neretve, Anita Martinac pokazala je svu svoju spisateljsku raskoš.

Slovom autobiografskoga romana "Grad bez ptica" Anita Martinac reprezentativno i autentično svjedoči o vremenu Domovinskoga rata, čije žrtve i razaranja nije bio pošteđen ni Mostar i njegovo stanovništvo. Grad se unatoč svemu očuvao i sačuvao, u svome duhu i hrvatskome identitetu, bez kojega "Grad na Neretvi" ne bi bio kulturni i vjerski centar Hrvata Bosne i Hercegovine.

Ističući zadovoljstvo što ove dvije nacionalne institucije u Splitu i Splitsko-dalmatinskoj županiji donose zajedničke literarne i stručne plodove, predsjednica OMH Split Snježana Šetka najavila je nove programske događaje i književne promocije u sklopu suradnje ovih dviju institucija. Književna večer obogaćena je glazbeno-vokalnim izvedbama mješovite klape Kulturno-umjetničkog društva željezničara "Filip Dević".

Anita Martinac promociju knjiga imala je i u Zagrebu, gradovima u Bosni i Hercegovini te Sajmu knjiga u Münchenu. Održane su i književne večeri s Anitom Martinac u Slavoniji, točnije u Vinkovcima, Đakovu i Županji u organizaciji ogranaka Matice Hrvatske i vukovarske podružnice Hrvatske matice iseljenika. Predstavljena su dva nova romana ove poznate hrvatske književnice: povijesni roman ILIČKE PRIČE i roman KRENI!, pisan po istinitom događaju, posvećen poginulim braniteljima u Lipanjskim zorama 1992. na Južnom bojištu.

Marijana Dokoza i Anita Martinac na Sajmu knjiga u Münchenu

ENG ***In the Dominican Monastery in Split, author Anita Martinac presented part of her rich literary opus to the large Split audience, particularly focusing on this occasion on two of her novels, Ilićke priče and Grad bez ptica. With the former novel, the author wanted to immortalize the time, anniversaries, events, mythology, as well as the characters anthologically related to the history of the Mostar settlement of Ilić, through which flows the picturesque Radobolja – a tributary of the Neretva River. In the autobiographical novel "Grad bez ptica", Anita Martinac authentically represents and testifies to the time of the Homeland War, from whose destruction Mostar and its residents were not spared. In spite of everything, the city has been preserved and saved, in its spirit and Croatian identity, without which the "City on the Neretva River" would not be the cultural and religious center of the Croats in Bosnia and Herzegovina.***

Inovativna studija o revitalizaciji moliških Hrvata

Rezultati istraživanja autorice dr. sc. Marte Račić, koje je rezultiralo knjigom, pokazali su da se moliškohrvatska zajednica višestoljetnim povijesnim trajanjem na prostoru južne Italije potpuno integrirala u društvo, ali se u isto vrijeme jezikom, kao najvažnijim identitetskim obilježjem, uspjela oduprijeti potpunoj asimilaciji

Tekst: **VESNA KUKAVICA** | Foto: **SNJEŽANA RADOŠ**

Na Fakultetu hrvatskih studija u Zagrebu predstavljena je 27. V. 2025. knjiga autorice doc. dr. sc. Marte Račić pod naslovom "Identitet moliških Hrvata", koju je objavio Ogranak Matice hrvatske iz autoričine rodne Hrvatske Kostajnice. Uz autoricu Račić knjigu su predstavile: u ime nakladnika OMH Silvija Brkić Midžić te talijanistica mr. sc. Francesca Sammartino s Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, kao i načelnica Sektora za hrvatsku manjinu Dubravka Severinski iz Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH, koji je potpomogao izlazak ove jedinstvene monografije. Potporu tiskanju knjige pružilo je i Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih RH. Monografija se sastoji od 16 tematski povezanih poglavlja, opremljenih pouzdanim znanstvenim aparatom, nakon kojih slijedi zaključak i sažetak na hrvatskome, talijanskome i engleskome jeziku te odabrana literatura koja obuhvaća sedamdesetak ključnih naslova iz RH i Italije fokusiranih na tu hrvatsku manjinu od znamenitoga filologa eruditske naobrazbe Milana Rešetara do Antonija Sammartina i suvremenih živućih pisaca.

Knjiga je nastala kao rezultat doktorske disertacije u kojoj je autorica Marta Račić propitivala dodire dviju kultura - talijanske i hrvatske - nastojeći na terenu pouzdano zabilježiti spoznaje o procesima revitalizacije identiteta manjinske zajednice moliških Hrvata u Italiji i to uz aktivnosti usmjerene na očuvanje jezika u suvremenim kulturnim praksama od šezdesetih godina 20. stoljeća do danas, uključujući postojeće obrasce tradicijske kulture i vjerskih običaja. Autorici Račić su kao polazišta poslužili brojni dosadašnji filološki, etnološki i historiografski radovi koji su se bavili podrijetlom, jezikom i običajima moliških Hrvata. Na toj interdisciplinarnoj potki, a uz pomoć teorijskih pristupa proučavanju preobrazbi identiteta, izgrađen je inovativan kulturno-antropološki prikaz procesa revitalizacije, stanja i statusa ove hrvatske dijasporske zajednice u Italiji.

Promotorice knjige "Identitet moliških Hrvata" autorice Marte Račić

Predstavljanje je održano na Fakultetu hrvatskih studija u Zagrebu

Prema mišljenju promotorice Francesce Sammartino, predsjednice Zaklade "Agostina Piccoli", autorica je vješto opisala dvostruku ukorijenjenost i pripadnost pojedinoga manjinca, izdvojivši vidljive pokazatelje identiteta u moliškohrvatskoj zajednici u raznim manjinskim udrugama i priredbama te literarnim susretima, kao i pokazatelje kojima našu manjinsku zajednicu označavaju nehrvatski pripadnici tamošnje lokalne zajednice. M

ENG *The findings of the research conducted by author Marta Račić, Ph.D., published in the book Identitet moliških Hrvata (Identity of the Molise Croats), has shown that the Molise-Croatian community has fully integrated into society over the course of its centuries of presence in southern Italy. Nevertheless, at the same time, it has managed to resist complete assimilation through language, as the most important feature of identity. The research, which resulted in the book, was carried out in the area of three villages: Mundimitar, Kruč and Filič.*

SPECIJALNI PRILOG

O OBRAZOVANJU NA HRVATSKOM JEZIKU

Nit koja povezuje naraštaje

U svakome jeziku utkana je priča jednog naroda — njegova prošlost, identitet, osjećaji i pogled na svijet. Hrvatski jezik nije samo sredstvo sporazumijevanja, već i temelj naše kulture, baštine i zajedništva. Za hrvatske iseljenike diljem svijeta, on je više od riječi — on je dom koji se nosi sa sobom, bez obzira na granice i udaljenosti, on je potvrda identiteta i pripadanja.

U vremenu kada globalizacija i svakodnevni život u inozemstvu često potiskuju materinski jezik u drugi plan, osobita je odgovornost roditelja, učitelja i zajednica da očuvaju hrvatski jezik među djecom rođenom izvan domovine. Oni su most između generacija, budući govornici i čuvari jezika koji u sebi nosi nasljeđe cijelog naroda. Učiti i govoriti hrvatski znači razumjeti djedove priče, majčine pjesme, molitve, viceve, narodne običaje. Svaka rečenica izgovorena na hrvatskome jeziku u tuđini čin je ljubavi, otpora zaboravu i ulaganje u budućnost. Zato je nužno poticati učenje hrvatskoga jezika među mladima u obitelji, školi, uz kulturu i nove tehnologije – ne kao obvezu, već kao dar koji otvara vrata dubljem razumijevanju vlastitih korijena. Ovaj broj *Matice* posvećujemo upravo toj važnoj temi: jeziku kao sponi između domovine i dijaspore, između prošlih i budućih naraštaja. Neka nas podsjeti na to da gdje god bili – od Sydneya do Toronta, od Stuttgarta do Buenos Airesa – hrvatski jezik ostaje naša zajednička nit, živa i snažna onoliko koliko je govorimo, učimo i volimo.

Jelena Badovinac Dimitrijević

Produktivni i dirljivi susreti kojima smo bliže domovini

Program namijenjen unaprjeđenju kvalitete nastave u hrvatskim školama u Kanadi te predstavljanju programa hrvatskih institucija na području obrazovanja okupio je oko 250 učenika, pedesetak učitelja te brojne roditelje i članove zajednice

Skupna fotografija nakon radionica u Katoličkoj osnovnoj školi Svete Klare Asiške u Hamiltonu

Tekst: **LADA KANAJET ŠIMIĆ**
Foto: **SDUHIRH, HMI, ANA BAČIĆ**

"Sudjelovanje u programu radionica i seminara bilo je za sve nas inspirativno iskustvo. Radionice za djecu bile su dinamične, kreativne i prilagođene različitim uzrastima – djeca su s veseljem sudjelovala i pokazala veliki interes za učenje hrvatskog jezika i kulture. Posebno je bilo dirljivo vidjeti koliko im znači povezivanje s hrvatskim identitetom kroz igru, glazbu i zajedništvo", istaknula je Natasha Grubišić, koordinatorica hrvatske nastave u Hamiltonu, prvoga odredišta dvotjednoga programa seminara i radionica koji je održan od 24. travnja do 4. svibnja u Kanadi, u organizaciji Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske (SDUHIRH), uz sudjelovanje predstavnika Hrvatske matice iseljenika (HMI) i Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih (MZOM).

SVEOBUHVATNI EDUKATIVNI PROGRAM

Nakon vrlo uspješnoga ciklusa koji je održan od 2017. do 2019., obuhvativši hrvatske škole Kanade, SAD-a i Australije, krajem prošle godine SDUHIRH je pokrenuo inicijativu za organizacijom i provedbom novoga. Ovaj program usmjeren je na učitelje, učenike, roditelje i hrvatske udruge, s ciljem unaprjeđenja kvalitete nastave u hrvatskim školama te predstavljanja programa i projekata hrvatskih institucija na području obrazovanja, a sve u svrhu očuvanja hrvatskoga nacionalnog identiteta među hrvatskim iseljenicima i njihovim potomcima.

Niz seminara i radionica hrvatskoga jezika i kulture, koji je održao izabrani stručni tim u sastavu Vedran Iskra i Andrea Jakopiček (SDUHIRH), Lada Kanajet Šimić (HMI), Martina Mijić (MZOM) i Grozdana Lajić Horvat (Zagrebačko kazalište mladih), okupio je oko 250 učenika, pedesetak učitelja te brojne roditelje i članove zajednice.

HRVATSKE ŠKOLE U ONTARIJU

Program je započeo u pokrajini Ontario i to u Hamiltonu, gradu u kojemu je jedna od najstarijih hrvatskih iseljeničkih zajednica u Kanadi i gdje broj djece

Hamilton, vlč. Marko Štefanec, Natasha Grubišić, Josipa Rukavina i Stephanie Majic

Jedna od radionica u Hamiltonu

uključene u hrvatsku školu doseže impresivnu brojku od 150. Stoga je vrlo važna i edukacija učitelja pa je koordinatorica hrvatskoga programa Natasha Grubišić istaknula da su seminar i radionice za učitelje pružili vrijedne stručne uvide, nove metode rada te osjećaj podrške i povezanosti s kolegama iz Hrvatske i Kanade napomenuvši i ovo: "Razmjena ideja i iskustava bila je dragocjena, a cjelokupni program pokazao je koliko je važno njegovati hrvatski jezik izvan domovine. Zahvaljujem organizatorima na trudu i toplini te se nadam ponovnom susretu u budućnosti!"

Odmah sutradan u Katoličkoj osnovnoj školi Svih svetih održan je kratki susret s bivšim dugogodišnjim hrvatskim učiteljima Teresom Harasim i Nikolom Frlanom te ravnateljicom programa za strane jezike Carmen Puglia i ravnateljicom Škole Marthom Wysocka, nakon kojega su uslijedile radionice.

"Djeca su uživala i sudjelovala bez pogovora. Znam da su bili uzbuđeni prije dolaska učitelja iz Hrvatske, pogotovo kad sam im rekla da će sve biti na hrvatskome. Mislim da je to bilo jako dobro iskustvo za njih", rekla nam je Ljiljana Pažanin, koja danas uz Franku Anić Matić i Josipa Maršića poučava hrvatski u ovoj školi.

Učitelji ove škole, kao i škola u Hamiltonu, Norvalu, Missisaugi i Oakvilleu, sudjelovali su i u zasebnom seminaru i radionicama održanima istoga dana u popodnevnim satima u Župi hrvatskih mučenika u Mississaugi, uz organizaciju Marijane Mance. O tom je programu gđa Pažanin rekla: "Za nas učitelje to je bilo osvježavajuće iskustvo. Prvo,

Stručni tim u školi Svih svetih s Anom Bačić, Teresom Harasim i Nikolom Frlanom te Carmen Puglia i Marthom Wysocka

Nakon radionica u Katoličkoj osnovnoj školi Svih svetih u Torontu

Dramska radionica u školi Svih svetih u Torontu

Dramska radionica za učitelje s područja Ontarija

Nakon seminara i radionica za učitelje u Župi hrvatskih mučenika u Mississaugi

što smo imali priliku upoznati stručne voditelje i čuti što rade. Važno je znati da tamo negdje netko ipak misli na nas i da postoje institucije kojima se možemo obratiti ako negdje zapne." Također je istaknula da, koliko je upućena, već puno godina nije nitko posjećivao njihove škole i nisu, osim preko koordinatorice za hrvatski jezik Ane Bačić, imali dodira s materijalima te se učitelji snalaze kako znaju i umiju i u tome su vrlo inovativni. "Što se tiče same radionice za učitelje, bila je zaista zanimljiva i poučna. Nešto novo što može koristiti i nama samima i djeci. Također je bilo super što je to bila jedinstvena prilika da se svi učitelji vide na jednome mjestu i eventualno povežu imena s e-maila s dotičnim licem." Pažanin je izrazila nadu da će ubrzo opet biti prilike za ovakve susrete i razmjenu iskustva, zahvalivši u svoje ime, kao i u ime svih učitelja i djece, stručnome timu na uloženome trudu.

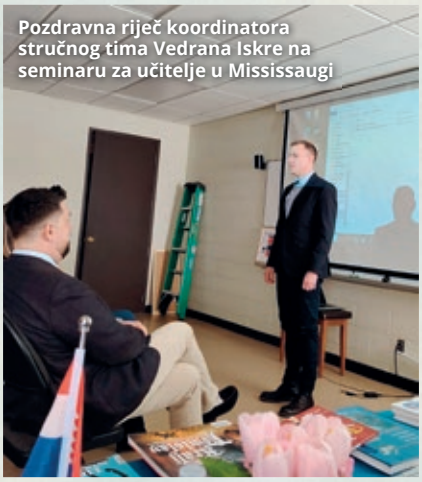
Pozdravna riječ koordinatora stručnog tima Vedrana Iskre na seminaru za učitelje u Mississaugi

Posebno je veselo bilo u Hrvatskoj župi i kulturnom centru Kraljice mira u Norvalu gdje se okupio veliki broj djece, roditelja i učitelja. Cathy Zovko, koja je zajedno s Đurđom Tusun bila zadužena za organizaciju, ovako je ocijenila program: "Radionice su bile zabavne i interaktivne što se vidjelo po sudjelovanju i reakcijama djece. Voditelji su stvorili ugodnu atmosferu u kojoj djeca uživaju i uče jezik uz igru i na vrlo zabavan način. Susret s roditeljima je bio dobro organiziran: u cijelosti zanimljiv i interaktivan i dobro smo informirani o programima za iseljenike."

Posljednje ontarijsko odredište bio je London, grad udaljen od Toronta oko dva sata vožnje automobilom, s malenom, ali iznimno srčanom i vrijednom zajednicom okupljenom oko Hrvatske župe i kulturnog centra sv. Leopolda Mandića, pri kojima djeluje i Hrvatska škola. Iako su prostori u kojima se održava nastava u rekonstrukciji, vodite-

Radionica u Hrvatskoj župi Kraljice Mira u Norvalu

Radionica u Hrvatskoj župi Kraljice Mira u Norvalu

Stručni tim u Norvalu s Cathy Zovko, Vinkom Grubišićem, Anom Bačić i Marijanom Mance

Radionica u Hrvatskoj župi Kraljice Mira u Norvalu

ljica hrvatske nastave Ana Zovko je, uz pomoć župnika fra Ivice Majstorovića i Marine Sesar, okupila veliki broj djece. "Seminari su bili izuzetno dobro organizirani te su pružili bogato i značajno iskustvo svim sudionicima. Hrvatski jezik, kao temelj naše kulturne baštine i nacionalnog identiteta, s pravom je bio u središtu događaja, naglašavajući svoju ključnu ulogu u povezivanju mlađih generacija s njihovim korijenima", rekla je Zovko ističući da je stručni tim koji je vodio seminare pokazao izvrsno znanje i profesionalnost te da su njihov pristup pun entuzijazma djeca toplo prihvatila, sudjelujući s velikim oduševljenjem. "Bilo je nadahnjujuće vidjeti koliko su djeca bila uzbuđena što mogu podijeliti ono što su naučila, očito osnažena ovim iskustvom. Ovaj pozitivan ishod svjedoči o tome što se može postići predanošću i zajedništvom te nas potiče da nastavimo s naporima u očuvanju i slavljenju naše baštine. Od srca zahvaljujemo svima koji su omogućili realizaciju ovog događaja, a posebnu zahvalnost upućujemo Ani Bačić na njezinoj stalnoj podršci našoj maloj hrvatskoj zajednici ovdje u Londonu", zaključila je.

INICIJATIVA ZA HRVATSKI KAO IZBORNI PREDMET

Nakon Ontarija, program je nastavljen u Vancouveru. Stručni tim je zajedno s Tihom Dabac, prvim tajnikom u Veleposlanstvu RH u Ottawi, i Anom Bačić, koordinatoricom za hrvatsku nastavu u Kanadi, u jutarnjim satima posjetio Notre Dame Regional Secondary School čiji se prostori već gotovo pedeset godina koriste za potrebe Hrvatske škole. Domaćini Katarina i Stjepan Tomas, inače redoviti učitelji ove iznimne srednje škole kroz koju je u sedamdeset godina postojanja prošao i velik broj učenika hrvatskog podrijetla, predstavili su njezinu kratku povijest. Tim se zatim susreo sa skupinom sadašnjih učenika hrvatskog podrijetla i održao im kratko informativno predavanje o projektima i programima hrvatskih institucija, mogućnostima učenja hrvatskoga jezika te studiranja u Hrvatskoj. Vrlo važan se-

Radionica u Hrvatskoj školi u Londonu

S fra Ivicom Majstorovićem, Anom Zovko, Matom i Marinom Sesar u Hrvatskoj župi Sv. Leopolda Mandića u Londonu

S učenicima nakon radionica u Londonu

Susret s učenicima i učiteljima u Notre Dameu u Vancouveru

gment ovoga posjeta bio je razgovor o mogućnosti uvođenja hrvatskoga jezika kao predmeta u ovu školu.

Istoga je dana u Hrvatskome kulturnom centru održan susret s roditeljima nakon kojega su uslijedile radionice za učitelje i djecu Hrvatske škole.

"Ovaj susret nije bio samo produktivan, nego i dirljiv jer smo se svi osjećali 'bliže domovini'. Posebno nas raduje činjenica da se sada otvara prostor za razgovor o mogućnosti uključivanja hrvatskoga jezika kao izbornoga predmeta u kurikulum škole Notre Dame. Ova inicijativa, iako još uvijek u svojim začecima, svjedoči o rastućoj potrebi i želji za očuvanjem hrvatskoga jezika i identiteta među mladima u iseljeništvu", ističe Katarina Tomas, glavna inicijatorica i autorica programa za hrvatski jezik koja zajedno sa suprugom Stjepanom i još nekolicinom aktivnih Hrvata ove zajednice već godinama radi na projektu za odobrenje hrvatskoga jezika kao izbornoga u kurikulumu Britanske Kolumbije. "Od srca zahvaljujemo cijeloj ekipi: Vedranu, Ladi, Grozdani, Andrei i Martini, te Ani Bačić i Tihi Dabac. Hvala na vremenu, znanju i entuzijazmu koje ste podijelili s nama. Vjerujemo da je ovaj susret tek početak novih oblika suradnje i jačanja veza između domovine i iseljeništva."

VELIKI INTERES U CALGARYJU

Zadnje odredište uključeno u seminare i radionice u Kanadi bio je Calgary. U nedjelju 4. svibnja članovi stručnoga tima iz Hrvatske su zajedno sa svojim domaćinima prisustvovali svetoj misi koju je predvodio vlč. Domin Vladić, nakon koje je upriličen susret s brojnim roditeljima koji su pokazali veliki interes za programe koje nude hrvatske institucije. Također je odaziv učitelja za seminar i radionice, kao i učenika za dramsku i jezičnu radionicu, bio iznimno velik. "Kad smo saznali da ćemo imati hrvatske seminare u Calgaryju, bili smo jako uzbuđeni jer često zaborave našu malu zajednicu u dijaspori", emotivno svjedoči Mandy Čondić, voditeljica hrvatske nastave u Calgaryju ističući da je iznimno sretna što se veliki broj roditelja, učenika i učitelja odazvao. "Zaista osjećamo da je svaka grupa odnijela nešto sa semi-

Nakon programa u Hrvatskom kulturnom centru u Vancouveru

Zajednička fotografija nakon programa u Calgaryju

nara i radionica. Djeca su se zabavljala učeći o hrvatskim kraljevima, najmlađima se svidjelo igranje uloga, a učiteljice su dobile nove ideje da nastave svojim putem očuvanja hrvatskoga jezika u dijaspori. Svi učitelji koji su došli dobili su važne i inspirativne ideje i informacije koje su prenijeli svim članovima naše zajednice. Hvala vam za sve i dođite nam opet!“

POTENCIJAL U MEĐUSOBNOJ SURADNJI

Tijekom boravka u Kanadi delegacija iz Hrvatske posjetila je Generalni konzulat RH u Mississaugi gdje se susrela s generalnim konzulom Antom Jovićem i konzulom savjetnicom Jelenom Perić.

Također se susrela i s predstavnicima u Savjetu Vlade RH Jeanne Valetić i Zvonimirom Aničićem, kao i doajenima hrvatske nastave u Kanadi dr. sc. Vinkom Grubišićem i dr. sc. Vladimirom Bubrinom te voditeljima hrvatskih katoličkih misija u Hamiltonu, Londonu, Vancouveru i Calgaryju.

Stručni tim zahvaljuje svima uključenima u organizaciju na suradnji i gostoprimstvu, posebno koordinatorici za hrvatski jezik u Kanadi Ani Bačić koja je koordinirala program seminara i radionica, Stjepanu i Katarini Tomas, Ivanu i Mandy Čondić, vlč. Dominu Vladiću te Vicki i Marinu Mustapiću. Brojnim roditeljima, učiteljima i članovima hrvatskih udruga hvala na posvećenosti i ljubavi koju ulažu kako bi očuvali hrvatski jezik

S generalnim konzulom Antom Jovićem i Jelenom Perić prilikom posjeta Generalnom konzulatu RH u Mississaugi

Radionica u Hrvatskoj župi Majke Božje Bistričke u Calgaryju

i identitet u multietničkoj Kanadi. Djeci posebna zahvala na toplini i vedrini!

I na posljetku, nakon ovakvoga stručnog okupljanja učitelja hrvatskoga jezika u Kanadi ostaje veliki potencijal u njihovoj budućoj međusobnoj suradnji koja može pridonijeti još većoj vidljivosti i promociji hrvatskoga jezika i kulture, unaprjeđenju kvalitete nastave te uključivanju još većeg broja učenika u nastavu.

ENG *A series of seminars and workshops, organized by the Central State Office for Croats Abroad, with the participation of representatives of the Croatian Heritage Foundation and the Ministry of Science, Education and Youth, was held in Canada from April 24 to May 4, 2025. The program, with the objective of improving the quality of teaching in Croatian schools and of presenting the programs of Croatian institutions in the field of education, gathered about 250 students, 50 teachers and numerous parents and members of the community. Upon completion, the teachers assessed the program as extremely useful and motivating.*

ILUSTRACIJA: MARINA JAGODIĆ

AUTORICA RUBRIKE:
SARA MARĐETKO

GOVORIMO HRVATSKI - školski list Hrvatske nastave u Švicarskoj Konfederaciji

Govorimo hrvatski školski je list Hrvatske nastave u Švicarskoj Konfederaciji koji predstavlja vremeplov događaja i aktivnosti u sklopu koordinacije tijekom cijele školske godine. Posebnu pozornost posvećuje dječjem stvaralaštvu i kreativnosti, a svi učenici Hrvatske nastave diljem Švicarske Konfederacije imaju jedinstvenu priliku pisati i stvarati vlastiti sadržaj na jeziku koji ne uče svakodnevno u školama, ali ga govore u obitelji i uže zajednice u kojoj odrastaju. Ovaj list od svoga prvog izdanja 1992. godine do danas potiče djecu ne samo na čitanje, nego i na učenje o Domovini. O tome sjajnom listu, ali i Hrvatskoj nastavi u Švicarskoj, govori nam ovogodišnja glavna urednica Andrea Tomašević

Izlet učenika i učiteljica Hrvatske nastave u Švicarskoj u Park Malog princa u Francuskoj

Recite nam nešto o nastanku školskoga lista *Govorimo hrvatski* i njegovu prvom izdanju.

— Prvo izdanje časopisa objavljeno je u školskoj godini 1991./1992. u jeku Domovinskoga rata, zbog čega je većina radova učenika imala slične motive: nostalgiju za domom, nerazumijevanje potrebe za ratom i agresijom, ali i brigu za sigurnost obitelji i prijatelja koji su bili ostali u Hrvatskoj. Već je to povijesno, prvo izdanje časopisa ostalo zapaženo u Hrvatskoj, a dvije godine poslije, u svibnju 1993. godine, treće izdanje časopisa dobilo je *Priznanje* i *Diplomu* za zapaženo ostvarenje u novinarskome izrazu na LIDRANU, godišnjoj smotri učeničkoga literarnog, dramsko-scenskog i novinarskog stvaralaštva.

Koliko brojeva ste do sada objavili i gdje se tiska vaš školski list?

— *Govorimo hrvatski* izlazi jednom godišnje, a u svibnju 2025. tiskano je 34. tiskano izdanje. Od 2020. godine dostupan je i u online izdanju na službenoj stranici Hrvatske nastave u Švicarskoj. Tiskamo ga u Hrvatskoj, a u cijelosti ga financira Udruga roditelja Hrvatske dopunske škole.

Kako izgleda proces stvaranja školskoga lista?

— Samo stvaranje školskoga lista složen je proces koji traje cijelu nastavnu godinu,

a u njemu sudjeluje kompletan kolektiv učitelja Hrvatske nastave u Švicarskoj sa svojim učenicima. Svaki učitelj ima svoje zaduženje što uključuje: uredništvo, suuredništvo, lektoriranje, pripremu članaka, razvrstavanje likovnih, literarnih ili novinarskih radova prema zajedničkim temama i izradu enigmatskoga sadržaja.

Imate li stalne rubrike?

— Postoje rubrike po kojima je naš list prepoznatljiv, a neke od njih su: *Obilježili smo* – rubrika koja predstavlja važne događaje u koordinaciji, *Naš ponos* – u kojoj se nalaze naši nagrađeni učenici, *Likovno-literarni kutak* – s radovima učenika iz cijele Švicarske, te *Enigmatika* – rubrika koja je učenicima vrlo draga jer se mogu okušati u različito zahtjevnim križaljkama, rebusima i mozgalicama. Rubrike se mijenjaju svake godine ovisno o projektima, temi broja i događajima u koordinaciji.

Kako birate temu broja?

— Tema broja relativno je novi termin u našem listu nastao 2023. godine, na prijedlog tadašnje glavne urednice Manuele Obad. U pravilu se određuje na prvome sastanku učitelja već u rujnu, a mora biti dovoljno opsežna i usklađena s Nastavnim planom i programom kako bismo mogli dobiti raznolike likovne, literarne i novinarske radove učenika.

ANDREA TOMAŠEVIĆ, UREDNICA ŠKOLSKOGA LISTA *GOVORIMO HRVATSKI* U ŠKOLSKOJ GODINI 2024./2025.

Ovogodišnja glavna urednica časopisa *Govorimo hrvatski* Andrea Tomašević

Andrea Tomašević učiteljica je Hrvatske nastave u Švicarskoj Konfederaciji, gdje već četvrtu godinu predaje u kantonu Ticino. Prije odlaska na mandat u inozemstvo radila je kao učiteljica u osnovnoj školi u Zagrebu. Diplomirala je razrednu nastavu i engleski jezik na Učiteljskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Uz rad u nastavi, surađivala je s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i mladih na izradi inovativnih metodičkih priprema u sklopu programa *Škola za život,* kao i s izdavačkom kućom Alfa na izradi materijala za učenike u produženome boravku. U školskoj godini 2022./2023., zajedno s učiteljicom Sarom Marđetko, sudjelovala je kao predavačica na Međunarodnoj konferenciji za učitelje, obrazovne stručnjake i znanstvenike u području primarnog obrazovanja, s temom *Izazovi u radu učitelja hrvatske nastave u inozemstvu.* Svoj posao doživljava kao poziv te tu predanost svakodnevno nastoji prenijeti u radu sa svojim učenicima.

Učiteljice Hrvatske nastave u inozemstvu, Švicarska

Koje su teme do sada bile obuhvaćene u školskome listu?

— Dosadašnje teme časopisa bile su: hrvatska kuna (godina kad smo se zauvijek oprostili od hrvatske valute), umjetnost (kojom smo usvajali vrste umjetnosti proučavajući hrvatske umjetnike) i hrvatski gradovi (omogućili su našim učenicima upoznavanje Lijepe Naše, njezine geografije i kulture, a sve uz proučavanje gradova).

Kako uključujete učenike u stvaranje sadržaja?

— Učenici dijelom i nesvjesno pronalaze svoje mjesto u našem listu pišući na nastavi izvještaje ili osvrte vezane uz provedeni projekt, terensku nastavu ili izlet te crtajući i slikajući motive vezane uz Hrvatsku prilikom obilježavanja važnih dana ili učenja novog sadržaja. Neke učenike izravno uključujemo u stvaranje rubrika novog broja lista, poput *Enigmatike*.

Koliko je zahtjevno urednički oblikovati časopis namijenjen djeci različitih jezičnih razina?

U povodu Olimpijskih igara u Parizu učenici su sa svojim obiteljima i učiteljicama posjetili Olimpijski muzej u Laussanni

— Urednički je vrlo zahtjevno posložiti dobivene sadržaje, ali kvalitetnom distribucijom unaprijed određenih tema i zadataka proces je uvelike olakšan. Drugim riječima, učenici sami stvaraju sadržaj za učenike pa se time dobije diferencijacija jezičnih razina. Uz radove učenika, često su zastupljeni kraći tekstovi učiteljica koji uglavnom predstavljaju osvrte na određeni sadržaj poput otvorenja izložbe ili sudjelovanja na nagradnim natječajima.

Kako osiguravate ravnomjernu zastupljenost učenika iz različitih dijelova Švicarske?

— U pravilu, svako nastavno mjesto ima svoj doprinos u časopisu jednim likovnim i jednim literarnim ili novinarskim radom koje odabire učiteljica toga nastavnog mjesta, čime se također osigurava balans jezičnih i likovnih sadržaja.

Koji su ciljevi časopisa i na koji način se oblikuje njegov sadržaj?

— Ciljevi časopisa su mnogostruki i obvezno usklađeni s općim i operativnim ciljevima *Kurikuluma hrvatske nastave u inozemstvu* koji propisuje Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih. Sadržaj se najčešće nameće sam pri planiranju

Obitelji koje već generacijama imaju djecu u hrvatskoj školi nerijetko imaju zavidnu kolekciju primjeraka školskog lista kod kuće, a rado se susreću i na zajedničkim druženjima

Rad polaznice Hrvatske nastave u Švicarskoj Ele Radoš

aktivnosti, projekata i događaja tijekom školske godine ne samo u Švicarskoj, već i izvan nje. Hrvatska nastava u Švicarskoj često ostvaruje odlične suradnje prilikom gostovanja iz Hrvatske, bilo da se radi o gostovanju kazališta, tematskim radionicama, pričaonicama i sl.

Koliko je vaš školski list važan za očuvanje jezika i identiteta?

— Sudjelujući u stvaranju školskoga lista, ali i proučavajući konačni tiskani proizvod, učenici istodobno razvijaju jezičnu osposobljenost, jačaju vlastiti osobni identitet i bolje spoznaju višekulturalnu sredinu u kojoj odrastaju. Imajući na umu sve navedeno, od izrazite je važnosti odabrati sadržaj razumljiv i blizak učenicima svih dobi, od predškolske do završetka srednje škole, ali i učenicima negovornicima kojih je iz godine u godinu sve više. Zbog svega toga *Govorimo hrvatski* nisu samo stranice ispunjene sadržajem aktivnosti na nastavi i oko nje, nego i bitna karika u očuvanju jezika i identiteta koji pridonosi povezivanju obitelji naših iseljenika diljem Švicarske.

Školski list Hrvatske nastave u Švicarskoj

Prvo izdanje školskog lista *Govorimo hrvatski* u šk. god. 1991./1992.

Kakve su reakcije učenika na školski list?

— Svi naši učenici dobivaju ga zadnji dan nastave, uz učeničku knjižicu ili svjedodžbu. Lijepo ih je vidjeti kako s veseljem listaju njegove stranice podsjećajući se na to što su tijekom godine naučili, ali i uzbuđenje na njihovim licima kad ugledaju vlastiti rad.

Kakve su povratne reakcije obitelji učenika?

— Obitelji koje već generacijama imaju djecu u hrvatskoj školi nerijetko imaju zavidnu kolekciju primjeraka školskoga lista kod kuće. Lijepo je znati da ih roditelji i djeca čuvaju i da rado listaju starije brojeve kako bi se prisjetili učiteljica koje su predavale njihovoj djeci, priredbi na kojima je bila jedina prilika vidjeti vlastito dijete kako nastupa na hrvatskome jeziku ili kako bi pronašli likovni ili literarni rad djeteta.

Koliko primjeraka časopisa se tiska i kako se distribuira?

— Broj primjeraka svakoga novog izdanja našeg lista mijenja se svake godine s obzirom na broj učenika na razini cijele Švicarske Konfederacije, a i tijela s kojima surađujemo. Novi svi-

banjski broj tiskao se u 540 primjeraka koji će se uglavnom preko učitelja distribuirati do naših učenika, a određen broj bit će poslan poštom.

Kome je sve vaš školski list dostupan?

— Osim naših učenika i njihovih obitelji, primjerak školskoga lista dobivaju Hrvatske katoličke misije u Švicarskoj, koje su jedan od osnivača Hrvatske nastave i koje su bile među pokretačima našega školskog lista, partneri s kojima su ostvareni projekti tijekom nastavne godine, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih, Veleposlanstvo i Konzulat RH u Švicarskoj, kao i švicarski kantonalni uredi za školstvo, ali i druge koordinacije Hrvatske nastave u inozemstvu i partnerske škole koje izraze interes za njim. Važno je istaknuti da je školski list *Govorimo hrvatski* trajno pohranjen u arhivu Švicarske nacionalne biblioteke u Bernu na njihov zahtjev, što je također indikator visoke kvalitete ovoga proizvoda.

Postoji li još nešto što biste istaknuli iz osobnog iskustva rada na školskome listu?

— Posao glavne urednice na ovogodišnjem izdanju časopisa bio je veliki izazov s obzirom na to da se do sada nisam susretala sa sličnim projektima. Zajedničkom suradnjom cijelog kolektiva stvoren je još jedan, poseban, a opet prepoznatljiv broj koji će razveseliti naše učenike, ali i ostaviti neizbrisiv trag na vrijedan rad svake učiteljice u ovogodišnjem kolektivu. Svaki urednik i svaki novi učitelj donesu dašak promjene našem školskom listu i upravo je u tome ljepota pojedinačnih izdanja – njihov nastanak i oblikovanje skupa s učenicima, odolijevanje izazovima, prilagođavanje promjenama, ali i užitak konačnog proizvoda listajući svaku njegovu stranicu. M

U sklopu nastave često se navija i za hrvatsku nogometnu reprezentaciju

Obilježavanje Dana glagoljice uz kreativne zadatke

ENG *A new section in Matica called Croatian Teaching Abroad has been introduced, where we will showcase the work of numerous Croatian language programs throughout the world, often the main gathering place for young people and a key factor for the preservation of the Croatian language outside the homeland. In this issue, a report has been prepared on the school bulletin for the Croatian language program in the Swiss Confederation called Govorimo hrvatski (Let's Speak Croatian), which presents an overview of events and activities taking place throughout the school year. Particular attention is paid to children's imagination and creativity, and all learners in the Croatian program throughout the Swiss Confederation have the unique opportunity to write and create their own content in a language they do not learn every day in school, but speak within the family and the immediate community in which they are growing up. Since its first issue in 1992, this bulletin has encouraged children not only to read, but also to learn about the Homeland. This year's Editor-in-Chief Andrea Tomašević talks about this impressive bulletin, as well as about the Croatian Teaching Abroad program in Switzerland.*

www.hds-ch.com

Hrvatski bez granica, prijateljstva novih stranica – kad priča prelazi jezik i mjesto

Učenici iz Pule i Švicarske povezali su se uz kazalište, pripovijedanje i zajedničko stvaranje na hrvatskome jeziku, potvrđujući snagu jezika kao sredstva identiteta i suradnje

Projekt je sadržajno i metodološki utemeljen na ideji da se hrvatski jezik živi i stvara

Tekst: **SARA MARĐETKO** | Foto: **HMI**

Od 8. do 11. svibnja učenici Osnovne škole Šijana iz Pule boravili su u Švicarskoj u sklopu međunarodnog projekta "Hrvatski bez granica, prijateljstva novih stranica", osmišljenog s ciljem povezivanja učenika iz Hrvatske i iseljeništva uz jezik, priču i zajedničko stvaranje.

Projekt je sadržajno i metodološki utemeljen na ideji da se hrvatski jezik živi i stvara – uz pripovijedanje, kazalište, radionice i međuvršnjačku suradnju. Autori projekta bili su Vladimir Papić, profesor hrvatskoga jezika i voditelj dramske skupine, i Sara Marđetko, koja je projekt započela kao učiteljica Hrvatske dopunske nastave u Švicarskoj, a danas djeluje u Hrvatskoj matici iseljenika. S voditeljicom projekta Kristinom Galović, učiteljicom hrvatskoga jezika u Švicarskoj, osmišljen je bogat kulturno-edukativni program. Irena Giorgi, učiteljica glazbene kulture, vodila je školski zbor, koji je dodatno obogatio program izvedbom pjesama iz hrvatske glazbene tradicije.

Učenici su izveli igrokaz "Bijelo krilo", završni proizvod višegodišnjeg rada dramske skupine, koji tematizira važnost autentičnog izražavanja i osobne slobode u svijetu digitalnih obrazaca i algoritamski oblikovanih identiteta. Predstava potiče promišljanje o tome kako mladi mogu razvijati vlastiti glas i kreativni izričaj u prostoru suvremene komunikacije. Program je uključivao i pripovijedanje istarskih legendi, u kojima je lokalna baština postala most između djece iz domovine i dijaspore. Na radionicama pisanja priča i izrade stripova učenici iz Pule i Švicarske zajednički su stvarali na hrvatskome jeziku, potvrđujući koliko je jezik snažan kada ga se dijeli i gradi uz suradnju. Učenici su tijekom boravka obišli i grad Thun, posjetili zoološki vrt u Zürichu, plovili Zürichškim jezerom i popeli se na vidikovac – iskustva koja su dodatno obogatila njihov kulturni, jezični i osobni horizont.

Realizaciju projekta omogućila je financijska podrška Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Udruge roditelja Hrvatske dopunske nastave u Švicarskoj i Istarske županije, čime je učenicima pružena prilika za sudjelovanje u sadržajima koji potiču stvaralaštvo, identitet i povezivanje. Projekt "Hrvatski bez granica" pokazao je koliko su susret, priča i zajednički jezik snažni alati u obrazovanju. U svijetu digitalnih šablona djeca su stvarala iznutra – riječima, slikama i kazalištem koje gradi mostove.

ENG ***From May 8 to 11, students of the Šijana Primary School from Pula visited Switzerland as part of the international project «Hrvatski bez granica, prijateljstva novih stranica». The aim of the project is to connect students from Croatia and emigrants through language, stories and joint creative activities. The project is based, in terms of content and methodology, on the idea of living with and creatively utilizing the Croatian language – through storytelling, drama, workshops and peer cooperation.***

> **Iz semestra u semestar s polaznicima slavimo rođendane, praznike, blagdane, pjevamo hrvatske pjesme, upoznajemo specijalitete i regije, čitamo književna djela, gledamo filmove.”**
>
> — Voditeljica Croaticuma **Ana Grgić**

Croaticum – mjesto gdje se Hrvatska i hrvatski jezik otvaraju prema svijetu

Croaticum - Centar za hrvatski kao drugi i strani jezik (na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu) najstarija je i najveća ustanova na kojoj se poučava hrvatski kao drugi, strani i nasljedni jezik. Koliko je kroz njega do danas prošlo polaznika, koliko je među njima bilo Hrvata iseljenika, a koliko stranaca, što sve Croaticum nudi osim učenja jezika i zašto se već desetljećima smatra središnjicom za upoznavanje hrvatske kulture i baštine te koliko je značajna njegova uloga u privlačenju mlade radne snage u Hrvatsku i povratka hrvatskih iseljenika, u intervjuu za Maticu objašnjava voditeljica Croaticuma, dr. sc. Ana Grgić, viša lektorica i znanstvena suradnica

TEKST: **Jelena Badovinac Dimitrijević** | FOTO: **Privatna arhiva**

Slikovni prikaz zemalja iz kojih su bili polaznici Semestralnoga tečaja hrvatskoga jezika u ljetnome semestru akademske godine 2024./25.

Što pokazuju statistike – koliko se polaznika educiralo u 60 godina postojanja Croaticuma i kakva su njihova znanja i dojmovi?

— U više od 60 godina postojanja u Croaticumu je hrvatski jezik učilo nekoliko desetaka tisuća osoba iz cijeloga svijeta. Pokušat ću na primjeru ljetnoga semestra ove akademske godine dati jasniju sliku o našim polaznicima. U različite programe trenutačno je upisano više od 300 osoba. Najveću skupinu u tom broju čine potomci hrvatskih iseljenika kojima je hrvatski nasljedni ili predački jezik. Nasljedni su govornici naslijedili hrvatski jezik u svojim obiteljima, od djedova, baka i roditelja. Oni hrvatskim jezikom (ili nekim njegovim dijalektom) već vladaju u određenoj mjeri, a obilježava ih i snažan osjećaj pripadnosti jezičnoj, kulturnoj i etničkoj zajednici u kojoj je hrvatski izvorni jezik. Za razliku od njih, predački govornici nisu nikada usvajali ni učili hrvatski jezik, nego samo imaju obiteljsku vezu s njim. Predački su govornici u Croaticumu već treća, četvrta ili čak peta generacija iseljenih Hrvata. I oni često svoj identitet grade dvojno ističući da su "pola Hrvati".

Uz to, u Croaticumu studira velik broj studenata koji dolaze na Sveučilište u Zagrebu u sklopu različitih programa studentske mobilnosti od kojih su najpoznatiji Erasmus+ i CEEPUS ili putem bilateralnih ugovora. Treća su skupina po zastupljenosti polaznici koji se upisuju u Croaticum kao polaznici kolegija namijenjenih cjeloživotnom obrazovanju na Filozofskome fakultetu. Oni su vrlo raznoliki po ovladanosti jezikom, po zemljama iz kojih dolaze i po razlozima zašto uče hrvatski. Već nekoliko godina Croaticum organizira i Tečaj za azilante i tražitelje azila u Republici Hrvatskoj. Organizacijom ovakvoga besplatnog tečaja Filozofski fakultet i Croaticum djeluju humanitarno i društveno proaktivno te pridonose zajednici pomažući u jezičnome osposobljavanju te ranjive društvene skupine.

Polaznici Croaticuma sa šest kontinenata s lektoricom dr. sc. Anom Grgić

Je li riječ više o mlađim osobama ili nema pravila, a i generalno što ih motivira na dolazak?

— Naši su polaznici uglavnom mlađe osobe u dvadesetima ili tridesetima, ali to nije pravilo. U učionicama ponekad sjede i osobe koje su tek u mirovini našle vremena za učenje hrvatskoga jezika. Moram reći da imamo polaznika koji su u sedamdesetima i da sjajno funkcioniraju u učionicama pokazujući tako na vlastitom primjeru što zaista predstavlja koncept cjeloživotnog obrazovanja. Osim što su različiti po motivaciji, po razlozima dolaska u Croaticum i po dobi, različiti su i po svojem prvom jeziku, tj. po zemljama iz kojih dolaze. Primjerice, u zimskome semestru akademske godine 2024./2025. polaznici Semestralnoga tečaja hrvatskoga jezika i kulture dolazili su čak iz 56 zemalja svijeta, od Argentine i Kanade preko Njemačke i Nizozemske do Novoga Zelanda i Australije. Trenutačno imamo najviše polaznika iz Čilea, Argentine i SAD-a, a nakon tih naših iseljeničkih zemalja imamo Ukrajinu koju je mnogo ljudi napustilo zbog rata i nakon toga Poljsku, zemlju u kojoj se na brojnim sveučilištima studira hrvatski jezik. Uz te velike i dobro poznate zemlje, imamo polaznike iz doista svih krajeva svijeta, od Benina do Turkmenistana.

Sigurno pamtite polaznike koji su upravo na Croaticumu naučili osnove ili bolju razinu hrvatskoga jezika, a kasnije su uspješno predstavljali Hrvatsku u svijetu poput Davora Ive Stiera i Paule Gadže iz Argentine ili pak našeg lektora iz

Studenti iz Bugarske u posjetu Croaticumu (svibanj 2025.) s profesorom doc. dr. sc. Martinom Stefanovim koji je i sam bio polaznik Croaticuma 2006. godine

Rumunjske, karaševskoga Hrvata Petra Hategana.

— Ponosni smo što su naši alumni tijekom proteklih desetljeća obogatili i obogaćuju hrvatsku kulturnu, umjetničku, znanstvenu, društvenu i poslovnu scenu. Kroz naše su učionice tako prošle brojne osobe koje su se kasnije zaposlile u obrazovnim institucijama u Hrvatskoj i svijetu, u veleposlanstvima, ministarstvima, europskim institucijama, kompanijama i sl. Bilo je tu sjajnih fotografa, arhitekata, balerina, prevoditelja, diplomata, natjecatelja u *reality* emisijama, *tiktokera* i blogera, ali i svećenika i časnih sestara. Takva raznolikost doista je pravo bogatstvo i to naš posao čini vrlo dinamičnim i zanimljivim.

■ Iz Vašega osobnog iskustva, što polaznici kažu nakon završenoga Croaticuma? Odnosno dobiju li nakon pohađanja Croaticuma i širu percepciju hrvatske kulture osim samog učenja jezika?

— Naravno! I u učionicama, ali i izvan njih u Croaticumu nastojimo svojim polaznicima približiti Republiku Hrvatsku, tj. posredujemo u stjecanju dojma o cjelokupnoj hrvatskoj kulturi, ljudima i jeziku. Volimo reći da su lektori u Croaticumu svojevrsni ambasadori hrvatskoga jezika i kulture. U samoj se nastavi uz jezik poučavaju i prenose različiti kulturni kodovi, od važnih datuma u RH, važnih osoba i mjesta, čestih hrvatskih imena, do tipičnih vremenskih prognoza ili uobičajenih jela i pića. Iz semestra u semestar s polaznicima slavimo rođendane, praznike, blagdane, pjevamo hrvatske pjesme, upoznajemo specijalitete i regije, čitamo književna djela, gledamo filmove itd. Vrlo često posjećujemo različite institucije (npr. HRT, Hrvatski sabor, Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu) te različite muzeje i kazališta. U ovom semestru posjetili smo Moneterru - Muzej novca Hrvatske narodne banke, gledali smo nagrađivani film Šlager, a studentima se posebno svidio izlet. Posjetili smo Krasno, Kuterevo i Ogulin. Lika je naše polaznike oduševila! Istodobno, naši studenti poučavaju nas o zemljama i kulturama iz kojih oni dolaze.

■ Koliko polaznika prema Vašim saznanjima ostane u Hrvatskoj ili se nakon nekog vremena odluče vratiti? Koliko ih doista tu pripremnu godinu studija iskoriste za nastavak studija u Hrvatskoj?

— Neki polaznici ostaju živjeti u Hrvatskoj, dio ih odlazi u druge zemlje EU-a u potrazi za poslom, a dio ih se vraća u zemlje iz kojih su došli. Moderni migranti, tzv. transmigranti, danas se najčešće odlučuju za privremeni boravak u nekoj zemlji, često je riječ o višejezičnim osobama koje imaju iskustvo života u različitim zemljama. Katkad se "privremeno" pretvori u "stalno" i "zauvijek". Oni koji ostanu živjeti u Hrvatskoj najčešće su oduševljeni ljepotom i sigurnošću našega glavnoga grada i cijele zemlje. Sviđa im se što su Hrvati posvećeni obitelji i prijateljima i što znaju uživati u slobodnom vremenu. Vole našu hranu, odlaske u kafić, obožavaju našu obalu i otoke. Dio naših polaznika upisuje i studij u RH i uspješno ga završava. Digitalne tehnologije omogućuju nam danas i virtualne dolaske pa mnoštvo ljudi traži individualno i individualizirano učenje na daljinu.

■ Ostajete li s polaznicima u kontaktu i nakon završetka pohađanja nastave?

— S nekim polaznicima ostajemo dugo u kontaktu, javljaju nam se godinama nakon što više nisu upisani u naše programe, s nekima ostajemo u višegodišnjim prijateljskim vezama. Osobito smo sretni što neki naši polaznici nakon odlaska iz Croaticuma nastavljaju učiti hrvatski jezik na različite načine, sudjeluju u aktivnostima iseljeničkih zajednica i sl.

Dio Croaticumovih lektora na proslavi 60. obljetnice Croaticuma 2022. godine na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu

Za nekoga tko bi tek htio doći, kako izgleda klasičan program Croaticuma? Koliko traje, što se uči, kakvi su udžbenici i priručnici?

— Naš je glavni program tzv. Semestralni tečaj hrvatskoga jezika, održava se u zimskome i u ljetnome semestru prema akademskome kalendaru. To je program koji traje 15 tjedana i u njemu polaznici svakodnevno pohađaju jezične vježbe. Uz to, nudimo i trotjedne programe, tzv. Ljetnu, Zimsku i Jesensku školu koje se održavaju u veljači, lipnju/srpnju i rujnu. Postoji još i tzv. Jednomjesečni tečaj te individualna nastava uživo i na daljinu. Svi programi učenja hrvatskoga jezika i kulture koji se trenutačno izvode u Croaticumu prilagođeni su brojem nastavnih sati i sadržajem potrebama različitih polaznika. Nadalje, svi programi akreditirani su sveučilišni programi. Nastava je organizirana u raznolikim grupama i u skladu s razinama Zajedničkoga europskoga referentnog okvira za jezike (2005.), tj. od početne razine (A1 i A2) preko srednje (B1 i B2) do napredne (C1).

Po čemu je Croaticum jedinstven program u odnosu na razne druge tečajeve hrvatskoga jezika kojih danas ima s obzirom na to da Hrvatska postaje i useljenička zemlja?

— Uz činjenicu da je najveći i najstariji centar koji se bavi poučavanjem hrvatskoga jezika za neizvorne govornike pa se tako od ostalih razlikuje po svojoj dugovječnosti, tradiciji i brojkama, razlikuje se i po vlastitoj metodi poučavanja, po vlastitim materijalima za poučavanje i po činjenici da su lektori iz Croaticuma stručnjaci za kroatističku glotodidaktiku pa se tim područjem bave i znanstveno i stručno. Primjerice, u svibnju 2025. održan je Croaticumov okrugli stol (COS) pod naslovom *Glagoli sa se u glotodidaktičkom kontekstu* na kojemu se raspravljalo o po formi malenome, a po značenju i istraživačkome potencijalu velikome *SE* u hrvatskome jeziku koji katkad našim polaznicima zadaje glavobolju. Croaticum je i ispitni centar u kojem se obavlja testiranje poznavanja hrvatskoga jezika u različite svrhe, npr. za dobivanje stalnoga boravka i državljanstva, za upis na fakultet, za zapošljavanje i sl.

> **“Lektori u Croaticumu svojevrsni su ambasadori hrvatskoga jezika i kulture. U samoj se nastavi uz jezik poučavaju i prenose različiti kulturni kodovi, od važnih datuma u RH, važnih osoba i mjesta, čestih hrvatskih imena, do tipičnih vremenskih prognoza ili uobičajenih jela i pića.”**

Koji su rezultati učenja hrvatskoga jezika klasičnom metodom i internetom ove akademske godine i koji su planovi za upis u novu akademsku godinu?

— Brojni naši polaznici izvrsno ovladaju hrvatskim jezikom, zaista to mogu bez zadrške reći. Nakon nekoliko mjeseci njihovi su rezultati katkad zadivljujući. O hrvatskome se obično govori kao o teškome i zahtjevnome jeziku, ali primjeri koje svakodnevno vidimo pokazuju da ga je moguće izvrsno naučiti. Oni govornici koji se žele uključiti u zajednicu, na njezino tržište rada, u obrazovni sustav, upoznati rodbinu, ostvariti vezu s osobom iz Hrvatske i sl., obično više ulažu u ovladavanje jezikom pa su im i rezultati bolji. Kad govori o usvajanju jezika kod djece, Noam Chomsky kaže da učenje jezika nije samo nešto što dijete čini, to je nešto što se djetetu događa ako je u prikladnoj sredini. Vjerujem da je tako i s učenjem hrvatskoga jezika: jeziku se treba izložiti, ne samo u učionici nego i na tržnici, u taksiju, na društvenim mrežama, uz glazbu, razgovore itd. Jezik se mora (i) dogoditi! Što se tiče internetskih tečajeva, oni su sjajno polazište i priprema za dolazak u Hrvatsku. Preporučujemo ih svima koji su zainteresirani za početno učenje hrvatskoga jezika i nadamo se da ćemo u budućnosti moći ponuditi i tečajeve za više stupnjeve.

Na čemu najviše surađujete sa Središnjim državnim uredom za Hrvate izvan RH i Hrvatskom maticom iseljenika, a odnedavno i s novoosnovanim Ministarstvom demografije i useljeništva?

— Sa svim ovim institucijama rado i vrijedno surađujemo. S novoosnovanim Ministarstvom najviše surađujemo vezano uz program stipendiranja učenja hrvatskoga jezika u Republici Hrvatskoj. Taj se program ranije provodio preko Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH. Najveći broj naših polaznika u Croaticum dolazi upravo preko toga hvalevrijednog programa. Središnji državni ured bio je naš partner u

Croaticumov okrugli stol 2025.

izradi internetskih tečajeva za hrvatski jezik na razinama A1 i A2, a godinama prije toga u izvedbi spomenutoga programa stipendiranja. Naši polaznici, posebice stipendisti MDU-a, vrlo rado sudjeluju u programima Hrvatske matice iseljenika kao što su npr. Revija tradicijske odjeće i izbor najljepše Hrvatice u narodnoj nošnji izvan Republike Hrvatske, *Eco Heritage Task Force* ili na filmskoj radionici u Orašju koju organiziraju Hrvatska matica iseljenika i Kulturni centar "Ivo Gregurević". Tzv. maleni jezici, među koje možemo ubrojiti i hrvatski, mogu preživjeti i očuvati se samo uz dobro planiranu suradnju državnih, kulturnih i obrazovnih institucija pa se nadamo da ćemo i u budućnosti dobro surađivati i razvijati nove projekte koji će postojeće teškoće, nedostatke i prepreke učiniti manjima.

Kakvi su rezultati besplatno dostupnih internetskih tečajeva za učenje hrvatskoga jezika za polaznike iz anglofonoga i hispanofonoga svijeta? Koji su planovi za nove razine internetskih besplatnih tečajeva hrvatskoga jezika?

— Uz vlastite udžbenike i priručnike, Croaticum je na idejni i financijski poticaj Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH 2017. i 2018. izradio besplatne internetske tečajeve hrvatskoga jezika za razine A1 i A2 sa sučeljem na engleskome i španjolskome jeziku. Cilj je bio učiniti učenje hrvatskoga jezika lako dostupnim i besplatnim potomcima hrvatskih iseljenika i ostalim zainteresiranima. Rezultati tih tečajeva danas nas vrlo ugodno iznenađuju jer nam često dolaze polaznici koji su se njima poslužili kako bi se pripremili za dolazak u Hrvatsku. Brojke u vezi s tim tečajevima su nevjerojatne. Prema podatcima iz svibnja 2025., tečaj A1 i A2 pohađalo je ukupno više od 30 000 osoba iz čak 130 zemalja (najviše iz SAD-a, Argentine, Kanade i Australije)! Baš su ti tečajevi sjajan primjer institucijske suradnje koja može mnogo učiniti za hrvatski jezik. Nadamo se da ćemo se sljedeće godine moći pohvaliti još nekim novim projektima koje pripremamo jer se naši planovi i aktivnosti tiču uglavnom izrade novih nastavnih materijala kako bismo svima koji žele i nastoje (na) učiti hrvatski jezik taj proces učinili bržim, ugodnijim i učinkovitijim.

Ima li Croaticum suradnju s Hrvatskom nastavom u inozemstvu i mrežom lektorata hrvatskoga jezika na stranim sveučilištima – danas kada je hrvatski i službeni jezik Europske unije!?

— Croaticum od 2008. godine organizira Stručno i znanstveno savjetovanje za lektore hrvatskoga kao inoga jezika (kraticom SIH). SIH se organizira u suradnji s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i mladih Republike Hrvatske te svake godine ima središnju temu o kojoj izlažu domaći i strani stručnjaci i znanstvenici. I ove će se godine u srpnju održati 17. takvo savjetovanje. Temom se svake godine nastojimo prilagoditi suvremenim izazovima poučavanja hrvatskoga jezika pa je tako tema ovogodišnjega SIH-a *Poučavanje hrvatskoga kao inoga jezika u doba umjetne inteligencije*. Sudionici SIH-a dolaze s inozemnih sveučilišta na kojima se studira hrvatski jezik (MZOM podupire 34 lektorata hrvatskoga jezika u 25 država te centre za hrvatske studije u Australiji, Kanadi i Ujedinjenom Kraljevstvu te je na taj način nastavom hrvatskoga jezika obuhvaćeno oko 2 000 studenata) ili s domaćih sveučilišta na kojima se poučava hrvatski kao drugi, strani i nasljedni jezik, a proteklih nekoliko godina sve češće na SIH dolaze i nastavnici koji rade u školama, bilo u Hrvatskoj ili u inozemstvu, te u svojem radu imaju potrebu za znanjima vezanim uz poučavanje hrvatskoga jezika. Uz to, nekolicina lektora koji su zaposleni u Croaticumu ima iskustvo odlaska na neki od lektorata hrvatskoga jezika u svijetu, a kratkotrajni posjeti hrvatskim lektoratima ostvaruju se preko programa nastavničke mobilnosti (CEEPUS, Erasmus+). Primjerice, prošle akademske godine lektori iz Croaticuma održali su gostujuću nastavu na sveučilištima u Sloveniji, Italiji, Nizozemskoj, Mađarskoj i Češkoj, a neki se lektori nakon povratka s lektorata uključuju u izvođenje nastave u Croaticumu. M

ENG ***Croaticum is the oldest and largest institution where Croatian is taught as a second, foreign and heritage language. During Croaticum's over 60 years of existence, the Croatian language has been learned by tens of thousands of people from all over the world. Furthermore, studying at Croaticum is a large number of students coming to the University of Zagreb as part of various student mobility programs, the most famous of which are Erasmus and CEEPUS or through bilateral agreements. The main program is the Semester Course of the Croatian Language, held in the winter and summer semesters according to the academic calendar. The program lasts 15 weeks and participants attend language classes every day. Croaticum also offers three-week programs, the so-called Summer, Winter and Autumn School held in February, June/July and September. There is also a one-month course, as well as one-to-one classes live or remotely. Read the full interview for Matica with the head of Croaticum, Ana Grgić, Ph.D. at www.matis.hr.***

FOTO: MATEA SMOLČIĆ SENČAR

Blagdanska imena moliških Hrvata u Mundimitru

Piše: **SANJA VULIĆ**

Moliški Hrvati u Italiji hrvatska su manjinska skupina o kojoj se od početka 20. stoljeća sustavno objavljuju putopisi, znanstveni članci, knjige i rječnici, a u najnovije vrijeme i dvije zapažene monografije (autori Petar Milanović Trapo i Marta Račić). Njihova tri mjesna govora također su već više puta opisana. Ali, o pučkim imenima svetkovina, blagdana i spomendana malo je zapisa pa sam dio svojega terenskoga istraživanja u moliškohrvatskim mjestima (Mundimitar, Filič, Kruč) u drugoj polovici svibnja ove godine, posvetila toj temi. Naime, u postojećim rječnicima i inim zapisima moliškohrvatskih govora ta imena načelno izostaju. Redovito su zabilježena samo imena za Uskrs (*Uzma*) i Božić (npr. *Bošča* u Kruču, *Božiče* u Mundimitru). Međutim, najstariji naraštaj mojih kazivača u Mundimitru sjećao se još nekoliko hrvatskih imena. Neka su od njih posebice zanimljiva kao *Krstaše Boga* za 5. siječnja (ili točnije za večernji dio toga dana). Inače u hrvatskim govorima dan 5. siječnja nema posebnoga imena, premda je toga dana, uoči blagdana Triju kraljeva, blagoslov vode. Zbog toga se običaja u Hrvatskoj i u brojnim hrvatskim manjinskim zajednicama u dijaspori blagdan koji se obilježava 6. siječnja naziva ne samo Sveta tri kralja nego i Vodokršće, a u kalendarima se redovito bilježi i ime Bogojavljenje. Mundimitarsko staro ime *Krstaše Boga* kombinacija je nastala spajanjem običaja blagoslivljanja, tj. krštenja vode 5. siječnja i imena Bogojavljenje. Međutim, za sam blagdan Bogojavljena (Svetih triju kraljeva), 6. siječnja, nije se očuvalo hrvatsko ime nego pod utjecajem talijanskoga jezika ime *Fešta do Befane* (prema tal. *Befana* – Bogojavljenje i *festa* – slavlje, svetkovina). Također za Cvjetnicu najstariji poznaju ime *Maslina (nedilja)*, nastalo po običaju blagoslivljanja maslina na taj dan. Očuvano je i hrvatsko ime *Dan do mrci* za Dušni dan (2. studenoga), odnosno dan spomena na mrtve, jer se u govoru rabi imenica *mrtac* u značenju 'mrtvac' s množinskim oblikom *mrci*. Doslovce bi to bio dan od mrtvih jer se u govorima ovih mjesta umjesto prijedloga *od* rabi inačica *do* s premetanjem tih dvaju glasova. Međutim, za dan koji mu prethodi, tj. za blagdan Svih svetih (1. studenoga) rabi se talijanizam *Tuti i Sa(n)ti* (prema tal. *Tutti i Santi*). Općenito se može zamijetiti kako se kada dva dana u liturgijskom kalendaru slijede uzastopce – za jedan od njih očuvalo hrvatsko ime, a za drugi se rabi novo, tj. talijansko. Npr. Stara godina (31. prosinca) ima hrvatsko ime *Nazanji dan do gošta* u značenju: Zadnji (posljednji) dan godine. Takav tip imenovanja susreće se i drugdje u hrvatskim govorima, posebice na jugu (npr. *Zadnji dan godišća* u Novalji na Pagu). Međutim, već idući dan (Nova godina, 1. siječnja) moliški Hrvati zovu *Kapudan* (prema tal. *Capodanno*) što bi doslovce značilo: glava godine (koja upravo počinje). Već je navedeno da se za Uskrs rabi staro hrvatsko ime *Uzma*, ali Uskrsni ponedjeljak je *Paskveta* (prema tal. *Pasquetta*). Blagdanu Božića (25. prosinca) sa starim imenom *Božiče* prethodi Badnjak (24. prosinca) za koji se rabi talijansko opisno ime *Vidžilija di Natale* (tal. *vigilia di Natale*) u doslovnom značenju: bdijenje pred Božić. Kao i u mnogim drugim hrvatskim govorima, za blagdan Svijećnice (2. veljače) rabi se romanizam *Kandalora* (tal. *Candelora*) dok se za spomendan svetoga Blaža (3. veljače) rabi ime *Sti Blaž*. Pridjev *sti*, *sta* u moliškohrvatskim govorima redovit je u značenju: sveti, sveta. Susreće se i u drugim spomendanskim imenima, npr. *Sti Rok* (16. kolovoza), *Sta Luca* (13. prosinca). Ime *Standonj* za blagdan sv. Antuna Padovanskoga (13.) lipnja nastalo je od *Sti Andonj* sažimanjem završnoga glasa pridjevnoga dijela i početnoga glasa svečeva imena. Za spomendan pak sv. Antuna Opata (17. siječnja) najstariji pamte i ime *Standonj do praščić* jer su u ikonografiji uz sv. Antuna Opata često oslikane svinje kao znak njegove pobjede nad grijehom proždrljivosti.

Imena ostalih svetkovina i blagdana načelno su romanska, npr. *Ašentijuna* je Uzašašće (tal. *Ascensione*), *Pentakošta* su Duhovi (tal. *Pentecoste*), Bezgrješno Začeće (8. prosinca) je *Imakolata* (tal. *Immacolata Concezione*) itd. Mladi naraštaji ne znaju sva prethodno navedena hrvatska imena nego tek manji broj njih, ali važno je zabilježiti da ih je bilo i da su se rabila unatoč *činjenici što je bogoslužje u* moliškohrvatskim naseljima isključivo na talijanskom jeziku.

Stajališta iznesena u autorskim kolumnama i komentarima ne odražavaju stajališta uredništva, već su to osobna stajališta autora pojedine kolumne i komentara.

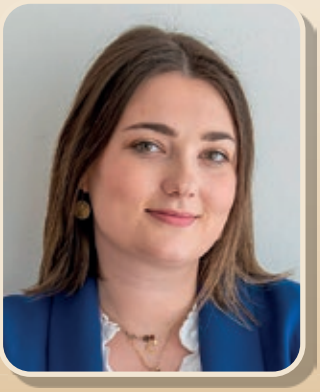

Predstavljanje aktivnosti hrvatskih društava u iseljeništvu pružit će nam uvid u bogatu kulturu i baštinu koju Hrvati njeguju izvan domovine, a kako bismo raznolikost njihovih aktivnosti prikazali u najboljem svjetlu, u časopisu Matici otvaramo novu rubriku – CRO kulturom po svijetu. Folklorna baština, glazbene i plesne koreografije, likovna i pismena umjetnost, kulturni događaji i manifestacije, njegovanje jezika i običaja samo su neke djelatnosti kojima Hrvati diljem svijeta čuvaju svoj identitet, a koje ćemo predstavljati. Na ovaj način još ćemo intenzivnije povezati iseljeničke zajednice uz brojne programe koje provodimo u Hrvatskoj matici iseljenika, a vama, dragi čitatelji, omogućit ćemo detaljan uvid u nepreglednu raznolikost kulturnog djelovanja Hrvata izvan domovine. O svojim društvima slobodno mi pišite na mail: lucija.starcevic@matis.hr. Srdačno!

Lucija Starčević, *rukovoditeljica Odjela za kulturu Hrvatske matice iseljenika*

Održana jubilarna 10. smotra čuvara hrvatske etno baštine

Krajem svibnja u njemačkome gradu Filderstadtu u organizaciji HKUD-a "Ruža" brojne folklorne skupine iz iseljeništva okupile su se na smotri folklora

Predstavnici svih sudionika dobili su priznanja Hrvatske matice iseljenika i organizatora HKUD-a "Ruža"

Tekst: **IVAN ZLATUNIĆ**
Foto: **FENIX MAGAZIN/ŽELJKO CINDRIĆ**

Što to naše ljude veže kao konca zlatna nit? Ovo je stih koji može opisati zajedništvo Hrvata koje se dogodilo u subotu, 24. svibnja 2025., deseti put po redu u njemačkome gradu Filderstadtu u organizaciji HKUD-a "Ruža" i obitelji Žugac. Događaj je okupio brojne folklorne skupine iz Njemačke, Austrije, Švicarske, Bosne i Hercegovine te Hrvatske. Važnost ovakve smotre je što okuplja mlade i odrasle izvan domovine, koji s ljubavlju čuvaju i prenose kulturnu baštinu svojih predaka. Svojim nastupom, pjesmom i plesom vrlo su uspješno predstavili bogatstvo hrvatske tradicije i dokazali da korijeni, ma koliko daleko bili, ostaju duboko usađeni. Folklorne skupine tako su predstavile djelić onoga što rade tijekom cijele godine u svojim folklornim društvima pa su predstavili pjesme i

Smotru su otvorili najmlađi članovi HKUD-a "Ruža"

Stučni žiri u društvu s voditeljem programa Franom Ridjanom i organizatorom Draženom Žugcem

Domaćini su proslavili i 20. godinu postojanja društva

"Dijaskorak" iz Offenbacha prvi put je izveo pjesme i plesove Žepča

plesove Hercegovine, Podravine, Bilogore, Hrvata Bunjevaca, Posedarja, Ražanca, Bizovca, Međimurja, srednje Bosne te prvi put pjesme i plesove Žepča.

Smotru je pratio i stručni žiri koji je pri završetku programa na okruglome stolu iznio svoja stajališta o viđenome programu i otvorio konstruktivnu raspravu s jasnim smjernicama za poboljšanje rada. Stručni žiri, u kojem su bili Katarina Horvatović, Vedran Vidović, Ivan Zlatunić i u ime Hrvatske matice iseljenika Lucija Starčević, odabrao je i pet najuspješnije predstavljenih društava te ih plasirao na pet različitih smotri folklora u Hrvatskoj, čime je susret postao i važna poveznica između dijaspore i domovine. Program ove jubilarne smotre vodio je dugogodišnji prijatelj HKUD-a "Ruža" Frano Ridjan.

Također možemo potvrditi da je ova smotra bila i poticaj mladim Hrvatima koji žive u Austriji i Švicarskoj pa su tako nastale još dvije smotre na kojima se okupljaju mladi čuvari hrvatske baštine, a time se proširuje i mreža hrvatskih kulturnih okupljanja. Susret podupire i Hrvatska matica iseljenika koja raznim projektima, edukacijama i savjetovanjima pruža informacije i potpore društvima i klubovima koji djeluju u iseljeništvu, a promiču hrvatske nacionalne vrijednosti.

U neslužbenome dijelu programa nastupio je Miroslav Škoro i TS Panonski mornari, koji su bili zaduženi za dobro raspoloženje i ugodno druženje. Deseti susret čuvara etno baštine pokazao je da hrvatska kulturna tradicija i identitet ne poznaju granice. Upravo ovakvi susreti čuvaju vezu između iseljenika i matične domovine te potiču mlade da nastave s ponosom nositi, čuvati i prikazivati hrvatsku tradicijsku kulturu.

ENG ***For the tenth consecutive time, a folklore festival was held in the German city of Filderstadt on May 24, organized by the Ruža Croatian Society of Arts and Culture and the Žugac family. The event brought together numerous folklore groups from Germany, Austria, Switzerland, Bosnia and Herzegovina and Croatia. The importance of such a festival is that it brings together young people and adults outside of the homeland, who lovingly preserve and transmit the cultural heritage of their ancestors. With their performances, through song and dance, they successfully presented the wealth of Croatian traditions.***

Prvi seminar hrvatskoga folklora u Švicarskoj

Od 9. do 11. svibnja u gradiću Schaffhausenu HKUD "Fala" okupio je brojne folkloraše iz cijele Švicarske te organizirao niz predavanja slavonskoga folklora

Više od 70 polaznika iz cijele Švicarske sudjelovalo je na seminaru te poneki iz Austrije i Njemačke

Tekst: **IVAN ZLATUNIĆ**
Foto: **IVAN ZLATUNIĆ I HKUD "FALA"**

Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo iz švicarskoga gradića Schaffhausena "Fala" djeluje još od davne 1978. godine. Osim što aktivno rade na očuvanju hrvatske baštine, upravo je HKUD "Fala" održao i prvu smotru folklora u Švicarskoj 2022. godine koja je oduševila mnoge. Bila je to ideja voditelja i predsjednika HKUD "Fala", Ivana Tominca, koji se sa svojim timom ove godine ohrabrio i na organizaciju prvoga seminara hrvatskoga folklora, uz pomoć Hrvatske matice iseljenika koja rado podupire ovakve projekte. Od 9. do 11. svibnja održan je seminar kojem je težište bilo na mikro regijama Slavonije te su se obrađivali plesovi zapadnoga i istočnoga brodskog Posavlja, županjski te bizovački kraj. Mnogobrojni folkloraši iz cijele Švicarske te pokoji iz Njemačke i Austrije imali su priliku učiti od Ane i Ivana Zlatunića, koji su vrsni poznavatelji hrvatskoga folklora te ujedno i predavači na Matičinoj Školi hrvatskoga folklora.

Osim plesa i pjesme, Ivan i Ana Zlatunić polaznike su učili kako pravilo odjenuti nošnju

Seminar je bio fokusiran na Slavoniju

"Više od 70 polaznika je doista predano slušalo i radilo. S lakoćom su usvojili i svladali sve izazove. Zahvalan sam svima što su pomogli u organizaciji prvoga ovakvog seminara, ali i svim polaznicima na povjerenju, trudu i radu. Nadamo se kako je ovo tek jedan od ovakvih događaja u našoj organizaciji", rekao je Ivan Tominac.

U dva vrlo intenzivna dana, uz plesna i pjevna predavanja, koja su održana u prijepodnevnim i poslijepodnevnim terminima, obrađivao se i teorijski dio, odnosno scenska primjena folklora na primjeru koreografiranja slavonske plesne građe te prezentacija narodnih nošnji područja koje se obrađivalo. Seminarcima je demonstrirano kako se odijeva u narodnu nošnju i to s onim odjevnim predmetima koji su dostupni za posudbu u ustanovama koje se time bave.

Važnost ovakvih seminara je okupljanje mladih i odraslih izvan domovine, koji s ljubavlju čuvaju i prenose kulturnu baštinu svojih predaka. Seminar je okupio oko 70 polaznika koji su željeli naučiti i educirati se o područjima koja su izlagana na seminaru, a time su dokazali da korijeni, ma koliko daleko bili, ostaju duboko usađeni. M

Organizatori se nadaju kako će ovakvi seminari postati tradicija

Bizovačka nošnja jedna je od najljepših u Hrvatskoj

ENG *From May 9 to 11, 2025, in the Swiss town of Schaffhausen, the Fala Croatian Society of Arts and Culture gathered numerous folklorists and, for the first time, organized a seminar and a series of lectures on Slavonian folklore. Numerous folklorists from all over Switzerland, as well as a few from Germany and Austria had the opportunity to learn from Ana and Ivan Zlatunić, who are excellent connoisseurs of Croatian folklore and also lecturers at Matica's School of Croatian Folklore.*

Hrvatski festival u Hamburgu okupio folklorna društva Hrvata

U sjevernome njemačkom gradu Hamburgu održan je "Hrvatski festival" na kojem se 10. svibnja okupilo oko 200 Hrvata uživajući u izvedbama folklornih skupina i zajedništvu

Izvor: **HINA** | Foto: **FB HRVATSKI FESTIVAL / MARIO LASIĆ I IVA KAJIĆ**

Festival se svake godine održava uoči Dana državnosti Republike Hrvatske, a na njemu su nastupile skupine Hrvata iz Hamburga, Bremena i Hannovera.

"Bilo je to veliko slavlje hrvatske kulture i zajedništva", rekla je za Hinu Ljiljana Vidović, predsjednica Hrvatske kulturne udruge Bremen. Iz Bremena je na Festival doputovalo 65 članova te udruge osnovane prije 27 godina. U Njemačkoj živi oko 500.000 Hrvata koji onamo odlaze još od 19. stoljeća, a iseljeničke udruge trude se da djeca ne zaborave jezik i korijene. Festival u Hamburgu organizirala je lokalna udruga Hrvatska radost uz podršku Konzulata RH.

"Festival je bio otvoren svetom misom koja je postavila duhovni temelj cijelog događaja", rekla je Vidović. Slijedio je "Put mira", simbolični trenutak jedinstva i zajedništva, nakon čega je publika uživala u programu.

"Folklorne skupine predstavile su ljepotu hrvatskih tradicija", napomenula je Vidović koja poučava mlade folkloru. Posebnu radost okupljenih izazvali su učenici hrvatske nastave s igrokazom "Rex Croatorum" dokazujući kako mlada generacija čuva korijene. Ove godine se, naime, obilježava 1100 godina od krunidbe prvoga hrvatskog kralja Tomislava poznatog pod latinskim nazivom Rex Croatorum, odnosno kralj Hrvata. Događaju su nazočili hrvatski veleposlanik Gordan Bakota koji je došao iz Berlina i hrvatski generalni konzul u Hamburgu Kristijan Tušek. Hrvatski generalni konzulat u Hamburgu obilježio je u listopadu 30 godina od osnutka pa je tada organizirao svečanost s izložbom, koncertom i hrvatskim jelima. Tušek je tom prigodom rekao da je Generalni konzulat, otvoren 1994. u centru Hamburga, "bio iznimno značajan za hrvatsku zajednicu nakon stjecanja nezavisnosti Hrvatske".

"Tijekom godina postao je važan most između Hrvatske i Njemačke", istaknuo je pred uzvanicima. Na sjeveru Njemačke živi oko 32.000 Hrvata, a Konzulat RH stalna je podrška hrvatskim državljanima. Tušek je poručio da će Generalni konzulat RH i dalje "biti važna podrška Hrvatima u inozemstvu i promicati hrvatsku kulturu, jezik i interese u Njemačkoj".

Nastupile su folklorne skupine Hrvata iz Hamburga, Bremena i Hannovera

ENG *The Croatian Festival was held in the northern German city of Hamburg, bringing together about 200 Croats on May 10, who enjoyed performances by folklore groups and the strong sense of community. The Festival takes place every year on the eve of the Statehood Day of the Republic of Croatia. Performing at this year's event were Croatian groups from Hamburg, Bremen and Hannover.*

Održan 51. Hrvatsko-kanadski folklorni festival

Ovogodišnji domaćin bio je FA Dubrovnik - London i St. Thomas. Nastupilo je 20 grupa iz istočne Kanade i SAD-a i ponosno prikazalo bogatstvo hrvatske folklorne baštine koju su naslijedili od svojih predaka

Nastupilo je 20 folklornih grupa iz istočne Kanade i SAD-a

Hrvatsko-kanadski folklorni festival jedan je od najvećih kulturno-umjetničkih događaja za Hrvate izvan domovine

Izvor: **GLAS HRVATSKE** | Foto: **FB HRVATSKO-KANADSKI FOLKLORNI SAVEZ - ISTOK**

Više od pola stoljeća Hrvatsko-kanadski folklorni festival jedan je od najvećih kulturno-umjetničkih događaja za Hrvate izvan domovine. Ovogodišnji domaćin 51. Hrvatsko-kanadskoga folklornog festivala bio je FA Dubrovnik - London i St. Thomas. Nastupilo je 20 grupa iz istočne Kanade i SAD-a i ponosno prikazalo bogatstvo hrvatske folklorne baštine koju čuvaju i njeguju, naslijedivši je od svojih predaka.

Kanadsko-hrvatski folklorni savez - Istok zahvalio je generalnome konzulu Republike Hrvatske u Mississaugi Anti Joviću koji je svojim dolaskom podržao i uveličao ovaj događaj, kao i na toplim i inspirativnim riječima te stalnoj potpori Savezu. Zahvala je upućena i fra Ivici Majstoroviću na predivnoj svetoj misi i snažnoj poruci: "Sloboda i dostojanstvo koje danas imate nisu slučajnost. Nemojte biti karika koja prekida lanac vjere i hrvatskoga identiteta." Na Festivalu su nastupili i članovi KUD-a Baština iz Chicaga gdje djeluju tri škole hrvatskoga folklora u kojima mladi usvajaju hrvatske narodne običaje, tradicijsku kulturu, narodne plesove i glazbu. Škole djeluju pod tri hrvatske župe: Alojzija Stepinca, odnosno pri Hrvatskome kulturnom centru, zatim u župi sv. Jeronima i u župi Srca Isusova. Puno vrsnih svirača i plesača je nakon završetka srednje škole proisteklo iz tih folklornih škola i mnogi od njih su nastavili s folklorom, a u Chicagu su 2005. osnovali KUD Baštinu. Na ovogodišnjem Festivalu nastupili su s koreografijom "Hajdemo se u škovrt okretat", bošnjačkom igrom iz okolice Pečuha za čiju je koreografiju zaslužan Jozsef Szavaia te Antuš Vizin za glazbu.

Okupljene je pozdravio generalni konzul Republike Hrvatske u Mississaugi Ante Jović

ENG *For more than half a century, the Croatian Canadian Folklore Festival has been one of the most important cultural and artistic events for Croats living abroad. The host of this year's 51st Croatian Canadian Folklore Festival was FA Dubrovnik – London and St. Thomas. Twenty groups from Eastern Canada and the USA performed and proudly displayed the wealth of Croatian folklore heritage that they preserve and cherish from their ancestors.*

“Otkad smo prvi put došli u Hrvatsku znali smo da ovdje pripadamo”

> “Upoznali smo se u Hrvatskom klubu u Brisbaneu. Oboje smo odrasli uz hrvatsku tradiciju i vjeru, što nam je olakšalo nastaviti našu vezu”

Bernadette, Montana, Isabella, Dennis i Cristian Šimić živjeli su u Australiji

Bernadette i Dennis Šimić odrasli su u hrvatskim iseljeničkim obiteljima u Australiji. Oboje su vodili uspješne poslove u Brisbaneu i odgajali troje djece, kćeri Montanu i Isabellu te sina Cristiana, no jednog dana donijeli su odluku da se obitelj seli u Hrvatsku. Danas žive i rade u Kaštel Starom, a njihova životna priča prava je inspiracija

Tekst: **ŽELJKA SABLIĆ ODRLJIN**
Foto: **PRIVATNA ARHIVA**

U svibnju je u Hrvatskoj matici iseljenika održana konferencija "Globalne dijaspore i Europska unija – Hrvatska dijaspora u globalnoj perspektivi" koju je organizirao Centar za istraživanje hrvatskog iseljeništva uz potporu HMI-ja. Na konferenciji je između ostalog dodijeljena Nagrada "Kardinal Stepinac" za 2025. godinu. Dobitnici su bili bračni par Bernadette i Dennis Šimić, iseljenici iz Australije koji su nagradu zaslužili zbog svog poslovnog, sportskog, kulturnog i vjerskog doprinosa hrvatskoj zajednici. Nagradu "Kardinal Stepinac" za osobit doprinos hrvatskoj zajednici u iseljeništvu tradicionalno dodjeljuje Udruga Hrvatski domoljub, u organizaciji Dona Markušića, zagrebačkog odvjetnika i povratnika iz Australije. Bernadette i Dennis pomogli su u izgradnji hrvatske crkve u Australiji. Sami su obrađivali bračni kamen koji je stigao iz Hrvatske, a da nikne takvo zdanje uložili su i svoje znanjete novac.

"Primiti Nagradu 'Kardinal Stepinac' za nas zaista znači jako puno. To je nevjerojatna čast, a biti prepoznat na ovaj način za nešto što dolazi iz srca istodobno je dirljivo i poticajno. Sudjelovanje u izgradnji crkve bilo je duboko značajno iskustvo. Ne samo zbog same građevine, već i zbog onoga što ona predstavlja: vjeru, jedinstvo i mjesto gdje se naša zajednica može okupljati. Taj proces bio je u nekim trenucima složen i izazovan, uključivao je mnogo različitih elemenata i predanost brojnih ljudi. Vidjeti kako se sve ostvarilo i sada biti nagrađen ovom nagradom čini svaki trud vrijednim. Zahvalan sam što sam bio dio nečega što je veće od nas samih", rekao nam je Dennis osvrćući se na nedavno dobiveno priznanje.

OBOJE DOLAZE IZ HRVATSKIH ISELJENIČKIH OBITELJI

Životna priča ovoga bračnog para prava je inspiracija. Oboje su djeca roditelja rođenih u Hrvatskoj koji su se s obiteljima preselili u Australiju u potrazi za boljim životom.

Bili su u ranim tinejdžerskim godinama kada su došli u Australiju i bilo im je vrlo izazovno jer nisu znali engleski jezik. Također im je bilo iznimno teško prilagoditi se drukčijoj hrani i načinu

"Svake godine, tijekom deset godina, dolazili smo na odmor u Hrvatsku. To nam je olakšalo prilagodbu jer smo upoznali način života ovdje. Također nam je bilo lakše odlučiti gdje želimo živjeti"

Posljednjih 10 godina dolazili su u Hrvatsku na odmor

"Biti dio hrvatske zajednice u Australiji za nas je bilo ispunjavajuće"

života. Ipak, nastavili su živjeti u skladu s hrvatskom tradicijom, a vjera ih nikada nije napustila. "Zbog toga je hrvatska tradicija u nama prisutna od samog rođenja", objasnila nam je Bernadette. I ona i suprug Dennis odrastali su njegujući hrvatske običaje i jezik, a s obiteljima su bili uključeni u hrvatsku zajednicu od malih nogu.

"Biti dio i djelovati u hrvatskoj zajednici za nas je bilo posve prirodno i ispunjavajuće, jer su nas ljubav prema Hrvatskoj i duboka vjera vodili u svemu što smo radili. Svaki projekt je bio način da prenesemo dio naše domovine drugima. Željeli smo da svatko, barem na trenutak, osjeti toplinu i ljepotu Hrvatske u svom srcu", objašnjava nam Bernadette. A upravo je i uključivanje u hrvatsku zajednicu u Australiji zaslužno za njihovu ljubavnu priču koja traje više od dva desetljeća.

"Upoznali smo se u Hrvatskom klubu u Brisbaneu i činjenica da smo odrasli uz iste hrvatske vrijednosti i vjeru olakšalo nam je ostvariti našu vezu", kaže Bernadette. U sretnom i skladnom braku dobili su troje djece, a odluka o preseljenju u Hrvatsku nije bila lagana.

"Prvi put kada je Bernadette kročila na hrvatsko tlo, odmah je osjetila da je to mjesto gdje uistinu pripada. Suze su joj potekle dok ju je preplavio duboki osjećaj mira i povezanosti -osjećala se kao kod kuće. Česta putovanja u Hrvatsku ubrzo su postala dragocjena obiteljska tradicija, a posjeti su se često događali i nekoliko puta godišnje. Svaki emotivni povratak dodatno bi pro-

Posjetili su i Međugorje

dubio našu povezanost s domovinom i na posljetku smo se odlučili na trajno preseljenje. Naša najstarija kći Montana preselila se u Hrvatsku dvije godine prije nego što smo mi donijeli tu odluku. Imala je samo 18 godina i sama je započela novi život, daleko od obitelji. U tom razdoblju studirala je u Zagrebu. Bili smo istodobno puni ponosa i brige, ali njezina hrabrost i snaga bili su nam inspiracija i dodatna potvrda da je Hrvatska mjesto gdje pripadamo“, govori nam Dennis.

ŽIVOTNE ODLUKE POTAKNUTE DOMOLJUBLJEM

“Svake godine, tijekom deset godina, dolazili smo na odmor u Hrvatsku. To nam je olakšalo prilagodbu jer smo upoznali način života ovdje. Također nam je bilo lakše odlučiti gdje želimo živjeti“, ističu Bernadette i Dennis.

No, odluka za preseljenje nije bila lagana. Kada su obitelji i prijateljima rekli da sele na drugi dio svijeta, bilo je tu pomiješanih emocija.

“Neki su bili sretni jer im je to bio san, da jednog dana i oni odu, dok su drugi bili tužni jer nisu željeli da odemo. Bila je to teška odluka jer smo znali da postoji mogućnost da naši roditelji ili braća i sestre sa svojim obiteljima neće biti s nama“, govori ovaj uspješan bračni par. No, ipak, već sada je dio njihove obitelji također došao s njima. Naime, Bernadette je odrasla u mnogobrojnoj obitelj, pa se i njezin brat s obitelji preselio u Hrvatsku.

“Moj brat, njegova supruga i njihovo petero djece stigli su prošle godine. Imam i sestru koja je također u procesu preseljenja ovdje. Brat njezina supruga također se već preselio”

“Moj brat, njegova supruga i njihovo petero djece stigli su prošle godine. Imam i sestru koja je također u procesu preseljenja u Hrvatsku, a brat njezina supruga također se već preselio“, govori Bernadette. Najveći izazov im predstavlja odvojenost od roditelja koji su ostali u Australiji, no zahvaljujući digitalnom razvoju puno je lakše održavati vezu nego prije 30-ak godina.

“Obitelj nam definitivno najviše nedostaje, no komuniciramo s njima svakodnevno. Nedostaju nam recimo neke namirnice poput barbecue umaka i rižinih keksića. Da, mogu se kupiti i u Hrvatskoj, ali okus tih posebnih marki koje sam kupovala je drukčiji od ovih hrvatskih“, iskreno će Bernadette. Iako nisu imali rodbine i prijatelja u Kaštelima, odlučili su svoj novi dom podići baš u tom gradiću na Jadranskoj obali.

“Ovdje nalazimo veliki mir. Također, vrlo je blizu Splitu i Trogiru. Kaštela su veliko područje jer se sastoji od sedam dijelova. Pregledali smo mnogo različitih kuća i lokacija, ali zaključili smo da je Kaštel Stari najbolja opcija za nas“, kaže Bernadette koja je zajedno s kćerima otvorila kozmetički salon Kaia Beauty. Dennis i Bernadette u Australiji su vodili uspješan nekretninski biznis koji su prije preseljenja u Hrvatsku prodali. Mnogi su ih odgovarali od te ideje jer nije bilo najpovoljnije vrijeme za prodaju posla, no slušali su srce.

Bernadette i Dennisu Nagradu “Kardinal Stepinac“ uručio je ministar demografije i useljeništva Ivan Šipić

Bernadatte i Dennis i njihovo troje djece, 22-godišnja Montana, 20-godišnja Isabella i 14-godišnji Cristian, uživaju u životu u Hrvatskoj

"Kada smo donijeli odluku da se preselimo, bili smo potpuno sigurni u to - što je značilo da smo do kraja zatvorili poslovne obveze u Australiji", govori Bernadette i naglašava da konačna odluka o preseljenju nije došla preko noći.

"Planiranje je trajalo otprilike dvije godine. Razmišljali smo o tome gdje ćemo živjeti, kako će naš sin ići u školu, što ćemo raditi. Puno sam prije odlaska istraživala kako bih razumjela stvari poput poreza, zdravstvenog sustava i zakonskih zahtjeva za trajni boravak u Hrvatskoj", govori Bernadette i ističe kako promijeniti zemlju u kojoj živiš, a u ovom slučaju i kontinent, nije bez zapreka.

RADIMO 40 SATI TJEDNO, NE VIŠE 70

"Najveći izazov s kojim smo se suočili bio je razumijevanje hrvatskih zakona i zahtjeva za otvaranje salona. Vlasništvo nad poslovanjem u Hrvatskoj znatno se razlikuje od onoga u Australiji, uglavnom zbog zakonskih propisa. Od tada je u Hrvatskoj uvedeno mnogo novih zakona, a mi ih i danas još uvijek pokušavamo u potpunosti razumjeti. Teško je prilagoditi se kada ste navikli na jedan sustav više od 30 godina, a onda morate učiti sve ispočetka. Usluge koje nudimo malo se razlikuju od onih koje nude drugi saloni u Hrvatskoj. Isprva je bilo teško uhodati posao i pričekati da žene to počnu shvaćati jer su navikle na ono što im je poznato. Općenito, u Hrvatskoj se ljudi teže prilagođavaju promjenama ili prihvaćanju nečega drukčijeg. Danas imamo mnogo vjernih klijentica koje vole naše usluge i s oduševljenjem prihvaćaju naš način rada", ističe poduzetnica. S izazovima su se suočila i njihova djeca. Iako su odgajani u hrvatskoj tradiciji, kod kuće se govorilo na engleskome jeziku.

"Kada smo se preselili prošle godine, djeca su znala vrlo malo hrvatskoga jezika. Ipak, napreduju iz dana i dan. I dalje međusobno govorimo engleski jer nam je tako lakše komunicirati. Djeci je bilo lako prilagoditi se životu ovdje u Kaštelima, no najteže im pada odvojenost od obitelji koja je ostala u Australiji"

Tradicija i hrvatska baština su im vrlo važne

"Kada smo se preselili prošle godine, znali su vrlo malo hrvatskoga, ipak, napreduju iz dana i dan. I dalje međusobno govorimo engleski jer nam je tako lakše komunicirati. Djeci se pak bilo lako prilagoditi životu u Kaštelima, no ono što primjećujem jest da im dosta teško pada odvojenost od obitelji koja je ostala u Australiji", kaže Bernadette.

"Život u Hrvatskoj je vrlo miran i opušten. I dalje radimo, ali sada samo pet dana u tjednu, a ne šest, i oko 40 sati tjedno, a ne 70 sati. Imamo vremena za sve, a posebno za uživanje u životu svi zajedno", kaže bračni par. Svoju odluku o novom životu nisu požalili. Na pitanje što bi savjetovali onima koji nisu posve sigurni bi li se preselili, vrlo su jasni.

"Slijedite svoje srce – ako osjećate da vas nešto vuče da živite u Hrvatskoj, onda dođite. Neće biti uvijek lako, ali život ovdje je puno mirniji i ugodniji."

ENG *Bernadette and Dennis Šimić grew up in Croatian emigrant families in Australia. They met in a Croatian club and fell in love. They both ran successful businesses in Australia and raised three children, daughters Montana and Isabella, and son Cristiano. However, one day they decided to move the family to Croatia. Nowadays, they live and work in Kaštel Stari, and their life story is a real inspiration.*

Na hodočašću su bili pripadnici hrvatske zajendice iz Mađarske u dobi od 18 do 25 godina

Mladi Hrvati iz Mađarske na hodočašću u Međugorju

U organizaciji Hrvatske državne samouprave i Zbirke sakralne umjetnosti Hrvata u Mađarskoj od 15. do 18. svibnja održano je ovogodišnje Hrvatsko hodočašće mladih iz Mađarske

Tekst i foto: **TIMEA ŠAKAN-ŠKRLIN**

Duhovno putovanje mladih Hrvata iz Mađarske organizirano je već četvrti put zaredom, a na sudjelovanje su bili pozvani oni u dobi od 18 do 25 godina.

Organizatorice hodočašća bile su Agnes Tomola i Lilla Trubić, koje su i ove godine pripremile bogat program ispunjen molitvom, duhovnim razmatranjima i upoznavanjem vjerskih i kulturnih lokaliteta u Bosni i Hercegovini. Program je osmišljen s ciljem duhovne obnove, produbljenja vjere te jačanja zajedništva među mladim pripadnicima hrvatske zajednice.

Program je osmišljen s ciljem duhovne obnove, produbljenja vjere te jačanja zajedništva

Sudionici su najprije posjetili Osijek i obišli konkatedralu svetoga Petra i Pavla, zatim su stigli u Međugorje gdje su molili na postajama križnog puta i sudjelovali na svetoj misi. Posebno dirljiv trenutak, prema mišljenju mnogih mladih, bio je prvi susret s euharistijskim klanjanjem u Međugorju.

Drugoga dana hodočasnici su dan započeli jutarnjom molitvom i posjetili Brdo ukazanja. Uslijedio je odlazak u crkvu Presvetoga Trojstva na Buni kraj Blagaja, gdje se nalazi i spomen-ploča bunjevačkim Hrvatima. Poslijepodne su nastavili put u Mostar, gdje su slavili svetu misu u franjevačkoj crkvi svetoga Petra i Pavla, a večer su ponovno proveli u Međugorju na svetoj misi i klanjanju. Novost ovogodišnjeg hodočašća bio je i dolazak velečasnoga Gabriela Barića, koji je s mladima održao duhovne vježbe u intimnoj, meditativnoj atmosferi, uz glazbenu pratnju gitare i duhovnih pjesama.

Treći dan bio je posvećen molitvi na Križevcu, poznatome mjestu pokore i razmatranja.

Hodočašću su se priključili i Ivan Gugan, predsjednik Hrvatske državne samouprave, te Miklós Soltész, državni tajnik zadužen za vjerske i manjinske odnose.

U ime Croatice, koja je pripremila grafički dizajn i tisak liturgijskog vodiča za sudionike, hodočašću je prisustvovala i ravnateljica Timea Šakan-Škrlin. Croatica je tijekom cijelog puta dokumentirala događanja s ciljem izrade polusatnoga dokumentarnog filma koji će prikazati bogatstvo vjere, zajedništva i identiteta mladih Hrvata iz Mađarske.

Hodočašće je bilo i prilika za osobna duhovna iskustva i nova prijateljstva. Mladi su imali priliku ne samo dublje uroniti u vjeru, nego i međusobno se povezati uz zajedničke trenutke molitve, šutnje, pjesme i razgovora.

ENG ***This year's Croatian Youth Pilgrimage from Hungary, organized by the Croatian State Self-Government and the Collection of Sacred Art of Croats in Hungary, was held from May 15 to 18. This spiritual journey was organized for the fourth consecutive time, and participants aged 18-25 were invited to attend. The organizers of the pilgrimage were Agnes Tomola and Lilla Trubić, who, again this year, prepared a diverse program consisting of prayer, spiritual reflection and learning more about religious and cultural sites in Bosnia and Herzegovina.***

Dani kulture u Makedoniji

U makedonskome gradu Ilindenu održana je tradicionalna manifestacija Dani kulture na kojoj je uz ostalo predstavljena knjiga hrvatsko-makedonske pjesnikinje mr. sc. Ljerke Toth Naumove

Tekst i foto: **VIOLETA KALIKJ**

Tijekom dva dana održavanja ovog dobro posjećenog kulturnog događaja 14. i 15. svibnja u Ilindenu su se okupili brojni gosti i sudionici, a osim promocije knjiga program su upotpunile i izložbe slika, projekcija filma te nastupi brojnih istaknutih suvremenih makedonskih pjesnika i pisaca različitih generacija iz Hrvatske i Makedonije koji se često susreću i na događajima u Hrvatskoj poput susreta pjesnika u Rešetarima.

Toth Naumova na Danima kulture promovirala je svoju dvadesetu knjigu pjesama "Promicanje tišine" čiji je recezent i urednik Đuro Vidmarović te prof. dr. sc. Sanja Vulić i Drina i Emil Brajković. Knjiga je tiskana na hrvatskome jeziku u nakladi izdavačke kuće "Bošković" iz Splita. Korice je dizajnirao akademski slikar Dubravko Naumov iz Toronta. Stihove iz zbirke čitala je Sonja Crešlovnik, članica Zajednice Hrvata u Republici Sjevernoj Makedoniji, a svečanosti su nazočili i učitelj hrvatskoga jezika Marko Pavelić te predsjednik Zajednice Hrvata - Ogranka Skoplje, Nenad Nemet.

Promocija knjige "Promicanje tišine" autorice mr. sc. Ljerke Toth Naumove

Tijekom posjeta istaknutoga hrvatskog književnika i diplomata Đure Vidmarovića inicirana je i suradnja među diplomatskim zborovima dviju zemalja: Republike Hrvatske i Republike Sjeverne Makedonije, kako bi se na promocijama više knjiga neposredno afirmiralo kao i njihova diplomatska iskustva.

Tijekom dvodnevne književne manifestacije u suradnji s Društvom pisaca Republike Sjeverne Makedonije uručena su priznanja za doprinos suradnji tijekom ove višegodišnje manifestacije koju je otvorio Aleksandar Georgievski, gradonačelnik Općine Ilinden, a prigodnim govorom obratio se i predsjednik Društva pisaca Republike Sjeverne Makedonije, pisac i prevoditelj Živko Grozdanoski.

U povodu završne svečanosti u velikoj dvorani Općine nastupili su operni umjetnici Makedonske nacionalne opere i baleta: tenor Nikola Stojčeski i Biljana Josifov.

Inače, Toth Naumova piše na makedonskome i na hrvatskome jeziku, a njezine pjesme prevedene su na engleski, talijanski, turski, grčki, francuski... Dobitnica je prestižnih nagrada, među kojima su nagrada "Danica Ručigaj" Društva pisaca Republike Sjeverne Makedonije, nagrada "Književni most", nagrada Radio Skoplja za poeziju te nagrada "Pjesnička muza" na manifestaciji "Pjesnička sinteza". Također je dobila grb i povelju Općine Rešetari za poeziju i zalaganje u povezivanju općina Ilinden i Rešetari. Dobitnica je i priznanja Općine Ilinden za realizaciju zajedničkih projekata u području kulture i obrazovanja između dviju općina.

Dani kulture u Ilindenu okupili su brojne goste iz Hrvatske i Makedonije

ENG ***The traditional Days of Culture event was held in the Macedonian city of Ilinden, where the book presentation of the Croatian-Macedonian poet Ljerka Toth Naumova, M.Sc. was held. During the two days of this well-attended cultural event on May 14 and 15, numerous guests and participants gathered in Ilinden. The program was further enriched by art exhibitions, film projections and performances by numerous prominent contemporary Macedonian poets and writers of different generations from Croatia and Macedonia, who often gather at events in Croatia, such as the poetry meeting in Rešetari.***

Brzo, lako i zanimljivo ovladajte temeljima hrvatskoga jezika učite kada želite i gdje želite

A fast, easy and interesting way to learn the basics of Croatian. Learn when and where you want.

Sveučilište u Zagrebu

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA

srce

HiT-1

Prvi sveučilišni on-line tečaj hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika

The first on-line course of Croatian as second and foreign language

Jesenski semestar / *Autumn semester*

14. rujna – 6. prosinca 2025. (prijave do 4. rujna 2025.)

September 14 – December 6, 2026
(application deadline is September 4, 2026)

Proljetni semestar / *Spring semester*

2. ožujka – 25. svibnja 2026. (prijave do 20. veljače 2026.)

March 2 – May 24, 2026 (application deadline is February 20, 2026)

- **7 nastavnih cjelina u sustavu MoD (utemeljen na Moodlu)**
- **150 nastavnih aktivnosti**
- **24 sata online nastave uživo**
- **iskusni lektori, stručnjaci za hrvatski kao ini jezik**
- **interaktivan, komunikacijski i individualiziran pristup učenju jezika**
- **mogućnost stipendije**

- *7 learning units in the Moodle-based e-learning system*
- *150 learning activities*
- *24 hours of real-time communication online*
- *experienced language instructors, specialists in Croatian as L2*
- *an interactive, communicative and individual approach to language learning*
- *the possibility of a scholarship*

Pogledajte videopriloge o tečaju na mrežnoj stranici
Look at videos about the course at web page
www.matis.hr

Obavijesti i upisi
additional information and enrollment:
ecroatian@gmail.com

Piše: **PROF. DR. SC. BOŽO SKOKO**

Međutim, moramo priznati kako se hrvatska vina još uvijek nisu pozicionirala na karti svijeta u rangu onih francuskih ili čileanskih. A zaostajemo i s našim maslinovim uljima, koja se smatraju najkvalitetnijima na svijetu. No, činjenica je kako svakodnevno napredujemo i kako se uz Hrvate, među pravim vinskim znalcima u svijetu, veže vještina stvaranja vrhunskih vina.

Obilazite li tako vinarije u nadaleko poznatoj kalifornijskoj dolini Napa, a domaćini pritom doznaju da ste iz Hrvatske, brzo će vam porasti ugled jer će vam reći da su baš Hrvati zaslužni za stasanje vrhunskih vina u tom dijelu Amerike. Naime, genetskim istraživanjima utvrđeno je da najpopularnija američka vinska sorta zinfandel podrijetlo vuče od autohtone sorte iz Dalmacije poznate kao crljenak kaštelanski. Smatra se kako su prve trsove očito donijeli hrvatski iseljenici koji su stizali na tu sunčanu američku obalu. A na slavnome kušanju vina 1976. u Parizu, kad je prvi put u povijesti nad francuskim vinima pobjedu odnijelo jedno američko, slavu SAD-u priskrbio je hrvatski vinar Miljenko Mike Grgich, koji nas je na žalost napustio krajem 2023. godine u svojoj 101. godini. Bio je to početak prave američke vinske revolucije, koja je dala vjetar u jedra stotinama malih proizvođača koji su u međuvremenu izrasli u cijenjene svjetske proizvođače... Flaša vina koje je proslavilo Ameriku završila je u glasovitoj zbirci Nacionalnoga muzeja američke povijesti,

Zemlja dobrog vina

Vino i vinogradarstvo važan su segment hrvatskoga identiteta, a sve više i globalne prepoznatljivosti Hrvatske u svijetu, odnosno njezina imidža. Naime, europske države (među ostalim) dijele se i na one u kojima dominira pivo i one – uglavnom mediteranske – u kojima dominira vino. Hrvatska vina počinju se posljednjih godina posluživati u vrhunskim restoranima diljem svijeta, a turisti koji dolaze u Hrvatsku obično ostaju iznenađeni kakvoćom i vrstama, ali i dizajnom boca i etiketa hrvatskih vina

a Grgich je među prvima ušao u kuću slavnih američkih vinara. Prepoznatljiv hrvatski grb na etiketama svih Grgićevih vina ondje ponosno stoji već gotovo pet desetljeća i svjedoči o prkosu i ponosu hrvatskoga iseljenika pričajući svijetu priču o bogatoj tradiciji hrvatskog vinarstva te nemjerljivu doprinosu Hrvata razvoju američkog vinarstva.

O snazi hrvatskih vinara danas svjedoče i mnogobrojne vinarije i njihovi brendovi, od Baranje i Iloka na Dunavu, preko sjevera Hrvatske, zagrebačke okolice i Istre, do juga Dalmacije. Svaka od četiriju vinskih regija – Slavonije i Podunavlja, Dalmacije, Istre i Kvarnera te brežuljkaste sjeverozapadne i središnje Hrvatske, nudi jedinstvene adute, tradicije i okuse. No, uz vino tu je i bogata vinska baština, koja je na žalost manje poznata, a svjedoči o bogatstvu hrvatskoga identiteta. Hrvatska vinska baština, tradicije i običaji vezani uz uzgoj vinove loze, berbu te pripremu, čuvanje i ispijanje vina generacijama su se i stoljećima prenosili s koljena na koljeno. Tu su kleti i konobe, vesele berbe i kušanja, zdravice, način života i gastronomija, ali i vinsko-pajdaške regule, među kojima posebno mjesto pripada Križevačkim štatutima, kao dijelu hrvatske tradicijske kulture i najistaknutijem spomeniku hrvatske nematerijalne vinske kulture. Sve je to lijepo pobrala i u svojoj knjizi *Hrvatska vinska kultura* objavila profesorica i novinarka Tanja Baran.

Vino je stoljećima inspiriralo i najveće hrvatske književnike i umjetnike pa domovinska hrvatska, ali i iseljenička baština, čuvaju neka od vrhunskih umjetničkih djela inspiriranih vinogradima i vinom, a tu su i neki od najljepših stihova posvećenih uživanju u vinu. I popularna kultura se i te kako inspirirala vinskom kapljicom i uživanjem u hladovini vinograda. Uostalom, teško će proći kakva hrvatska fešta a da netko ne zapjeva *Pod brajde* Rajka Suhodolčana, koja je posvećena baš iseljenicima sa zagorskih brega: *Otišel sam z davna ja od doma mog / prešel u svet za glasom srca svog / rekla mi mati, sinek jedini / čuvaj se i piši mi...* Naglašavajući kako mu nema ljepšega kraja od Hrvatskoga zagorja, u pripjevu optimistično najavljuje: *Došel bum doma, sel si bum pod brajde / k sebi bum pozval stare vse pajdaše / popevali bumo sunce dok ne zajde / za rodnu grudu i za brege naše...*

Mnoge naše iseljenike i ova će pjesma nadahnuti da prilikom posjeta domovini obiđu neku od hrvatskih vinskih cesta budući da je vinski turizam sve popularniji oblik putovanja koji privlači ljubitelje vina, prirode i gastronomije. Svaki kutak Hrvatske uistinu nudi jedinstven doživljaj dobre kapljice i vrhunske kuhinje. Gotovo da nema hrvatskoga kraja u kojem se ne nalazi neki od spomenika i simbola vinske kulture, od bogato urešenih starih podruma i kleti, preko običaja poput krštenja mošta na Martinje do pisane riječi u regulama i književnosti... I što je posebno zanimljivo, ta vinska kultura živi među Hrvatima, kako u domovini, tako i izvan njezinih granica – od austrijskoga Gradišća gdje su se Hrvati iseljavali prije nekoliko stoljeća do Australije i Novoga Zelanda.

U Slavoniji se nalazi i najstariji vinski podrum u ovome dijelu Europe – onaj vinarije Kutjevo, koji su 1232. u Vallis aurei izgradili redovnici cisterciti i iznad kojeg su isusovci u 18. stoljeću podignuli impozantni barokni dvorac. Uz taj poznati podrum vezana je i legenda o austrijskoj carici Mariji Tereziji i hrvatskome barunu Franji Trenku, koji su navodno u njemu 1741. proveli punih sedam dana uživajući u nježnostima i opojnim vinima. Napomenimo kako se iločki traminac služi na engleskome dvoru još od 19. stoljeća, a točio se i na krunidbi britanske kraljice Elizabete II. 1953. i njezina sina, kralja Charlesa III. 2023. godine. Danas neki od najljepših europskih vinograda i vinarija krase Dalmaciju, Istru, susjednu Hercegovinu, ali i vinorodna područja kontinentalne Hrvatske.

Dakle, imamo se čime ponositi i što pokazati svijetu. Međutim, čini se da smo nekako skromni u vlastitom prezentiranju i da smo nedovoljno osvijestili bogatstvo koje baštinimo. Možda tu ima i malo ljubomore, jer ono što volimo čuvamo za sebe i ne dijelimo olako. A Hrvati znaju uživati u životu. Sastavni dio toga hrvatskog načina života su pjesma, glazba i vino. Hrvati se uz vino i raduju i tuguju. Za popiti kapljicu uvijek je dobra prigoda, a posebno kad se društvo okupi na kleti ili kad krenu duge zimske noći uz more pa konobe postaju najljepša zaštita od bure i nevere, uz pršut, sir i vino. A kad drugi vide kako mi uživamo postat će to i najljepši magnet svima onima koji dolaze u Hrvatsku na odmor... Tako ćemo konačno brendirati i naš način života, koji je svima koji su ga kušali postao – neodoljiv!

Stajališta iznesena u autorskim kolumnama i komentarima ne odražavaju stajališta uredništva, već su to osobna stajališta autora pojedine kolumne i komentara.

Nakladnički pothvat iz Češke bez jezične barijere

Uspješno je predstavljena knjiga “Boje hrvatske Moravske“ koja je objavljena na češkome, njemačkome i hrvatskome jeziku

Svečana promocija održana je na 12. Kliofestu

Tekst: **VESNA KUKAVICA**
Foto: **LADA KANAJET ŠIMIĆ**

U sklopu Festivala povijesti Kliofest 14. svibnja 2025. u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu predstavljeno je hrvatsko izdanje knjige “Boje hrvatske Moravske“, fokusirano na povijest, kulturu, tradiciju i jezik moravskih Hrvata. Knjigu je objavila Udruga građana hrvatske narodnosti u Češkoj uz financijsku potporu Hrvatske matice iseljenika, a preveo ju je povjesničar i bohemist Marijan Lipovac. Zamjenik ravnatelja HMI-ja povjesničar dr. sc. Ivan Tepeš u pozdravnome govoru je istaknuo: “Sa zadovoljstvom smo dočekali izlazak iz tiska hrvatskoga prijevoda knjige, čiju je građu ispisalo 16 najboljih poznavatelja povijesnih, socio-kulturnih i eko-lingvističkih fenomena u hrvatskoj manjini u Češkoj, a na vremenskoj okomici od gotovo pola tisućljeća. Urednice knjige Lenka Kopřivová Kasper i Eliška Leisserová napravile su pravi nakladnički pothvat bez jezične barijere“, ocijenio je dr. Tepeš, dodavši kako je ova jedinstvena knjiga tiskana na češkome, njemačkome i na posljetku hrvatskome jeziku. “Riječ je o prvoj opsežnoj i bogato ilustriranoj sintetskoj monografiji - o povijesti, kulturi, tradiciji i jeziku moravskih Hrvata iliti o hrvatskoj manjini u Češkoj Republici - u kojoj je svoje studiozne priloge objavio niz hrvatsko-čeških autora različitih struka i to u posve modernome narativu i dojmljivu dizajnu. Matica je financirala prijevod na hrvatski jezik koji potpisuje Marijan Lipovac, kojemu čestitam na izvrsno priređenome prijevodu“, zaključio je dr. Tepeš. Izaslanik državnoga tajnika Zvonika Milasa iz Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH, voditelj Službe za pravni položaj, kulturu, obrazovanje i gospodarstvo hrvatske nacionalne manjine Vedran Iskra pridružio se čestitkama timu ovoga nakladničkog pothvata usredotočenog na revitalizaciju hrvatske manjine u Češkoj, te na njezin što sretniji suživot s domicilnom sredinom u zajedničkoj nam europskoj obitelji naroda. Knjigu su predstavili recenzenti povjesničar dr. sc. Željko Holjevac, ravnatelj Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar; etnologinja prof. dr. sc. Marijeta Rajković Iveta s Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu; te prevoditelj knjige Marijan Lipovac, uz urednicu Lenku Kopřivovu Kasper, istaknutu aktivisticu Udruge građana hrvatske narodnosti u Češkoj.

PRECIZNA INTERPRETACIJA

Prema mišljenju povjesničara Holjevca historiografska građa je precizno interpretirana. Moravski Hrvati su etnička skupina u Češkoj, najsjeverniji ogranak gradišćanskih Hrvata, koji su živjeli na

Uzvanici i NJ. E. Milan Hovorka, veleposlanik Češke Republike, te dr. sc. Ivan Tepeš, zamjenik ravnatelja HMI-ja

Uzvanici, promotori knjige uz organizatore Kliofesta

području južne Moravske (od 1530.) odakle su krajem četrdesetih prošlog stoljeća raseljeni u 118 mjesta sjeverne Moravske. U jezičnome smislu moravski Hrvati bliski su gradišćanskim Hrvatima, i to njihovoj najsjevernijoj skupini koja se zove Haci. Govore arhaičnim hrvatskim jezikom (ikavska čakavština), s mnogo čeških i njemačkih posuđenica. U 16. i 17. stoljeću spominje se desetak hrvatskih sela južne Moravske, dok su se do danas održala samo tri sela: Dobro Polje, stanovništvom najveća Jevišovka (ranije Frielištof) i Nova Prerava. Spomenuta sela leže u zapadnom dijelu okruga Břeclav, odnosno u upravnome području općine s proširenim ovlastima Mikulov. Posrijedi je pretežno ruralno stanovništvo koje se bavi poljoprivredom, odnosno vinogradarstvom u specifičnoj graditeljskoj baštini. Polovicom 19. stoljeća na području svih triju sela živjelo je 2,2 tisuće stanovnika. Nakon pada Berlinskoga zida u Europi, primjerice 1991. popis stanovništva je zabilježio u tim selima samo 1,3 tisuće stanovnika. Ulaskom Češke u Europsku uniju, a kasnije i u Schengenski prostor te razvojem turizma i procesom suburbanizacije broj stanovnika počeo je opet rasti pa je pri posljednjem popisu stanovništva (2011.) zabilježeno 1,4 tisuće stanovnika hrvatskih korijena, podsjetio je recenzent Holjevac, zaključujući kako je ova knjiga svojom sveobuhvatnošću i sažetom dosadašnjom literaturom – novi međaš od kojeg mogu pouzdano teći sva daljnja istraživanja o moravskim Hrvatima, ali i našim dvjema suvremenim europskim nacijama, i hrvatskoj i češkoj.

Marijan Lipovac i urednica knjige Lenka Kopřivová Kasper

REVITALIZACIJA I RARITETNI ETNOGRAFSKI PRINOSI

Vodeća hrvatska etnologinja dr. sc. Marijeta Rajković Iveta pridružila se pohvalama prevoditelju i uredničkome dvojcu - Lenki Kopřivovoj Kasper i Eliški Leisserovoj - što su oplemenile ovu iznimno dragocjenu knjigu, opremivši je pouzdanim znanstvenim aparatom. "U prikazu poglavlja knjige", dodala je Rajković Iveta, "vidljivo je da su uvršteni stručnjaci različitih znanstvenih disciplina sabrali impresivnu arhivsku dokumentaciju (zapise, litografije, fotografije), muzejske predmete koje su od 16. do 21. stoljeća prikupljali sakupljači različitih narodnosti. Usto, građa je dopunjena i kontekstualizirana i intervjuima sa samim moravskim Hrvatima koji žive ovu kulturu. Osim tradicijske kulture u monografiji saznajemo i o suvremenosti, a da identitet Hrvata u Moravskoj živi svjedoči ova impresivna monografija. Ova knjiga ima golemu važnost za cjelokupno razumijevanje hrvatske kulture, ali i povijest života u ruralnim sredinama Austro-Ugarske Monarhije. Monografija predstavlja i odličan primjer prekogranične suradnje dviju manjina, odnosno dviju suvremenih europskih nacija, češke i hrvatske. Mogu sa sigurnošću reći da je ovo odličan primjer kako bi trebale biti obrađene i napisane monografije manjinskih zajednica. U ovu knjigu uloženo je puno interdisciplinarnih spoznaja, povjesničara, etnologa, jezikoslovaca, sa znanjem češkoga i hrvatskoga jezika, ona pokazuje veliko kulturno nasljeđe i minucioznost autora svih priloga", poručila je recenzentica Rajković Iveta.

Uz predstavnike akademske zajednice, promociju su u sklopu prestižnoga 12. Kliofesta pratili brojni uglednici iz javnoga života Zagreba te diplomatskoga kora među kojima su bili Nj. E. Milan Hovorka, veleposlanik Češke Republike, i njegov zamjenik Jiří Hušnera. Veleposlanik Hovorka pohvalio je slojevite kulturne i gospodarske veze Hrvatske i Češke, čestitavši na temeljito obavljenome poslu nakladniku Udruzi građana hrvatske narodnosti u Češkoj te sunakladniku hrvatskoga izdanja knjige Hrvatskoj matici iseljenika, kao i svim autorima ove sveobuhvatne studije o hrvatskoj manjini u Češkoj. U finalu svečanosti nazočnima se obratila urednica Lenka Kopřivová Kasper, zahvalivši svima koji su na bilo koji način pridonijeli izlasku ove knjige na tri jezika, uz molbu da lingvisti iz Hrvatske nastave istraživanje hrvatske manjine u Češkoj i njezin idiom na temelju više od stotinu intervjua koje su autori ove knjige prikupili u terenskim istraživanjima. Kao izaslanica ministra vanjskih i europskih poslova promociju je pratila Ljerka Brdovčak, savjetnica za češku i slovačku suradnju, dok je u ime Gradskoga ureda za kulturu i civilno društvo promociji prisustvovala voditeljica Odjela za nacionalne manjine, savjetnica Tanja Horvatin. M

ENG ***As part of the Kliofest History Festival, the presentation of the Croatian edition of the book Boje hrvatske Moravske (The Colors of Croatian Moravia) was successfully held at the National and University Library in Zagreb on May 14, 2025. The book, focused on the history, culture, tradition and language of Moravian Croats, was published by The Association of Citizens of Croatian Nationality in the Czech Republic with the support of the Croatian Heritage Foundation and translated by historian and expert on Bohemia Marijan Lipovac. The book editors are Lenka Kopřivová Kasper and Eliška Leisserová. This is the first comprehensive and richly illustrated synthetic monograph – on the history, culture, tradition and language of the Croatian minority in the Czech Republic – in which 16 authors published their meticulous contributions in a contemporary narrative and impressive design.***

Iskorijenjeni iz svog zavičaja ipak čuvaju hrvatski identitet

Među hrvatskim manjinama u europskim zemljama vjerojatno najtragičniju sudbinu doživjeli su Hrvati u Češkoj, točnije u pokrajini Moravskoj, poznatiji pod nazivom moravski Hrvati. Osim što su najudaljeniji od stare domovine (oko 500 kilometara), tijekom stoljeća bili su izloženi germanizaciji i bohemizaciji, a nakon Drugoga svjetskog rata protjerani su iz triju sela oko grada Mikulova u kojima su živjeli od 16. stoljeća te pod strogim nadzorom komunističkoga režima raseljeni u 118 različitih različitih mjesta u sjevernoj i srednjoj Moravskoj. Ovih dana predstavljeno je i kapitalno djelo posvećeno moravskim Hrvatima, bogato ilustrirana monografija *Boje hrvatske Moravske* autorice Lenke Kopřivove

Dan hrvatske kulture u Jevišovki - Kiritof - održava se svake godine

Tekst i foto: **MARIJAN LIPOVAC**

Prognani i iskorijenjeni iz zavičaja mnogi moravski Hrvati tajili su svoj hrvatski identitet i s vlastitom djecom izbjegavali govoriti hrvatski u strahu od daljnjih komunističkih represija, no ipak identitet Hrvata u Češkoj ostao je sačuvan, a pad komunizma otvorio je moravskim Hrvatima nove mogućnosti za čuvanje i razvijanje vlastitoga identiteta, tradicije i kulture. Od 1991. o tome se brine Udruga građana hrvatske narodnosti u Češkoj koja svake godine krajem kolovoza ili početkom rujna organizira okupljanje moravskih Hrvata, njihovih potomaka i prijatelja u Jevišovki, najvećem od nekadašnjih hrvatskih sela, poznato pod nazivom Hrvatski kulturni dan ili "Kiritof". Udrugu od 2010. vodi mlađa generacija moravskih Hrvata, unuci onih koji su preživjeli progon, predvođena bratom i sestrom Janom Kopřivom kao predsjednikom i Lenkom Kopřivovom kao potpredsjednicom Udruge.

SAČUVANI TONSKI ZAPISI JEZIKA MORAVSKIH HRVATA

Doduše, njihova obitelj, točnije njihov djed s majčine strane, bio je jedan od rijetkih Hrvata kojem je bilo dopušteno ostati u svom domu jer je bio čehoslovački vojnik, ali to ne umanjuje senzibilitet s kojim pristupaju tragičnoj prekretnici u životu hrvatske manjine u Češkoj. Upravo je Lenka Kopřivová u sklopu opsežnoga dokumentacijskog projekta *Sudbine i jezik moravskih Hrvata* snimila oko 50 razgovora sa starim moravskim Hrvatima koji još govore svoj dijalekt i pamte stare običaje, predaje, legende i detalje iz svakodnevnog života prije 1945. Njezinom zaslugom objavljeno je i nekoliko knjiga, među njima i pjesmarica moravskih Hrvata, kao i CD s njihovim pjesmama, ali i kapitalno djelo posvećeno moravskim Hrvatima, bogato ilustrirana monografija *Boje hrvatske Moravske*, koja je nakon češkoga izvornika iz 2017. prevedena na njemački i hrvatski. Mlada generacija moravskih

Hrvata, iako raštrkana, u očuvanju svog identiteta koristi se i društvenim mrežama i drugim suvremenim tehničkim mogućnostima.

Od 2008. u Jevišovki postoji Hrvatski dom uređen u zgradi bivšega župnog doma koju je kupila hrvatska vlada, a ondje je i nevelik, ali vrlo informativan i dojmljiv Muzej moravskih Hrvata. No od oko 700 stanovnika, onih hrvatske nacionalnosti je još tek nekolicina i glavni podsjetnici na nekadašnje dominantno hrvatsko obilježje ovog sela osim Hrvatskog doma su kameni spomenici s hrvatskim natpisima: jedan podignut na rubu sela 1884. kad se slavila (pretpostavljena) 300. godišnjica doseljenja Hrvata, drugi u središnjem dijelu sela podignut 1928. u spomen poginulima u Prvome svjetskom ratu te najnoviji, podignut 1999. na groblju s uklesanih 120 hrvatskih prezimena koja su do danas vidljiva i na nadgrobnim spomenicima i križevima. Koliko je danas moravskih Hrvata teško je precizno reći.

Na popisu stanovništva 2021. Hrvatima se izjasnilo 1167 stanovnika Češke, no ondje je moguće iskazati i dvojnu nacionalnost pa je tako ona hrvatska u raznim kombinacijama iskazana kod 2414 osoba, od čega ih 891 ima češku i hrvatsku nacionalnost, a 111 hrvatsku

Župna crkva u Jevišovki

Spomenik doseljenju moravskih Hrvata u Jevišovki podignut 1884.

Fonograf kojim je František Pospišil 1910. snimao govor i pjesme moravskih Hrvata

Danas je važan etnoidentifikacijski simbol hrvatstva u Češkoj najomiljenije jelo moravskih Hrvata, juha od graha (*fržonova polévka*) sa širokim domaćim *rizancima* koju vole i stari i mladi

i moravsku. Ipak, prema procjeni Lenke Kopřivove moravskih Hrvata ima između 400 i 500.

POVIJEST MORAVSKIH HRVATA SEŽE U 16. STOLJEĆE

Moravski Hrvati niti u svoje zlatno doba nisu bili brojna zajednica, niti su ikad zauzimali veći prostor, što je uz udaljenost od Hrvatske bio jedan u nizu otegotnih okolnosti da uopće očuvaju svoj identitet. U opustjele dijelove južne Moravske doselili su se nakon 1530., u vrijeme osmanskih osvajanja hrvatskih krajeva kad je velik broj Hrvata, i plemića, ali i njihovih podložnika, odlazio na sjever. Često moravskohrvatsko prezime Slunský, tj. Slunjski, upućuje na to da su potjecali iz porječja Kupe i Une. Prvi put se Hrvati u Moravskoj spominju 1538. u dokumentima velikaške obitelji Liechtenstein koja je na tim područjima imala dva susjedna vlastelinstva, jedno u Moravskoj sa sjedištem u Drnholecu i drugo u Donjoj Austriji sa sjedištem u Valticama. Na prvom od njih Hrvati naseljavaju sela Frélichov (1538.), a nakon 1570. Nový Přerov i Dobré Pole, odnosno Frielištof (današnja Jevišovka), Novu Preravu i Dobro Polje. Ta će sela svoj hrvatski identitet zadržati sve do Drugoga svjetskog rata zahvaljujući tome što je okolina bila jezično njemačka. Na drugom vlastelinstvu 1533. nastaju dva hrvatska sela – Poštorná koja je po njima nazvana i Unter Krabatten, tj. Donji Hrvati, i Obern Krabatten (Gornji Hrvati), kasnije nazvano Charvátská Nová Ves (Hrvatsko Novo Selo). Oko 1570. nastaje i selo Bischofward, kasnije nazvano Hlohovec. Taj je kraj tada pripadao Donjoj Austriji, ali ondje je živjelo i mnogo Čeha pa su se i hrvatska sela pod utjecajem jezično bliske sredine do početka 20. stoljeća bohemizirala te su 1920. pripojena Čehoslovačkoj. No i prije toga dvije hrvatske zajednice bile su u živom kontaktu.

Tadašnja Moravska bila je etnički i jezično češka i njemačka i moravski Hrvati tome su se prilagodili. Bili su trojezični, s time da je do 1918. u komunikaciji i službenoj uporabi njemački bio dominantan. Škola u Frielištofu osnovana je 1805., 1809. u Dobrom Polju, a 1824. i u Novoj Preravi i nastava se održavala na njemačkome. Za nastavu na hrvatskome nije bilo niti kadra niti drugih uvjeta, a uostalom, Hrvati je nisu niti tražili niti puno marili za obrazovanje na svome jeziku, iako su čuvali svoj govor, ikavsku i ikavsko-ekavsku čakavštinu s mnogo germanizama i bohemizama. Kako svjedoče putopisci koji su krajem 19. stoljeća posjetili moravske Hrvate, primjerice učitelj Đuro Kuten i folklorist Ivan Milčetić, bili su cvatuća manjinska

Spomenik na groblju u Jevišovki s uklesanih 120 prezimena moravskih Hrvata

Komunističke vlasti 1948. godine raselile su moravske Hrvate bez objašnjenja

zajednica, gospodarski jaka i ugledna, svjesna svoga hrvatskog identiteta i ponosna na njega, s ugledom među okolnim Nijemcima koji su im čak zavidjeli na bogatstvu. Najviše su se bavili vinogradarstvom, zatim voćarstvom i konjogojstvom, u velikoj mjeri su uzgajali leću, ali na žalost nisu u svojim redovima imali intelektualce koji bi vodili brigu o očuvanju hrvatskoga identiteta i borili se za njihove interese, niti su imali škole i bogoslužje na hrvatskome kao Hrvati u tadašnjoj zapadnoj Ugarskoj, današnjem Gradišću. Milčetić je bio začuđen time što se moravski Hrvati nisu ni trudili izboriti za bolji položaj hrvatskoga jezika ne buneći se što je nastavni jezik u školi njemački, a bogoslužje na češkome. U svome putopisu nagovješćuje daljnju sudbinu moravskih Hrvata te kaže da će se Česi jednom riješiti njemačkoga gospodstva i da će Hrvati teško izbjeći asimilaciju s njima zbog jezične srodnosti Česima.

OČUVALI SU IDENTITET UNATOČ BROJNIM REPRESIVNIM SUSTAVIMA

O moravskim Hrvatima prvi je stručno 1844. u češkim časopisima pisao profesor slavistike u Beču Alois Vojtěch Šembera, koji je o svojim istraživanjima obavijestio pjesnika Stanka Vraza u Zagrebu i 1845. mu napisao: "Druga želja moja bila bi da bi se Hrvate moravske oko Drnholeca opskrbilo popularnim knjigama. Želi li se kod njih održati narodnost, potreba je da bi od drugdje potporu i hranu dobivali, a to bi se jedino moglo iz njihove izvorne hrvatske domovine." Šembera je precizno detektirao da su

Prema procjeni autorice monografije Lenke Kopřivove moravskih Hrvata danas ima između 400 i 500

Hrvati premala i previše ruralna zajednica da bi mogla iznjedriti intelektualce koji bi mogli preuzeti funkciju nacionalnih buditelja, kao što je to bio slučaj s mnogim drugim europskim narodima. No tu su funkciju preuzeli Česi, ponajprije Alois Malec, župnik u Dobrom Polju koji je počeo propovijedati na hrvatskome i 1895. izdao molitvenik *Molitve i pjesme pro ljud hrvatski v Moravi*, uz pomoć svećenika Františeka Venhuda koji je ranije nekoliko godina bio župnik u Sarajevskom Polju. Malec je o moravskim Hrvatima, njihovu životu i običajima pisao i u češkim časopisima i tako ih

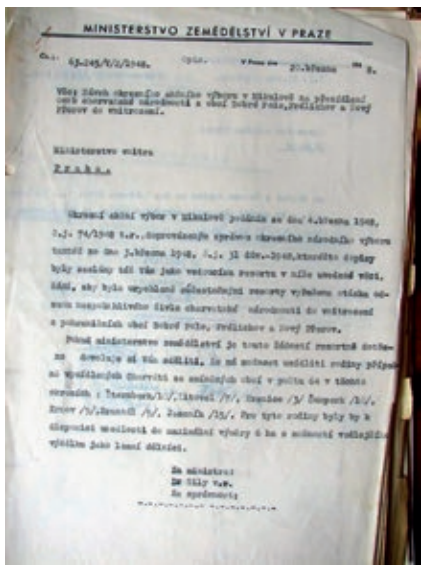
MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ V PRAZE

Praha.

Nalog čehoslovačkih vlasti za iseljavanje moravskih Hrvata iz 1948.

popularizirao u češkoj javnosti. Uz njega, moravske Hrvate trajno su zadužila još barem trojica Čeha: etnograf František Pospišil je 1910. na fonograf snimio pjesme, priče i molitve moravskih Hrvata, slike iz njihova života napravio je slikar Othmar Ružička, a povjesničar Adolf Turek je pak 1937. dokazao da je doseljavanje Hrvata u Moravsku počelo pola stoljeća ranije nego što se tada smatralo.

Nakon propasti Austro-Ugarske i stvaranja Čehoslovačke 1918. češki postaje dominantan i na njemu se u hrvatskim selima vodi i nastava. Moravski Hrvati prihvatili su Čehoslovačku kao svoju državu, na izborima glasovali za državotvorno orijentirane češke ili njemačke stranke, međutim, 1938. doživjeli su teško razočaranje. Nakon Minhenskoga sporazuma pogranično područje Češke pripojeno je Njemačkoj, pa tako i tri sela moravskih Hrvata. Preko noći i ne svojom voljom postali su njemački državljani i vojni obveznici te su slani na ruski front. Posljedica toga je bila da su u Drugome svjetskom ratu poginula 232 stanovnika hrvatskih sela, što je više od deset posto hrvatske populacije, i to uglavnom mlađih muškaraca.

Obnova Čehoslovačke iz koje je bila protjerana tromilijunska njemačka zajednica u novu situaciju stavila je i Hrvate. Ranije su Česi na njih gledali sa simpatijama kao na "slavenske otočiće u njemačkome moru", no sada, kad je prevladala crno-bijela vizija svijeta, hrvatska sela postala su trn u oku. Položaj moravskih Hrvata otežalo je i to što su se našli na hladnoratovskoj granici između dva dijela Europe, kao i to što su bili imućni i što na izborima 1946. nisu

Alois Malec, župnik u Dobrom Polju, počeo je propovijedati na hrvatskome i 1895. izdao molitvenik *Molitve i pjesme pro ljud hrvatski v Moravi*

glasovali za komuniste koji su postupno preuzimali sve poluge vlasti u Čehoslovačkoj. Prva iseljavanja Hrvata počela su već 1946., ali sudbina im je bila zapečaćena u lipnju 1948. kad je Zemaljski narodni odbor u Brnu donio odluku da se iseli 306 hrvatskih obitelji. U odluci se daje vrlo perfidno obrazloženje da su Hrvati, iako Slaveni, pod utjecajem dugogodišnjeg boravka u ponijemčenoj okolini djelomično podlegli njemačkome utjecaju te ih stoga, radi njihova dobra, treba raseliti i pomiješati s Česima da bi se izliječili od njemačkoga utjecaja. Iz vinorodnoga kraja južne Moravske Hrvati su preseljeni na sjever gdje prevladavaju šume, a oko 200 Hrvata uspjelo je pobjeći u Austriju.

PRISILNO ISELJAVANJE

U hrvatske kuće naseljeni su uglavnom Slovaci iz Bugarske, a Frielištofu je uz to promijenjeno ime u Jevišovka prema obližnjem potoku. Ukupno je iseljeno 587 hrvatskih imanja i kuća s 2000 ljudi.

Prvih godina progonstva Hrvati su vjerovali da je samo pitanje vremena kad će se vratiti kući, no to se nije dogodilo, iako su vlasti pedesetih godina zaključile da je iseljenje Hrvata izvedeno "s današnje točke gledišta nepromišljeno i žurno" jer "u mnogim slučajevima u tim obiteljima nisu ustanovljeni prekršaji protiv državne pouzdanosti". Kasnije su se Hrvati iz hladnih planinskih područja počeli seliti u toplija mjesta u nizinama, a iako planski raštrkani, nastojali su održavati obiteljske i nekadašnje susjedske veze. Starije Hrvatice čak su i dugo godina nakon iseljenja nosile svoju hrvatsku nošnju kao važnu emocionalnu vezu s izgubljenim zavičajem.

Ploča s hrvatskim tekstom s groblja u Novoj Preravi, danas u Muzeju moravskih Hrvata u Jevišovki

Ni nakon pada komunizma nije bilo realno da bi se Hrvati vratili u svoja sela i stare domove gdje su već 40 godina, ne svojom krivnjom, živjeli neki drugi ljudi. Umjesto materijalne, Hrvati su od češke države dobili samo moralnu zadovoljštinu – vlada premijera Miloša Zemana je 1999. usvojila izjavu u kojoj je osudila progone hrvatske manjine, nazvavši ih "činom politički motiviranog nasilja prilikom kojega je došla do izražaja primjena principa kolektivne krivnje, koji je u suprotnosti s temeljnim ljudskim i građanskim pravima" i izrazila žaljenje. Ujedno je odlučila financijski pomoći u gradnji spomenika u Jevišovki u spomen na prognane Hrvate. Češke državne i regionalne institucije financiraju i druge projekte moravskih Hrvata kojima potporu naravno daje i hrvatska država.

Kakva će biti budućnost moravskih Hrvata teško je reći, no optimizam budi činjenica da se nisu ostvarile crne prognoze od prije tridesetak godina kad se nije moglo sa sigurnošću znati hoće li stasati nova generacija koja će cijeniti i njegovati hrvatske korijene pa ako više i ne govore jezik svojih djedova i baka. Naoko je banalan, ali zanimljiv podatak da je danas važan etnoidentifikacijski simbol hrvatstva u Češkoj najomiljenije jelo moravskih Hrvata, juha od graha (*fržonova polévka*) sa širokim domaćim *rizancima* koju vole i stari i mladi.

Ne treba zanemariti niti bohemizirane stanovnike sela Charvátská Nová Ves i Poštorná koji su danas dio grada Břeclava. Premda su im hrvatski preci živjeli u Donjoj Austriji, nakon pripajanja ovog sela Čehoslovačkoj, a time i Moravskoj, i oni su obuhvaćeni terminom moravskih Hrvata, to više što posljednjih desetak godina sve više surađuju s Hrvatskom (Břeclav je 2022. postao

Starije Hrvatice čak su i dugo godina nakon iseljenja nosile svoju hrvatsku nošnju kao važnu emocionalnu vezu s izgubljenim zavičajem

grad prijatelj s Novim Vinodolskim) i hrvatskim Veleposlanstvom u Pragu, a time i osnažuju sjećanje na svoje hrvatske korijene i na neki im se način vraćaju. Za razliku od sunarodnjaka iz okolice Mikulova, nisu bili protjerani iz svojih domova, a imaju i vlastiti foklorni ansambl Charvatčané. Slučaj obje skupine moravskih Hrvata pokazuje koliko nacionalni identitet zapravo može biti slojevit i višestruk, ali i da asimilacijski procesi mogu biti i reverzibilni, pogotovo u suvremeno doba kada tehnologije olakšavaju održavanje kontakata, usvajanje informacija i učenje jezika, a ozračje opće neizvjesnosti ojačava potrebu ljudi da znaju gdje pripadaju, odakle potječu i gdje su im korijeni. M

ENG ***Among the Croatian minorities in European countries, probably the most tragic fate was suffered by Croats in the Czech Republic, more precisely in the province of Moravia, better known as the Moravian Croats. In addition to being the furthest from the old homeland (about 500 kilometers), over the centuries, they were subjected to Germanization and bohemianization. After World War II, they were expelled from three villages around the town of Mikulov, where they had lived since the 16th century. Under the strict supervision of the communist regime, they were dispersed to 118 different different locations in northern and central Moravia. Recently, a seminal work dedicated to Moravian Croats was presented – the richly illustrated monograph entitled Boje hrvatske Moravske (Colors of Croatian Moravia) by Lenka Kopřivova, which was translated into German and Croatian based on the original in the Czech language.***

Hrvati u Burskome ratu

Knjiga o sudjelovanju Hrvata u Burskome ratu autora Zvonimira Navale predstavljena je u Baškoj, Malinskoj, Križišću i Kastvu

Autor Zvonimir Navala na promociji knjige u Baškoj

Tekst i foto: **HMI RIJEKA**

U organizaciji ureda Hrvatske matice iseljenika – Rijeka te uz potporu Općine Baška, TZ i OŠ Baška i uz svesrdnu pomoć Antice Marulić, pranećakinje jednog od sudionika Burskoga rata Ive Marulića, u Galeriji Zvonimir u Baški predstavljena je 5. svibnja knjiga *Hrvati u Burskom ratu - Južna Afrika 1899. – 1902.* autora Zvonimira Navale.

U ime Naklade Kvarner na predstavljanju knjige Franjo Butorac je istaknuo da je u ovoj knjizi obrađen nepoznati dio povijesti o emigraciji Primoraca, otočana, Dalmatinaca i Bokelja u Južnu Afriku koji su krenuli u potragu za dijamantima i za zlatom. Pri autorovu izlaganju o posebno dirljivoj priči o Bašćaninu Ivi Maruliću publika je reagirala istaknuvši očitu fizičku sličnost Ive Marulića s današnjim potomcima te loze, a u publici je bilo više potomaka sudionika Burskoga rata. Predstavljanju je nazočio i dr. sc. mons. Franjo Velčić, generalni vikar Krčke biskupije koji je autoru pomogao u pristupu informacijama, a prenesene su i pisane lijepe riječi fra Ivice Strčića, bivšeg voditelja Hrvatske katoličke misije sv. Jeronima u Južnoj Africi: "Autoru, izdavačima i organizatorima iskreno čestitam na uloženome trudu i na vrijednome i značajnome dostignuću u otkrivanju nepoznatih činjenica o ulozi Hrvata našega Hrvatskog primorja u Burskome ratu." U promociji knjige pomogli su: direktorica TZ otoka Krka Majda Šale, povratnica Maja Bogdešić te Boris Barbarlić. Gosti su uživali i u glazbenoj izvedbi članova KUD-a Šoto.

Nakon Baške uslijedile su i promocije u Malinskoj i Križišću te promocija 6. svibnja u Staroj vijećnici u Kastvu u orga-

Autor Zvonimir Navala, supruga Dragica i Antica Marulić

Potomak sudionika Burskoga rata Zdenka Jurčića, Arsen Jardas, Branko Kukurin, Franjo Butorac i autor Zvonimir Navala u Kastvu

Sopci KUD-a Šoto na promociji u Baškoj

Promocija u Križišću s lijeva na desno Franjo Butorac, supruga Dragica Navala, gradonačelnik Kraljevice Dalibor Čandrlić, Viktor Čandrlić, ravnatelj OŠ Kraljevica Davor Juriša, don Nikola, Ketty Blažina predsjednica KUD-a Eugen Kumičić

nizaciji Ogranka Matice hrvatske - Kastav i Hrvatske matice iseljenika - podružnice Rijeka uz pomoć Općine Kastav. Prilikom predstavljanja knjige govorili su Branko Kukurin, predsjednik Ogranka MH - Kastav, koji je posebno zahvalio na velikoj pomoći HMI-jevoj podružnici u Rijeci, Franjo Butorac u ime Naklade Kvarner, Arsen Jardas, lokalni istraživatelj kastavske povijesti te autor koji je detaljno naveo sudbine naših Hrvata, posebno Kastavaca u Burskome ratu, istaknuvši pritom i potomka sudionika rata Jurčića koji je bio prisutan na promociji. Zaključeno je da se ovom knjigom ne zatvara neistraženo poglavlje hrvatske povijesti, nego da se otvaraju vrata novim istraživanjima. Nakon promocije nastavljeno je druženje u opuštenoj atmosferi te je autor ove knjige,

Branko Radonić i Zvonimir Navala promocija u Vrgorcu Društvo prijatelja vrgorske starine

FOTO: JURE DIVIĆ / HINA

koji se školovao u Zagrebu, a sada živi na relaciji Kalifornija - Hrvatska, pričao anegdote o svom životu u Južnoj Africi te o istraživanju koje je proveo za dvije knjige na kojima sada radi - *Amerikanci u Južnoj Africi* te *Hrvati na Divljem zapadu*.

Inače, ova knjiga rezultat je autorova šestogodišnjega terenskog istraživanja, a zaintrigirala je profesore povijesti i povjesničare pa uskoro slijedi promocija u Vrgorcu u organizaciji Društva prijatelja vrgorske starine. Uz Vrgorac je ujedno vezana i priča o sudbini jednog od Vrgorčanina, sudionika Burskoga rata, Ulderika Franića.

ENG ***The Croatian Heritage Foundation – Rijeka Branch Office organized the promotion of the book Hrvati u burskom ratu - Južna Afrika 1899 – 1902. (Croats in the Boer War – South Africa 1899 – 1902) by author Zvonimir Navala in Baška, Malinska, Križišće and Kastav. During the promotion, Franjo Butorac, on behalf of the Naklada Kvarner publishing house, highlighted that this book deals with an unknown part of the history of emigrants from the islands and the areas of Primorje, Dalmatia and Boka to South Africa in search of diamonds and gold. The book is the result of six years of field research by the author Navala.***

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA
Trg Stjepana Radića 3, pp 241
10002 Zagreb, Hrvatska / Croatia
Telefon: +385 (0)1 6115-116
Telefax: +385 (0)1 6110-933
E-mail: matica@matis.hr
Web: www.matis.hr

GODIŠNJA PRETPLATA /
ANNUAL SUBSCRIPTION
Običnom poštom / *regular mail:*
Hrvatska / *Croatia* 13,27 EUR
ostale europske države /
other European countries 25 EUR
Zračnom poštom / *airmail:*
SAD / USA 65 USD
Kanada / Canada 65 CAD
Australija / Australia 70 AUD
ostale prekomorske države /
other overseas countries 70 USD

DEVIZNI RAČUN BROJ /
FOREIGN CURRENCY ACCOUNT:
IBAN: HR06 2340 0091 5102 96717
SWIFT CODE: PBZGHR2X
Privredna banka Zagreb, Radnička cesta 50

ŽIRORAČUN /
DOMESTIC CURRENCY ACCOUNT:
IBAN: HR80 2390 0011 1000 21305
SWIFT Bic No.: HPBZHR2X
Hrvatska poštanska banka

Naručite i vi svoju Maticu jer Matica je most hrvatskog zajedništva

Želite li primati MATICU kao dar koji će stizati na vašu kućnu adresu? Jedino što trebate učiniti jest poslati nam popunjenu narudžbenicu i uplatiti na naš račun odgovarajući novčani iznos koji pokriva troškove slanja. MATICA će zatim svaki mjesec stizati u vaš dom. Naručite, čitajte i preporučite MATICU vašoj rodbini i prijateljima kako biste aktivno sudjelovali u ostvarivanju MATIČINE misije: biti čvrsti most između Hrvatske i Hrvata diljem svijeta.

Ime i prezime / *Name and surname*

Adresa / *Address*

Grad / *City*

Država / *State* **Pošt. broj** / *Zip Code*

Tel. **Fax.**

E-mail

Datum / *Date*

TEKST: **Vesna Kukavica** | FOTO: **HINA**

Program Ansambla čini više od 60 koreografskih djela kojima su obrađena gotovo sva etnokoreološka područja Hrvatske, ali i tradicijsko nasljeđe Hrvata izvan domovine

FOTO: MARTINA KLENOVIĆ

FA ZAGREB-MARKOVAC PROSLAVIO 80. GODIŠNJICU

Svečanim koncertom u Hrvatskome narodnom kazalištu u zagrebu Folklorni ansambl Zagreb- Markovac obilježio je velikih 80 godina svog djelovanja. Osnovani su 1945. godine pod imenom Radničko kulturno-umjetničko društvo "Pavao Markovac". Spajanjem s KUD-om Zagreb 1995. godine izrasli su u jedan od vodećih folklornih ansambala u Hrvatskoj. U svojoj bogatoj karijeri proputovali su više od 70 zemalja diljem svijeta gostujući kod brojnih hrvatskih iseljeničkih folklornih društava kao i na brojnim međunarodnim festivalima.

"Svojim aktivnim doprinosom tijekom svih ovih godina ansambl je bio dom za više od 4000 članova, a danas, obogaćeni velikim brojem naših najmlađih, imamo više od 200 aktivnih članova koji djeluju pod vodstvom priznatih stručnjaka i zaljubljenika u tradicijsku kulturu", rekao je tom prilikom predsjednik FA Zagreb-Markovac Nenad Bižić. Program Ansambla čini više od 60 koreografskih djela kojima su obrađena gotovo sva etnokoreološka područja Hrvatske, ali i tradicijsko nasljeđe Hrvata izvan domovine. Uz veliki i opsežan plesni program, Ansambl ima u svom repertoaru 165 vokalnih, vokalno-instrumentalnih te instrumentalnih brojeva. Ansambl posjeduje zbirku od oko 500 kompleta originalnih ili rekonstruiranih narodnih nošnji, a za veliku obljetnicu u HNK u programu su sudjelovale sve sekcije ansambla: dječji folklorni ansambl "Srčeka", reprezentativni ansambl, veterani i tri tamburaška orkestra.

U programu su sudjelovale sve sekcije ansambla: dječji folklorni ansambl "Srčeka", reprezentativni ansambl, veterani i tri tamburaška orkestra

FOTO: MARTINA KLENOVIĆ

RASKOŠNA SIMFONIJA ZBORSKOG ZAJEDNIŠTVA

Svehrvatska zborska povorka u čast 1100. obljetnice Hrvatskoga Kraljevstva održana je u Zagrebu, 24. V. 2025. U tom je trenutku glavni grad svih Hrvata doista odražavao središte kulturnog zajedništva, gdje je više od 1600 sudionika iz 38 gradova i 68 glazbenih udruga ispisalo novu stranicu hrvatske kulturne povijesti. Bio je to spektakl koji se rijetko viđa, koji nas podsjeća na baštinsku riznicu, ali i na raznovrsnost kulturnog nasljeđa koji Hrvatska i danas njeguje. Družba Braće Hrvatskoga Zmaja organizirala je ovaj spektakl u partnerstvu s Hrvatskim saborom kulture, HAZ-om i TZ grada Zagreba. Ra-

75. IZDANJE *BORIS HANŽEKOVIĆ MEMORIJALA*

Najstarija atletska priredba u Hrvatskoj, jubilarno 75. izdanje *Boris Hanžeković memorijala*, koja se održava u čast tragično preminulog atletičara Borisa Hanžekovića, oduševila je Zagrepčane i njihove goste, 22. - 24. V. 2025. Veliko finale održano je na stadionu *Mladosti* kada su postavljeni i novi rekordi zahvaljujući zvijezdama sporta s raznih meridijana, ali i vrsnim domaćim atletičarima. Posebno je slavila dvostruka olimpijska pobjednica Sandra Elkasević koja je trijumfirala u bacanju diska s najboljim rezultatom sezone, 65,03 metra, što joj je ujedno postala rekordna 12. pobjeda pred domaćom publikom na *Memorijalu*. Nadalje, treba izdvojiti kako je najbolji rezultat postigao Slovenac Kristjan Čeh u bacanju

spjevana zborska povorka sastavljena od pjevača iz svih hrvatskih krajeva krenula je s Trga Republike Hrvatske, simbolično od Meštrovićeva *Zdenca života*, nastavljajući tradiciju započetu prije točno sto godina. Naime, upravo su hrvatska pjevačka društva (1925.), u povodu tisućite obljetnice Hrvatskoga Kraljevstva, pjesmom slavila nacionalni identitet i povijesni kontinuitet. Stoljeće kasnije, isti duh zajedništva i ponosa na suvremenu Republiku Hrvatsku ponovno je ispunio zagrebačke ulice. Točno u podne povorka je započela intoniranjem hrvatske himne "Lijepa naša domovino" i skladbom "Hrvatski pjevački pozdrav", oduševivši nazočno mnoštvo. Povorka se zatim zaputila jezgrom glavnoga grada prema Trgu bana Josipa Jelačića, gdje je izveden koloplet domoljubnih skladbi, dok je raskošni finalni prizor održan na Trgu kralja Tomislava, kada su svi izvođači zapjevali skladbu "Glasna jasna" Ivana pl. Zajca, poznatu i pod nazivom "Živila Hrvatska", uza završne riječi organizatora i milenijsku fotografiju za uspomenu.

diska, koji je s fantastičnih 72,34 metra postavio novi rekord mitinga. Francuz Yann Chaussinand ostvario je najbolji rezultat sezone na svijetu u bacanju kladiva, koje je letjelo 81,91 metar. Kristjan Čeh dosegnuo je rekord mitinga u bacanju diska sa 72,34 metra. Rekordi su postavljeni i u disciplini trčanja pa je Kenijac Denis Kipkoech otrčao 5000 metara u 13:03,17 minuta, a slavila je i Etiopljanka Gudaf Tsegay koja je 1500 metara otrčala u samo 3:58,14 minuta.

MAGIČNI FESTIVAL URBANIH SPORTOVA U SRCU SLAVONIJE

Na obali Drave održano je 26. izdanje Pannonian Challengea, najvećeg festivala ekstremnih i urbanih sportova u jugoistočnoj Europi, 23. - 25. V. 2025. "Pannonian Challenge u slavonskoj prijestolnici predstavlja čaroban spoj sporta, mladih, urbane kulture i zabave", pohvalio se gradonačelnik Ivan Radić. Iz trodnevnog programa treba izdvojiti BMX natjecanje koje je doista bilo fascinantno zahvaljujući nazočnosti olimpijca i svjetske BMX legende Daniela Dhersa, kao i desetak vrhunskih svjetskih BMX vozačica. Osječki festival i ovog je proljeća opravdao visoke standarde, okupivši uz domaće snage odabrane sportaše iz dvadesetak zemalja svijeta – što je privuklo rekordan broj posjetitelja koji su uživali u raznovrsnom programu.

LOVRAKOVI DANI KULTURE

U rodnome mjestu slavnoga dječjeg pisca Mate Lovraka u Velikome Grđevcu blizu Bjelovara nedavno je održana književna manifestacija, uz izbor najboljega novog romana za djecu. Nagrada *Mato Lovrak* dodjeljuje se tri desetljeća (od 1993.) za najkvalitetniji dječji roman u RH prema procjeni stručnog žirija, a koji je imao čast izabrati laureata među 17 pristiglih romana. Nagrada koja nosi ime pisca za djecu čiji avanturistički roman "Družba Pere Kvržice" obožavaju čitatelji tako je ove godine dodijeljena romanu "Koraci" književnice Željke Vlainić. "Ovaj roman zrači dobrotom, pozitivom i ljubavlju. U tom je smislu vrlo afirmativan roman koji bi trebao zbog svoje estetske vrijednosti ući u popise školske lektire", obrazložio je nagradu predsjednik žirija književni teoretičar Stjepan Hranjec. U nagrađenome romanesknom štivu "Koraci" proteže se poruka da se svi problemi, koliko god oni bili teški, mogu riješiti.

Međaš hrvatskoga književnog jezika

U javnosti je premalo istaknuto da se ove godine spominjemo važne 450. obljetnice rođenja i 375. obljetnice smrti Bartola Kašića (1575. – 1650.), hrvatskoga jezikoslovca, prevoditelja, vjerskoga pisca i leksikografa. Njegova djela na latinskome kao i na hrvatskome kamen su međaš u povijesti hrvatskoga književnog jezika i religijske kulture

Piše: **FRA ŠIMUN ŠITO ĆORIĆ**
s_coric@bluewin.ch

Bartol Kašić rođen je u Pagu, a potječe iz bogate plemićke obitelji koja je imala svoje zemlje i/ili solane na više otoka i na dalmatinskoj obali. Školovao se u rodnome mjestu, u Zadru, u Italiji u isusovačkome Hrvatskom kolegiju u Loretu, pa u Rimu gdje je stupio u red Družbe Isusove, nastavio studij u Rimskom kolegiju i 1606. zaređen je za svećenika. Djelovao je kao učitelj, propovjednik i ispovjednik u Rimu, Dubrovniku i Loretu te je putovao kao isusovački misionar po zemljama pod turskom vlašću, posebice Bosnom, Ugarskom i Srbijom. Važan je bio njegov boravak u Dubrovniku gdje se upoznaje s jezičnom osobitošću hrvatskoga jezika toga grada te sustavno uključuje jezično bogatstvo dubrovačke literarne tradicije u jedinstveni hrvatski jezik. Među njegovim brojnim ciljanim putovanjima svakako je egzotično ono kad je 1613. poslan iz Dubrovnika na turski teritorij, prerušen u trgovca, da iz prve ruke upozna prilike tamošnjega kršćanskog puka i o tome izvijesti odgovorne u Rimu.

Kako se brzo istaknuo u filološkoj izobrazbi, već je zarana počeo poučavati mlađe studente u gramatici. Zatim je dobio zadatak od uprave svoga reda da za novoosnovanu *Akademiju ilirskog jezika* napiše gramatiku hrvatskoga književnog jezika. Sastavio je na latinskome jeziku tu gramatiku u dvije knjige pod naslovom *Institutiones linguae Illyricae,* koja mu je objavljena 1604. te je tim djelom utjecao na buduće hrvatske gramatičare. Zasnovana je na ondašnjoj stilizaciji i usvajanju čakavskoga i štokavskoga narječja koja su se upotrebljavala na hrvatskim etničkim prostorima. Tako je nastala prva gramatika hrvatskoga književnog jezika, kojom je položen temelj hrvatskoj gramatičkoj tradiciji. Kašić je ovim svojim djelom više od dva stoljeća prije Ljudevita Gaja i Hrvatskog preporoda počeo zastupati, stvarati i promicati stajališta i potrebu o jedinstvenome književnom jeziku za cijeli hrvatski narod. Nije nimalo iznenađujuće da su se na njegov rad pozivali kasniji gramatičari kao što su bili Jakov Mikalja (1600. – 1654.), Stefano Della Bella (1610. – 1664.), Lovro Sitović (1682. – 1729.) i drugi te posebice Vjekoslav Babukić (1812. – 1875.) i Antun Mažuranić (1805. – 1888.) koji su tu ideju najviše i realizirali.

Većina ostaloga Kačićeva opusa bila je vjerskoga karaktera, među kojima su najznačajnija *Način o meditacioni i molitve* (1613.), *Pjesni duhovne* (1617.), Život sv. Ignacija (1623.), *Zrcalo nauka krstjanskoga* (1631.) i Život gospodina našega Isuskrsta (1637.). Od njegovih liturgijskih djela dva su najznačajnija: *Vanđelja i pištule istomačene iz Misala rimskoga u jezik dubrovački* (1641.) te prvi potpuni prijevod obrednika na hrvatski jezik *Ritual rimski* (*Rituale romanum*) iz 1640., koji je u sedam izdanja bio u uporabi u štokavskim i čakavskim krajevima sve do 1929. Na jednome svom putu iz Dubrovnika u Rim susreće izbjegle Dalmatince (između Bovina i Beneventa) prebjegle pred Turcima. Opis toga susreta u njegovoj autobiografiji prvo je pisano svjedočanstvo o Hrvatima u južnoj Italiji. Posebna je bila sudbina njegova prijevoda cijele *Biblije* koji je kao prvog na hrvatski jezik bio završio 1633. godine. U nju je uložio silu truda i znanja, primjenjujući sve mogućnosti stiliziranja štokavskoga književnog jezika. Kad je prijevod predan u Rimu da dobije odobrenje za tisak, tamo su neki utjecajni Hrvati bili protiv prijevoda Svetog pisma na narodni jezik pa on nije dobio *imprimatur*. Naš jezikoslovac Ivo Pranjković i još neki stručnjaci tvrde da je to nanijelo veliku štetu kasnijem razvoju hrvatskoga književnog jezika. Taj njegov prijevod objavljen je tek 1999. godine. Dometi Kašićeva djelovanja nadilaze njegovo crkveno i vjersko djelovanje. U biti, njemu je tadašnji duh katoličke obnove dao poticaj da kao malo koji drugi pojedinac značajno pridonese, uz svoj profesionalni vjerski rad, pripremanju nadolazećih nacionalnih vrijednosti ilirizma u Hrvatskoj u 19. stoljeću. Nakon smrti ovoga iseljenog Hrvata u Rimu, gdje je i pokopan, ostalo mu je u rukopisu više djela koja su tek puno kasnije objavljena.

Stajališta iznesena u autorskim kolumnama i komentarima ne odražavaju stajališta uredništva, već su to osobna stajališta autora pojedine kolumne i komentara.

Hrvatski iseljenički zbornik 2025.

Sedamdeseti svezak HIZ-a fokusiran je na najdinamičniju hrvatsku migrantsku zajednicu u EU, onu koja živi diljem Njemačke. Hrvati u Njemačkoj neupitno predstavljaju ogroman ljudski kapital za RH koja kreira sve atraktivnije useljeničke politike. Uspješnoj integraciji povratnika s raznih meridijana, školovanih u multikulturnim sredinama domicilnih zemalja, u suvremeno hrvatsko društvo najviše pridonosi dobro poznavanje hrvatskoga jezika i kulture. Slijedom te činjenice Matičin godišnjak donosi novosti o *Croaticumovim* priručnicima za brže učenje jezika. Optimizam ulijeva poticajan uvodni esej našeg europarlamentarca Davora Ive Stiera, koji dokazuje kako je za RH važno da EU nastavi s kohezijskom politikom koja će joj omogućiti brži razvoj. Sažeto, sedam tematskih cjelina – *Znaci vremena, Kroatistički obzori, Mostovi, Povjesnica, Baština, Znanost* te *Nove knjige* – donose razne studije s 25 autorskih priloga koji propituju postmoderno stvaralaštvo hrvatske dijaspore. Osigurajte svoj primjerak najčitanijeg iseljeničkog godišnjaka!

www.matis.hr

Sv. Spas - najstarija starohrvatska crkva

U okolici Vrlike na izvoru rijeke Cetine, uz ostatke starohrvatske crkve sv. Spasa iz 9. stoljeća, svečano je proslavljen 31. svibnja blagdan sv. Spasa, zaštitnika ovoga značajnoga hrvatskog arheološkog lokaliteta. U slavlju, koje je tradicionalno jedno od najvažnijih vjerskih i kulturnih okupljanja u vrličkome i cetinskome kraju, sudjelovali su brojni vjernici, hodočasnici, kulturno-umjetnička društva i župne zajednice. Središnje euharistijsko slavlje predvodio je gvardijan i rektor Svetišta Gospe Sinjske fra Marinko Vukman, u koncelebraciji s brojnim svećenicima iz Dalmacije te mjesnim župnikom fra Tinom Labrovićem. Uoči mise održana je procesija s blagoslovom polja u kojoj su vjernici, noseći križ i barjake, ophodili oko povijesne crkve, moleći za Božji blagoslov zemlje, rada i obitelji. Inače, crkva sv. Spasa najstarija je starohrvatska crkva te je jedina crkva iz vremena hrvatskih narodnih vladara kojoj su zidovi očuvani gotovo do visine krova.

FOTO: DUSKO JARAMAZ / PIXSELL